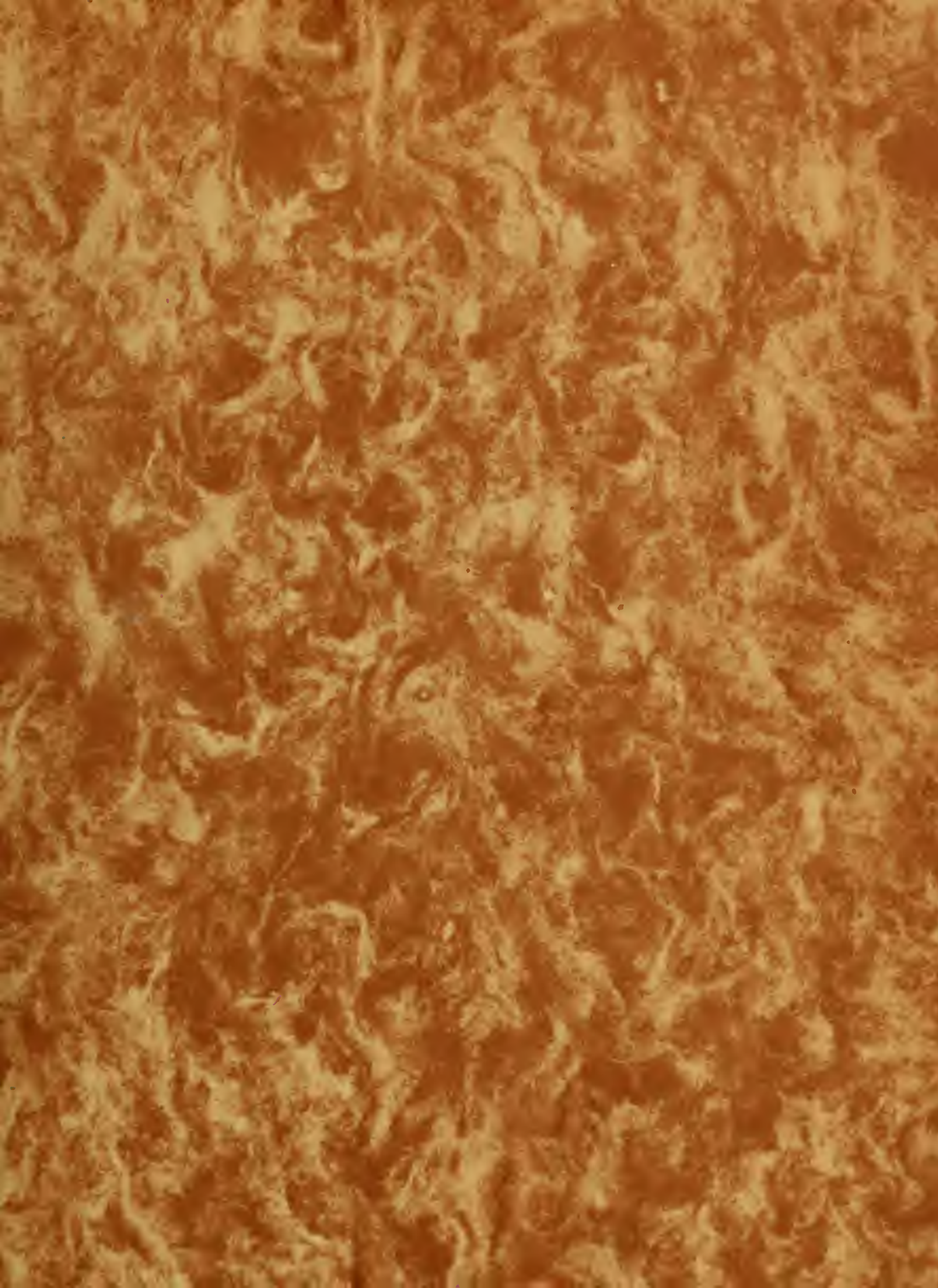

3 1761 08111645 1

EX LIBRIS
de SAVITSCH

ORATIONES PANEGYRICÆ TRILINGVES,

QUIBUS

PACI

PARISIIS DIE XVIII (XXX) MAJI A. MDCCCXIV.
COMPOSITÆ,

SIMULQUE

AUGUSTO ORBIS PACIFICATORI

ALEXANDRO I.

RUSSIARUM ET FENNIÆ MONARCHÆ
AMATISSIMO,

DIEBUS INSEQUENTIS OCTOBRIS MENSIS III, IV ET V,

GRATULABUNDA ET LÆTA PLAUSIT

ACADEMIA ABOËNSIS.

ABOÆ,

TYPIS FRENCKELLIORUM, MDCCCXV.

AD

SOLLEMNIA PACIS MEMORABILIS

INTER GENTES EUROPÆAS

DIE XXX MAJI MDCCCXIV

LUTETIÆ PARISIORUM CONCILIATÆ;

TRIPLICI PANEGYRI

CELEBRANDA,

MAGNOS

LITTERARUM PATRONOS,

HOSPITES, PATRES

CIVESQUE ACADEMICOS ET URBICOS,

QUA PAR EST VENERATIONE ET OBSERVANTIA

INVITAT

ACADEMIÆ IMPERIALIS ABOËNSIS RECTOR

JOSEPHUS PIPPINGSKÖLD,

MED. DOCT. CHIRURG. ET ART. OBSTETR. PROFESSOR PUBL. ET ORD.

AD

SOLLEMNIA PACIS MEMORABILIS

INTER GENTES EUROPÆAS

DIE XXX MAJI MDCCCXIV

LUTETIÆ PARISIORUM CONCILIATÆ;

TRIPLICI PANEGYRI

CELEBRANDA,

MAGNOS

LITTERARUM PATRONOS,

HOSPITES, PATRES

CIVESQUE ACADEMICOS ET URBICOS,

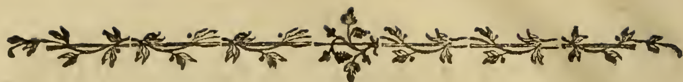
QUA PAR EST VENERATIONE ET OBSERVANTIA

INVITAT

ACADEMIÆ IMPERIALIS ABOËNSIS RECTOR

JOSEPHUS PIPPINGSKÖLD,

MED. DOCT. CHIRURG. ET ART. OBSTETR. PROFESSOR PUBL. ET ORD.

Haud ſunt pauci, qui reſpectu temporum ſtatus & conditionis, noſtra in primis valde celebrare ſolent, contendentes ea non ſolum virtute, æquitate rerumque perſpicientia, verum etiam moderatione, humanitate & Philanthropia, antiquioribus esſe præſtantiora. Præſumta hac ducti opinione, hominem cum homine, tempus cum tempore, rem cum re comparare neglexerunt. Qui autem omnis penitus percenſuere hiſtoriam ævi, de errore in exquirendo & concludendo commisſo, illis facile perſvadebunt, ſimulque injuſtam præteritis conviciandi ſæculis causſam oſtenſuri. Cuique enim rem attentius perpendenti patet, recentiorem ætatem, nec individuo virtutum comitatu prævalere, neque prærogativo quodam pretio præcellere. Non quidem eſt infitiandum Litterarum Scientiarumque molem noſtris utique temporibus haud parum crevisſe; hæc tamen pro defosſo usque eo habenda eſt theſau-

ro, donec ſaluti humani generis promovendæ magni aliquid momenti reapſe attulerit.

Veritatem hujus rei cunctæ fere hodiernæ gentes ſunt teſtaturæ. Memoriam iſtiusmodi calamitatum, quales nationes Europææ ultimis binis cum dimidio præterlapſis pasſæ ſunt decenniis, ne diligentisſimus quidem annalium inveſtigator ex vetuſtate eruere valet.

Quis eſt, qui ſeditionis crudelisſimæ in legitimum Regem omnesque Illi fideles cives, ante viginti quinque & quod excurrit annos in Gallia commotæ, immemor esſe posſit? Quæ merito æſtimanda eſt origo & cauſa principalis omnium cruciatuum, infortuniorum & injuriarum, quibus univerſa Europa recentisſimis temporibus ſuit exagitata. Quod quidem non fuit inexſpectatum. Atrocisſimæ enim rebellionis hujus auctores ære diruti & nequisſimi fuere homines ex infima & perditisſima populi Gallici fæce oriundi, quorum malitia usque adeo a prudentia erat remota, ut ereptis Regi, Cui fidem ſuam in perpetuum jurejurando obſtrinxerant, imperii habenis, Regno Ipſum exuerent. Sed neque tætro hoc com-

missò perjurio contenti, Rege suo, ut nocente reo, in Conventum sic dictum nationalem, illegitimum forum ab illis constitutum, citato, reique dictitatæ capitalis coram eodem accusato, Eum, quamquam inviolabilem & sacrosanctum, capite damnarunt. Hoc carnificum judicio pronuntiato, eoque, quod ad Tribunal magis legitimum provocandi venia non fuit concessa, inevitabili, innocentiæ suæ conscius obedivit fato, POTENTISSIMUS *& maxime* PIUS *Galliæ & Navarræ Rex* LUDOVICUS XVI, *anima primum omnituenti divino Numini devotissima mente commissa, die* XXI *Januarii A. S.* MDCCXCIII *cervices securi in ferali catasta subjicere coactus fuit, sperans & certissime confidens, justissimum* DEUM, *accusatores sui judicesque, qui iidem fuerant, in tempore fore puniturum.*

Paucis mensibus interjectis, impia hæc & scelerata turba cruore Regis nondum satiata, Conjugem Illius AUGUSTISSIMAM REGINAM *Viduam* MARIAM ANTONIAM, *Sororemque Principem Regiam* SERENISSIMAM ELISABETHAM *pari modò ac Regem, morti dedit. O! nefanda facinora! Cui autem bono innocentium hæ Sanctorum Capitum*

cædes? Nulli fortasſis alii quam ut, vetere & Illuſtri Familia BOURBONIANA, *Cujus nominis gloria per plura ſæcula omnibus in terris habitavit, eradicata, Monarchiam facilius exterminare posſent. Quam ob rem* PRINCIPEM *quoque* SUCCESSOREM, *unicum interemti Monarchæ Filium, Regem Galliæ & Navarræ non nomine, ſed jure conſtitutum* LUDOVICUM XVII, *publica cuſtodia attinuerunt, ubi vix dum adoleſcens mortuus eſt; morbum autem, quo occubuit, illuſtret poſteritas.*

Ceteri vero Principes Regii, eidem deſtinati fato, præcipite jam antea fuga, ad exteros facta, carnificum manus feliciter evitarunt.

Jam acerba parricidarum ira his cædibus minime expleta, in vehementisſimum transivit furorem. Comparatis depravatæ plebis factionibus, interfectores Regis nullos crudelitati ſuæ exercendæ poſuerunt limites. Omnia divexare cupientes, bonos cives, virosque amplisſimos dignitatis gradus adeptos & in primis divites proſcripſerunt. Omnes, quibus crudeles in Monarcham inſectationes & in Auguſtam Ejus Familiam rabida violentia diſplicuere, proſcriptioni capitis

& bonorum fuerunt obnoxii. Totam Galliam, concitatis civium diſcordiis tumultuoſam, atrocisſimum diſturbavit bellum inteſtinum. Salus, fides, fama decusque & virtus regnum deſeruerant. Ulla nec domi neque foris ſecuritas fuit civibus, qui ſæpisſime e cubili in carcerem nocturno tempore trahebantur, ſequente die decollandi. Præter eos, qui in omnibus Galliæ provinciis eodem modo occiſi erant, quorum numeroſitas fuerit, ut fertur, fere innumera, in Metropoli regni ſexaginta, immo interdum plus quam octoginta, horret animus, innocentes homines, absque prægresſa quadam legitima actione judiciaria, quotidie detruncabantur, concomitante carnificis ſpectantisque plebis exclamatione: Libertas! Æqualitas!

At malitia maximam veneni ſui partem bibit!

Ultricesque ſedent in limine Diræ.

Duces & Principes ſicariorum perſecutorumque Regis & Auguſtæ Ejus Familiæ fuerunt homines imperioſisſimi, ex omnium ſcelerum colluvie nati, quosque infamiæ ſuæ non puduit. Ut imperandi poteſtatem ſibi ipſis acquirerent, discordias inter ceteros culpæ & crudelitatis ſuæ ſocios concitarunt,

immemores concordiam etiam maleficiis p'rficiendis & ſceleribus moliendis esſe quam maxime necesſariam. Unde acerbus in conventu nationali vel rectius furiali, ortus fuit disſenſus, qui tam hoſtile conflavit odium, ut alter alterum brevi proſcripſerit. Quorum plerique juſtum ſcelerum ſupplicium in pegmate ferali ſubiere. Multi autem eorum, animo imbecilliores & per vim mori nolentes, veneno ſe ſuſtulerunt. Pauci igitur reſtabant, qui, poſt lata de capite Regis iniqua ſuffragia, ſecurim vitarint; ſed etiam hi ſunt forte experturi, nullum ſcelus perpetuo esſe impunitum quoniam ſceleris in ſcelere eſt ſupplicium.

Quo in rerum miſerando ſtatu, occidioni dabantur cuncta. Regnum ſine Rege, ſine lege, cives ſine ſenſu morali, ſine religione, & ſic omnia ſocietatis civilis fundamenta labefactata. Principiis nitentes libertatis & æqualitatis, quisque regere, nemo obedire voluit. Totum denique imperium in dirisſimam incidit Anarchiam in omnes deſævientem. Et Gallia, quæ fama, quæ gloria, quæ doctrina, quæ plurimis artibus, quæ etiam imperio & bellica laude floruerat, omnibus exhauſta caſibus, calamitatum incredibilium, quas pertu-

lit, numquam oblitura eſt, & ſimul cunctas gentes de veneratione & obedientia imperiis legitimis præſtanda, admonitura.

Gens tandem Gallica inhumanarum pertæſa inſectationum, a ſe ipſa deſperata & relicta, libentisſimis animis poteſtati cujuscumque ſe ſubjicere maluit, quam crudelisſima ſævæ Anarchiæ mala diutius perferre. Quo animadverſo NAPOLEON BONAPARTE, *natus in inſula Corſica, Dux tunc temporis exercituum Gallicorum Generalis, ſimulac primum commoda ei viſa eſt occaſio, totum Regnum, conſtituto triumvirali Conſulatu, cujus primarium ſe nominavit Conſulem, ſub imperium non tam collegarum, quam ſuum redegit, quod effectu, ob causſas relatas, non erat illi difficile. Quum paullo ante bella cum vicinis gentibus feliciter gesſisſet, quumque rerum Galliæ ſumma, modeſto Conſulis primi nomine, potitus esſet, Populus Gallicus futuri anxius, ſperavit eum arctum ſocietatis vinculum causſamque publicam fore ſuſtenturum, omniaque prudentia gubernaturum atque moderaturum.*

Sed ſpes cecidit ad irritum. Primus enim Conſul fuit vir ſummæ audaciæ, callidus ad fraudem, factioſus, aſtutus,

laudis

laudis bellicæ gloriæque avidisſimus. Quinto imperii ſui anno, ut majorem ſibi ſumeret auctoritatem vique ſumma ageret omnia, ad imperatoriam, ſublato conſulatu, ſe evexit Majeſtatem. Quo facto, magna potentia impotenter uti inceptavit. Galliam quidem Anarchia liberans, jugum autem illi impoſuit gravisſimum. Libertatem civilem omniaque populi jura obtrivit, privilegia & immunitates civium ſusque deque ferens. Si quid vellet, ſi quid juberet, ſtetit pro ratione voluntas. De ſermonibus civium, conſiliis, cogitationibus atque opinionibus, per exploratores delatoresque, quorum in Gallia numerus explevit, ut æſtimatur, trecenta millia, certiorem ſe fecit. Quod exploratorium imperium, anſam novo Imperatori præbuit, innocentes cives denuo perſequendi. Quos itaque metuit & ſuſpectos habuit, eos occaſione non data ſed quæſita, cuſtodiæ vel diuturnæ vel ubi nocturno tempore clam, ut dicitur, & vario modo interficerentur, tradidit. Eadem eorum quoque fuit ſors, qui illum adulari nolentes, violentias injuriasque ejus conqueſti ſunt.

Inter primaria fundamenta, quibus perſeverum ſuum ſuſſulſit imperium, conſcriptio fuit militum, ab eo excogitata

& parata, eaque nulli parcens ætati, nulli sorti, sed cujus ope cohortes legionum, quantum sibi placeret, augere posset, atrocissimo sic imponens despotismo coronam.

Quæ acerbissima exactione instituta & adornata, validus jam tunc Galliæ Imperator, multa moliebatur. Vicinas primo gentes armis subigere cœpit; quibus subjectis fines terminosque regni mox Rhenum constituit flumen. Deinde Italiam, Hollandiam, Belgium & Austriacum & fœderatum suam sub potestatem redigit. Inito cum novis a se creatis Regibus Saxoniæ, Bavariæ, Westphaliæ &c. his molestissimo, pacto sic dicto Rhenano, Austriam mox & Borussiam laceravit, Helvetiam suæ conciliationi aut verius arbitrio subjecit; Lusitaniam postea & Hispaniam irruens, devastavit.

Copiis Gallicis in plerasque Europæ Civitates distributis, omnes fere nationes in servitutem tyrannicæ suæ facilius tradere potuit voluntati, cujus indolem crudelissimam Germaniæ in primis gentes expertæ sunt.

Quibus occupatis & subactis, prudentiæ fuisset consentaneum, si expugnatorum immanissimus iste, his jam subsistere

voluisſet horroribus. Inconſideratisſimæ autem & dementisſimæ temeritatis plenus, gloriam tantummodo ſuam reſpiciens, inſignes belli apparatus denuo adornare cœpit, infandarum immemor calamitatum, quibus Europæas plurimis jam annis cruciarat gentes.

O juſtisſime Deus! *Quousque divina tua patientia abuti posſunt miſeri homines!*

Nonne quæſitæ gloriæ adipiſcendæ ſuffecisſet inter flumina Nilum & Niemen quadragies centum mille militum in bellis emortuorum diſperſisſe osſa?

Nonne gloriæ augendæ & promovendæ ſatis fuisſet pleraque Europæ regna depopulasſe, Urbes, Vicos & Pagos incendiis cremasſe & placidos vel interfecisſe vel in miſeriam præcipites egisſe incolas?

Nonne ad famam indebita poteſtate abuſi amplificandam ſufficienter contulisſet, Eccleſiæ Romano-Catholicæ, cujus principiis ipſe asſenſerat, Patrem atque Pontificem Maximum, duosque Hiſpaniæ Reges in diuturna tenuisſe captivitate. Quattuor etiam alios Reges, regnis ſuis emigrare coë-

gisſe, atque octo novos — nomine tamen magis quam imperio — creasſe Reges?

Nonne inſigne eſt ſummæ adeptæ gloriæ indicium, ad quam humilis ſortis homo aſcendere valet: Salutari Imperator Galliæ, Rex Italiæ, Protector Confœderationis Rhenanæ, Mediator Pagorum Helveticorum & totius fere Europæ — Tyrannus?

Quid igitur ultra optaret & ſperaret immitis iſte Europæ oppresſor? Orbis indulgebat regno!

Di meliora ferant, nec ſint inſomnia vera!

Principatum orbis terrarum ardenter cupiens, ſeveras ſeptentrionales gentes, quibus neque mores alieni neque ſacra peregrina arriſere umquam, armis ante esſe ſubigendas, quam adamatum ſuum propoſitum asſequi posſet, exiſtimavit, ſed parum proſpiciens, quantum in hoc agendo difficultatis esſet habiturus. Parato tamen ingente & ex omnis fere ætatis gentisque hominibus collecto exercitu, in magnum Ruthenicum irrupit imperium. Plurimis ardentibus pugnis commisſis, quarum ad Borodinum fuit acerrima, in qua copiarum Gallicarum quadragies mille milites ceciderunt, furo-

re & mentis cæcitate captus Moſkwam, veterem Regni Ruſſici Metropolin, ardentius quam conſultius occupavit. Quo facto, cito experiebatur præcipitis conſilii comitem eſſe pœnitentiam; Interea temporis, quot, quantæ, quam incredibiles calamitates! Quot & quantæ ſacrorum profanationes, ſacrilegia, incendia, homicidia! Quæ crimina & facinora crudeliſſima! Tot & tanta & tam horribilia ſunt, ut recenſeri nequeant.

Ad hæc, Dei beneficio, tempora natus ALEXANDER I, *Ruſſiarum omnium* IMPERATOR, *optimus populorum ſuorum* PATER, *generis humani amor & delicium; gladium educens e vagina ſancte adjuravit* SE *Omnipotentis auxilio perturbatorem iſtum pacis hoſtemque generis humani acerbiſſimum, usque adeo inſectaturum fore, donec imperio uſurpatorio ſe abdicaret, armaque antea non poſiturum, quam Europa Tyrannidi erepta, tuta & honeſta pax reſtituta, & natio Gallica ceteris gentibus reconciliata, ad priſtinam libertatem & tranquillitatem eſſet reducta.*

Metropoli autem Moſkwa exercitibus Ruthenicis circumdata, hoſpes ille invocatus Napoleon *a commeatu inter-*

cluſus, ſe ne tute quidem pernoctare, nedum diutius eo loco ſine cibariis permanere poſſe intellexit. Qui igitur in tales anguſtias redactus, pace quoties petita toties illi denegata, receptui tandem cecinit. Legiones igitur Gallicæ maximo cum detrimento celeriter ſe recipientes, præcipiti fugæ menſibus Octobri & Novembri memorabilis anni MDCCCXII *ſe commiſere. Quo ſub receptu, totus fere exercitus ſuperatus fuit & cæſus, atque*

Humanis quæ ſit fiducia rebus,
Edocet —

Trecenties enim mille milites fuerunt capti, & ducenties mille fame & frigore immodico interierunt. Pauci itaque hoſtium diſcrimen impune evitarunt. Jactator autem ille Corſicus, rotam fortunæ converſam non jam pertimeſcens, ſed cernens & in fugam celerrimam turpiſſimamque ſe conjiciens, exercitum ſuum, quem inſuperabilem prædicarat, in locis Ruſſiæ deſertis errantem fato reliquit, & ipſe poſt varios caſus, variaque diſcrimina rerum ad Galliam tetendit, imprudentiam bellique inſcitiam agnoſcere coactus;

Quod aſper crabro imparibus ſe immiſcuit armis.

Adversæ hujus fortunæ ulciscendæ cupiditate cæcus, flagellum Dei supra cervicem suam extensum non vidit, rerum simul scientiam expetendarum fugiendarumve spernens, exercitum quadringenties mille novorum militum, vere sequente conscriptionis ope, conflavit, quo belli in præliis fortunam, denuo esset periclitaturus.

Jam vero AUGUSTISSIMUS ET POTENTISSIMUS *Russiarum* IMPERATOR, *universum præterito anno docuerat orbem, procacissimum istum fœderis humani ruptorem gentiumque juris violatorem minime esse vinci nescium, cunctis simul promittens & spondens gentibus,* SE, *modo ut jugum servile a cervicibus dejecturæ essent, Europam servitute fore liberaturum.*

Præclarissimis tanti HEROIS *virtutibus dudum per universum cognitis, quis erat, qui non* ILLIUS *promissis consideret, quis, qui* EJUS *sperneret auxilia? Non solum bellandi virtus in summo atque perfecto Imperatore quærenda est; sed multæ sunt artes eximiæ, hujus administræ comitesque virtutis, quibus omnibus* MITISSIMUS & SAPIEN-

TISSIMUS ALEXANDER I, *Dei beneficio est ornatus.*

Legionibus igitur omnium fere nationum earum etiam, quæ pacto nuper tenebantur Rhenano, cum exercitu Ruthenico conjunctis, fortuna Usurpatoris se in dies magis inclinare incipiebat. Quibusdam iisque acerrimis præliis æstate & autumno A. S. MDCCCXIII *perpetratis, legiones Gallicæ, contracta in primis ad Lipsiam horribili strage, adeo fuerunt infirmatæ, ut regredi & ad Galliam reverti cogerentur.*

Exercitus autem unitus, cujus summus Dux erat IMPERATOR *noster* AUGUSTISSIMUS, *copias Gallicas se recipientes tam vehementer persequebatur, ut ingentibus aliquot consertis pugnis, vicina amplæ & ornatæ Urbi Lutetiæ Parisiorum loca, vi capere potuerit. Quo facto, Senatus Populusque Gallicus,* POTENTISSIMO & SERENISSIMO IMPERATORI ALEXANDRO I *obviam iverunt, gratulatum* VICTORI CLEMENTISSIMO *adventum, oratum atque obsecratum magnum Orbis* PACATOREM, *ut, Urbe mitissime occupata, Galliam universam-*

verſamque Europam a ſævisſimo & in ſuos & in omnes gentes violentisſimo Tyranno vindicaret tutamque componeret pacem.

Exercitus deinde unitus victorioſus & cum ipſo ALEXANDER *die* XXXI *Martii hujus anni plaudentem Gallorum Metropolin ingresſus eſt, atque clamoribus fauſtis & lætisſimis animis exceptus.*

Inſequente die factum eſt Senatus conſultum & in publico propoſitum, quo NAPOLEON BONAPARTE *cum ejus dynaſtia ab imperio eſt remotus atque omnes Galliæ cives fidelitati & obedientiæ illi præſtandæ exemti. Quo peracto* LUDOVICUS XVIII *Galliæ & Navarræ Rex legitime conſtitutus fuit & proclamatus. Quibus cognitis* Napoleon *ſe, liberos, nepotes & poſteros omnes imperio Gallico abdicavit, atque paucis poſt diebus, pace nondum perpetrata, in parvam Elbæ ſ. Ilvæ inſulam avectus eſt. Sic*

— — Occidit, occidit
Spes omnis & fortuna tui
Nominis —

Stupentibus miraculo rei actæ quasi insomnium apparet. Quis enim est, qui crediderit Europam oppressam & subactam, opus viginti annorum, decem vix mensibus pristinæ posse libertati restitui? Sed tribuendum hoc est AUGUSTISSIMI IMPERATORIS ALEXANDRI I *propensissimæ in salutem communem promovendam voluntati, animo* EJUS *excelso, miti & misericordi, promtoque ingenio in levandas & mitigandas infortunatorum calamitates.*

SUMMO *nostro* HEROI *non fuit satis, libertatem, tranquillitatem atque autonomiam gentibus & nationibus reddidisse;* PACIFERO HUIC GENIO *etiam placuit tuta easdem, firma & honesta confirmare pace, quam quoque inter omnes Europæ nationes, die gentibus cunctis lætissimo* XXX *Maji anni præsentis, Lutetiæ Parisiorum conciliavit & composuit.*

Pacis hujus memorabilis, cui similis in omnis ævi annalibus frustra quæritur, salutiferos generi humano offerentis fructus, sera posteritas memoriam est consecratura.

— Pax optima rerum

Quas homini novisse datum est, pax una triumphis
Innumeris potior, pax custodire salutem
Et cives æquare potens.

Duplicem itaque hac occasione habemus lætandi rationem, felicem nimirum PACIFERI *nostri* IMPERATORIS *ad populos suos reditum, & memorabilem ab* ILLO *paratam pacem, qua libertatem Europæ, juraque gentibus restituit & confirmavit.*

Quumque ad hanc pacem celebrandam omnes & singuli Finlandiæ cives festis plausibus & acclamationibus jam tribus abhinc mensibus deproperarent, Camenæ quoque Auraicæ suæ pietatis mox duxerunt in universali hac exsultatione devotissima sua gaudia quantocius & apparatu, quo sueverunt unquam maximo, testificari. Ex antiquo igitur Academiæ nostræ in majoribus maximisque sollemnibus more, e tribus, ut loqui solemus, cathedris habendas esse sensuum nostrorum indices orationes, mox decrevimus, perorandique partes, licet omnium eadem esset pietas & veneratio, atque omnes eo-

dem exſultarent gaudio, rogati ſed lubentes ſuſcepere, Collega noſter Æſtumatisſimus, Profesſor Eloquentiæ Publicus & Ordinarius, Ordinisque Imperialis de S. Wolodimiro in quarta clasſe Eques, Amplisſimus atque Celeberrimus Dominus Magiſter JOHANNES FREDRICUS WALLENIUS; Adjunctus Facultatis Philoſophicæ & Præfectus Bibliothecæ Academicæ Vicarius, patruelis noſter dilectisſimus, Percelebris atque Præclarisſimus Dominus Magiſter FREDRICUS WILHELMUS PIPPING, *&* Studioſus Præſtantisſimus atque Pereximius, Dominus ERICUS GUSTAVUS EHRSTRÖM, Oſtrobotnienſis, *quorum tamen ſvadam cum proxime jam imminerent æſtivales feriæ, ad hoc usque tempus ſilere coëgit rerum noſtrarum ratio. Jam vero, ad novos novi Academici anni labores auſpicandos denuo confluente, cujus maxima pars aliquandiu abfuerat bonarum artium ſtudioſa Juventute, iisque pariter reducibus omnium fere dignationum civibus, qui ruri aut otia, aut purioris aëris ſalubritatem, aut familiaris rei negotia ſecuti interea fuerunt, lætamur nihil esſe, quod communis noſtræ pietatis plauſusque teſtificationem moretur.*

Quem ergo primum nominavimus gaudii nostri interpretem, cras, qui dies mensis hujus est tertius, Svecana; quem alterum, isque jam designatus Academiæ Bibliothecarius Historiæque Litterariæ Profesfor Publicus & Ordinarius, *perendie, Latina; quem ultimum, proximo Mercurii & quinto mensis die, Ruthenica lingva, commune lætisfimumque venerabundæ pietatis officium omnium nostrum nomine præstabunt.*

Erat hæc Sacra meditantibus haud ita pridem spes, fore ut eadem præsentia sua illustraret Indulgentisfimus Academiæ jam ante quattuor & quod excurrit lustra, iterumque per ultimum hocce biennium Mæcenas atque Cancellarius, Regni Sveciæ quondam Optimas, Copiarum Rosficarum Pedestrium Præfectus Generalis, Augustisfimo Imperatori in Exercitibus ordinandis & ducendis Generalis primæ dignitatis Adjutor, Confilii pro universo Imperio regendo Membrum, Delegatorum ad res Fennicas summæ Imperatoris decifioni subjiciendas Præses, Imperialium de S. Andrea, de S. Alexandro Newski & de S. Anna in prima classe, nec non Europæorum plurimo-

rum primi ſplendoris Ordinum Eques, Illuſtrisſimus atque Excellentisſimus Comes ac Dominus, GUSTAVUS MAURITIUS ARMFELT; *ſed deſideratisſimam hancce ſpem ante ſesquimenſem intercepit præproperum Benignisſimi Muſagetæ humanis Ipſum eximens rebus fatum. Vos vero* HOSPITES ILLUSTRES, MÆCENATES MAGNI AC LITTERARUM PATRONI, TE Gubernator per Fenniam Generalis, Exercitus ibidem collocati Supreme Dux, Generalis locum tenens, Eques Ordinum Imperialium de *S.* Alexandro Newſki, de S. Anna in prima, de S. Wolodimiro in ſecunda, magnæ crucis inſigni diſtincta & de S. Georgio in tertia claſſe, Equesque Ordinis Regii Borusſici de Aquila rufa, Illuſtrisſime atque Excellentisſime Domine Comes FABIANE STEINHEIL; TE*que* Reverendisſime Domine Doctor JACOBE TENGSTRÖM, Diœceſeos Aboënſis Epiſcope, Univerſitatis hujus Procancellarie, Ordinis Imperialis de S. Anna in prima claſſe Eques, Regiique de Stella Polari Ordinis Svecani Membrum; & Vos, *Patres Academici Amplisſimi atque Celeberrimi invitamus & omni qua par eſt animi*

veneratione rogamus, dignemini vestra præsentia horum actuum splendorem augere. Quemadmodum etiam CIVES utriusque Societatis, tam Litterariæ, quam Urbicæ *perofficiose rogatos volumus, ut dictis diebus, tempore, sonitu æris campani indicando, in ædibus Academiæ frequentes adsint, pro perenni salute* IMPERATORIS AUGUSTISSIMI *ac* IMPERATRICIS CLEMENTISSIMÆ, *proque tota* AUGUSTA DOMO & FAMILIA CÆSAREA, *devotissimas cum Oratoribus nostris disertissimis preces consociaturi. P. P. Aboæ die* II *Octobris A. S.* MDCCCXIV.

FÄGNETAL

ÖFVER

DEN I PARIS

DEN 30 MAJI 1814

AFSLUTADE

ALLMÄNNA FREDEN;

HÅLLIT,

Å KEJSERL. ACADEMIENS I ÅBO VÄGNAR,

DEN 3 OCTOBER SAMMA ÅR,

AF

JOHAN FREDRIC WALLENIUS,

ELOQUENTIÆ PROFESSOR, OCH RIDDARE AF ST. WLADIMIRS-ORDENS FJERDE KLASS.

ÅBO, 1815.

TRYCKT HOS JOHAN CHRIST. FRENCKELL & SON.

Ofta hafva Krigets förödelser hemsökt jorden; ofta Fredens välsignelser återkommit att gifva tröst och lindring åt hennes lidande; men sällan hafva Nationerne allmännare och längre än i vår tid suckat under bördan af de förra, eller med ifrigare längtan kallat de sednare tillbaka till sina hyddor. Till våra dagars olyckor — ty under ingen tid och uti intet land har Menskligheteus lott varit, har den ens kunnat vara från dem frikallad — hörde framför alla andra den, att, inom mindre än ett fjerdedels Sekel, se hinna till utveckling och mognad detta sträfvande efter allmänt välde, som under fornverldens mest herskljstna styrelse länge med en viss försynthet, med ett visst misstroende till sin förmåga, och derföre med vida långsammare steg vandrade fram till

sitt mål; se förnyas dessa fejder, som, så länge ännu något återstod att kufva och förtrycka, mera eggade än tillfredsställde en allt uppsväljande ärelystnad; se Folkslagen, från hvarandras jemlikar, nedsatta, eller hotade att snart nedsättas till ett endas, eller hellre, till en enda Mans slafvar, deras namn utplånade bland namnen af jordens slägten, deras språk, lagar, seder, inrättningar och fornminnen utträngda, ohelgade, våldförda, deras inbördes gemenskap upphäfven, och den fredliga meddelningen af deras kunskaper, upptäckter, natur-alster, konstflit, och allmänt nyttiga bemödanden ej blott försvårad, utan, som det syntes, för oberäknelig tid afbruten, samt deras ännu öfriga krafter använda att förstärka sina egna eller smida sina grannars bojor; se krigen från en kamp mellan soldater och soldater förbytta till en kamp mellan soldater och folk, deras öde afgjordt genom en olika strid emellan det trotsiga Våldets från dag till dag, från år till år växande styrka och den modlösa bedragna Redlighetens i omvändt förhållande

försvagade motstånd, frederne, från egenskapen af freder, till våpnade, förödmjukande vapenhvilor eller till nytt utrymme om ej för svärdets, likvål för pennans inkräktningar, och förbunds-afhandlingarne, från frivilliga öfverenskommelser om beredande af ömsesidig fördel, till tvungna, snärjande och försåtliga inledelser i den starkares interesse emot den svagare.

Sådan, mine Åhörare, var den tid som vi öfverlefvat; sådant det nya politiska system, som — skall jag säga lofvade eller hotade? att på grafven af Nationernas sjelfständighet grunda byggnaden af Menskligheteus lugn och sällhet, sådan den mörka utsigt, som, upplyst endast af åskornas blixtar, länge upphört att bestrålas af solens milda och välgörande ljus. Redan tycktes allt hopp om räddning vara förloradt: misslyckade, och icke en utan många gånger misslyckade voro äfven de mägtigaste Staters bemödanden att åter tillkämpa sig och Europa frihet och oberoende; vid hvarje förnyadt försök hade deras egna eller det helas fjettrar blifvit bundna ännu fastare;

och allt mera ohämmad, allt mera djerf och förstörande, framgick i skyndad fart den nyskapade men förvånande coloss, som, lik snölavinen på Alperne, förstorades genom sjelfva de massor som mötte i dess våg, och ryckte dem oemotståndligt med sig att med förökad och gemensam tyngd störta öfver den fredliga dalens ännu osköflade kojor. Men plötsligt uppstod i Öster en hämnare, en Furste af mod, ihärdighet och ädla grundsatser, en Furste, hvars spira hylldes, hvars fanor följdes af 2:ne verldsdelars Nationer, en Furste, som, länge ömkande sin tids och sitt slägtes förtryck och förnedring, sjelf länge retad, och till slut utan föregången krigsförklaring anfallen, svor, ej blott att rädda sitt eget Rike, utan ock att bryta deras ok, hvilka, ännu tvungne att mot honom förena sina vapen med Verlds-Despotens, knappt vågade för sig sjelfve tillstå den hemliga önskan, att i den stora strid, som förestod, hellre öfvervinnas än segra. *ALEXANDER* svor det, och har hållit sin ed; Försynens mägtiga och välsignande hand

har fört Honom till det höga mål Hans hjerta önskade att upphinna: Fäderneslandet är räddadt, och, med Fäderneslandet, Europa och Menskligheten.

Ja, räddad är vår Fosterbygd: — ännu en gång återhämtar jag detta för allas våra hjertan ljufva och hugnande budskap — men räddad var *den* redan då, när, för snart 2 år tillbaka, den trotsige Eröfraren i brådstörtad flykt hastade att återhinna de gränsor, hvilka endast öfvermodets förblindelse förledt honom att öfverträda; och redan då höjde äfven vi, gemensamt med alla Rysslands söner, till den Evige, Rättvise Utdelaren af seger och välde, vår trygga och tacksamma lofsång. Än återstod det andra, af ett ännu allmännare interesse påkallade storverket: Europas och Mensklighetens befrielse. Jemväl *den* är nu vunnen: inom mindre än sexton månader rycktes Våldets tjuguåriga eröfringar ur dess röfvande händer; och sedan sex månader dragas i vår verldsdel nu mera föga några andra svärd än de som bortbytt lagerns prydnad mot olivens, skallar nu mera föga

något annat vapengny än det som åt Fredens och Glädjens fester lånar sin ej mera förfärande eller våldsamma, men högtidliga, majestätligt upplyftande och muntert öfverröstande stämma. Så uppfylldes oförsedt och i en hast, hvad ännu för tre år sedan äfven den minst modfällda förhoppning blott på långt afstånd vågat ana; och samma generation, hvars sjelfbestånd och rättigheter blifvit oförsynt och hädiskt trampade i stoftet, hade sjelf den lyckan att upplefva deras oväntade återställning till gammal aktning och helgd. Jemvål i Roms dagar ramlade Verldsförtryckets byggnad fortare än den fordrat tid att uppresas: men, bättre och långsammare grundad än den vi sett uppstaplas, och för öfrigt mindre än i våra oförenlig med Nationernas inre ställning, odlingsgrad, tankeriktning och inbördes förhållanden, samt, genom det fordom bristande tillfället till åtminstone allmännare och enhälliga förbindelser dem emellan, bättre skyddad mot omstörtning, bibehöll den sig icke

under

under en, utan under flera generationer, förföll, i början långsamt, blott i följd af alltings vansklighet och af tidens välde öfver menniskotankens äfven djerfvaste, kraftfullaste skapelser, — sedermera hastigare, genom deras dels oskicklighet dels ovårdsamhet, som ej förmådde, eller för en tanklös lättsinnighets tidsfördrif ej hunno uppehålla den lutande byggnaden, men efterlemnade ännu i sitt fall ett namn, som det nyare Europas äldsta Kejsaredöme intill våra tider behållit, och snart synes vara i begrepp att återtaga. Nu deremot föll Väldet, icke genom en långsam dess krafters aftyning, utan genom deras obetänksamma och illa riktade öfverspänning; icke genom motverkan af ett nytt slägtes långsamt återfödda styrka, utan genom den blott hvilandes i ett ögonblick återtagna spänstighet: och skymfen af förnedrande bojor gick ej nu, som då, i arf till en, genom träldomens vana förslafvad och vanmägtig Efterverld, eller patriotismens känsla, och minnet af

förfäders lyckade bemödanden för sin sjelfständighet, till den glömska, som länge, eller, om möjligt varit, för alltid skulle hindra dem att å nyo uppvakna. Snart räckte Europas folk, som i en mängd af år varit hvarandras fiender, sig åter inbördes en broderlig hand: snar och lätt stiftad var deras försoning, emedan de ej af egen böjelse, utan af öfvermagtens tvång, befunnit sig mot hvarandra i harnesk; Rysslands stora efterdöme hade blottat Förtryckarens svaga, hade visat möjligheten ej blott af motstånd, men ock af seger, och, manande till efterföljd, återkallat det flydda modet, sämjan, förtroendet och försakelsen af egna afseenden; allmän fred och trygghet blefvo genom dem snart och lyckligt åter eröfrade; och sjelfva den Nation, för hvilken det redan hade blifvit ett behof att beherrska alla öfriga, lärde genom motgången att nedstämma sina anspråk, att visa aktning för andras rätt, att beundra sine Besegrares ädelmod, och att sjelf afkasta det ok hvaraf alla hotades, sjelf återgå till den lagliga Styrelse, genom hvars

å nyo erkända rätt Europas och Verldens lugn ensamt kunde försäkras. Och af detta i alla vår Verldsdels Stater återställda, nästan oväntade lugn — jag kallar det oväntadt, emedan i tjugu år och deröfver ej mera freden, utan kriget, hörde till sakernas vanliga ordning — hvem har väl kunnat blifva angenämare öfverraskad, hvem ifrigare hasta dess fördelar till möte, hvem njuta dem gladare, än de Samfund, som för sina bemödanden om varande och kommande slägters bildning och förädling, för sina åt allt Rätt, Sannt, Skönt och Nyttigt syftande forskningar, och för sin plikt att begreppen derom till allmänt gagn förkofra, använda och utsprida, hafva, mera än något annat, behof af den borgerliga ordningens orubbade stadga, af lugn och obehindrad verksamhet, af tankens visa och hejdade, men för öfrigt ostörda både alstring och utveckling, och af fri meddelning icke blott inom sig och med hvarandra, utan — så vidt möjligt är — med hela den upplysta

Menskligheten? Må hända kändes detta behof bland alla lifligast af det Lårosäte, som, genom sin belägenhet i en vrå af den odlade verlden, saknade, under en allmän förbistring, äfven de få tillfällen till gemenskap med kunskapernas öfriga mest lysande stamhåll, som af så många andra än kunde väl icke utan hinder, och stundom ej utan äfventyr, men i allt fall på mindre afstånd och åtminstone i hemlighet begagnas; och desto större blef således dess glädje öfver den ljusa och fria utsigt, som nu mera öppnat sig ej blott för Fäderneslandet och Europa, men ock för Vettenskaperna och deras Idkare. Ju flere fördelar ett godt förenar, ju högre bör dess värde äfven skattas; och af alla de Freder Auras Lärdomsgille under en tid af snart tvåhundrade år med högtidliga fröjdebetygelser helsat, har ännu ingen varit för ett större antal Nationer gemensam, ingen på en gång förlikat flera eller allmännare och vigtigare interessens fordran, på en gång uppfyllt flera och varmare önsk-

ningar, eller till den grad som den nuvarande tillfredsställt och till enhet sammansmält Statsborgarens, Menniskans, Betraktarens — och jag tillägger, Religionsvännens, i sanning icke stridiga, men likväl olika och icke alltid af samma anledningar väckta känslor. Det är ej jag som vågar hoppas, att i all deras vidd, i hela deras sammanhang, och med hela deras styrka mägta tolka dem; men jag skall dock njuta åtminstone den tillfredsställelse att i mine Åhörares hjertan hafva förnyat deras minne, och af dem redan i förväg besvarad, röja hos den lysande och vördade Samling, som hör mig, den egna värma och den lifligbet, som mera tillhör känslan sjelf, än den kan gifvas eller jag förmår gifva åt dess framställning.

En ädel Spansk Krigare har med full sanning och djup betydelse kallat vårt Tidehvarfs tillämnade Verlds-Despot den Franska Revolutionens Universal-arfvinge: det arf hon frånryckt Bourbonerne, begagnade denne

som ett rof, hvilket han efter behag ägde att sig tillegna. Det hörde, i synnerhet hos en lättsinnig och ostadig Nation, till händelsernas vanliga och naturliga lopp, att snart sagdt i ett enda steg gå öfver från en ytterlighet till en annan rakt motsatt, och att från en Statsförfattning — om eljest Anarchien förtjenar detta namn — som lagt magten uti allas, det vill säga uti ingens hand, göra det halsbrytande språnget till en annan, som flyttade henne uti den tilltagsnaste eller slugaste Demagogens. Politikens grundsatser förblefvo dock, så vidt de rörde andra Stater, i begge fallen desamma, och gingo under begge Styrelserne lika ut på allas kufvande: i Republikens tid under en föregifven Frihets, i det nya Envåldets, under Universal-Despotismens baner; ty utan att förvilla Nationerna, eller med våld pålägga dem sitt ok, kunde ingendera af dessa Styrelser äga bestånd. Intill sidsta tiotalet år af sednast utgångna Sekel hade, med undantag kanske blott af Osmanernes Rike, Europas större och mindre Stater, ehuru sig emellan ofta miss-

hålliga, ehuru ofta begagnande den enas styrka till den andras försvagande, likvål beständigt fortfarit att utgöra ett enda stort Brödrasamfund, beständigt haft ett visst samfält interesse, beständigt visat hvarandra, ehvad de voro Monarkier eller Republiker, äfven under sina oenigheter en viss aktning, och beständigt sökt att sig emellan bibehålla en viss jemnvigt, försäkrad, om ej af annat, åtminstone af den ömsesidiga afunden öfver hvarandras tillväxt i magt och af de svagares gemensamma farhågor för de starkare: och med hvad ömtålighet försöken till denna jemnvigts rubbande vanligen, i synnerhet sedan Westphaliska fredsslutet, blifvit ansedda och motade, erfor må hända ingen Regering oftare eller kännbarare än Ludvig den xiv:des. Nu utgick från samma land, hvars thron han, äfven under sina motgånger, gjort så lysande, ett nytt system, som i början undergräfde men snart kullkastade hans andre Efterträdares, och som i Frihetens ohelgade namn hotade att innan

kort omstörta dem alla: en Republik uppstod, som ej för annan orsak högt förkunnade de enskilta rättigheternas jemlikhet, än för att så mycket friare kunna upplösa hvarje band af skyldighet; en Republik, der alla ville befalla och ingen lyda; der således, med fräckt förakt för lag, för samhälls-ordning och ägande-rätt, blott styrkans och våldets och djerfhetens tygellösa utsvåfningar hörde till dagens ordning; der, under allas så kallade broderskap, men i sjelfva verket under ett allas krig emot alla, pöbeltyranniet beherrskade alla, förföljde alla, och mest dem, som väckte dess afund eller stodo i vägen för dess afsigter, den ena genom ståndets eller bördens, den andra genom rikedomens, en tredje genom snillets eller dygdens företräden, och en hel skara fredlige medborgare blott genom sin afsky för oordningarne och sin vördnad mot en god men olycklig och misshandlad Konungs minne; der den lära drefs, att frihetsträdet dagligen borde vattnas med blod; och der

der ursinnigheten och hådelsen, i likhet med fabelns Jättar, som fordom stormade Jupiters thron, offentligen och utan all sky förgrepo sig mot sjelfve den Evige, förnekade Hans varelse, sköflade och tillslöto Hans tempel, oskärade Hans altaren, och förde emot Hans viljas förkunnare ett oförsonligt krig. Sådan var den Statsförfattning, eller snarare den spillring af alla Statsbyggnadens grundämnen, som, till blygd för det Adertonde Seklets upplysning, hvars verk den likvål utgaf sig att vara, kränkte allas rätt, skyddade ingens, och hotade att inom Europas mest hyfsade land, Frankrike, snart återföra allt till barbari och råhet; men dess förstörande system var icke ärnadt att endast inom hembygden blifva verksamt, utan bredde sig, likt elden, efter hand allt vidare ut, förledde, genom löften om nya gyllne tider, de lättrogne, eller trugade, genom hot af svärd och död, de motsträfvige, predikade krig och uppresning mot alla Furstar, alla throner, och all genom sekler bestående

och beprőfvad ordning, omstőpte Monarchiska Stater till Republiker, och Republiker, ej sällan under nya eller förändrade namn, till Pőbelregeringar, och förstärkte sig sålunda dagligen med nya anhängare, och nya utvägar att uppvigla och skada. Bland Revolutionens villdjur hade emellertid ett och annat tagit ett sina gerningar värdigt slut, och lemnat den blodiga tummelplatsen till byte åt nye Folkledare, till dess, efter en långvarig och hårdnackad strid emellan ömsom störtande och störtade factioner, efter ständiga ombyten af Magtägande — bland hvilka då någon gång en redlig och välsinnad Man uppträdde, minst han förmådde länge behålla sitt rum — och efter att hafva ledsnat vid sina egna Catiliner, den Franska Republiken, i sanning icke af fri vilja, men af öfverraskningens och vapenstyrkans tvång, af trötthet vid de sönderslitande inbördes fejderne, och af hoppet man lemnade henne om lugnare tider, kastade sig i armarne på en främmande, en Corsikan. Jag har kallat denne nye Catilina främmande, icke derföre

att han, redan i National-Conventets tid, och i spetsen för sine soldater, inom sjelfva den Franska hufvudstadens murar kallsinnigt låtit flyta strömmar af Franskt blod — hvilken herrsklysten Demagog gjorde det ej då, eller var åtminstone ej färdig att göra det? — icke derföre, att vid sin första högre upphöjelse han ej med patriotismens och vålviljans språk, utan med bajonettens, besegrade och fördref de dåvarande lagliga auctoriteterne; icke derföre, att han var född i ett land, som, då han första gången såg ljuset, ännu knappt ett år lydt under den Franska spiran: utan derföre, att hans ö hvarken då, eller sedermera, varit rätt Franskt sinnad, att dess språk, dess seder, dess national-charakter alltid varit och ännu äro mera Italienska än Fransyska, att dess folk, som länge varit lifvadt af en stark sjelfständighetsanda, burit Frankrikes ok med lika otålighet som förut Genuesarnes, att, för det grannsynta Franska ögat, Buonaparte lika litet kunde dölja sitt icke Franska hjerta, som sina icke Franska anletsdrag, sin icke

Franska färg och sitt icke Franska tungomål, och att han nu å nyo är och för sin öfriga lefnad förblifver icke Fransman, utan Italienare. Jag har ställt honom bland Verldens Catiliner, emedan han, lik Roms, ville rycka åt sig ett välde, hvartill han ej var född, ej kallad, och som i Republikens dåvarande skick ej kunde begäras af en enskilt Man, men hvilket han, af händelserna mera gynnad än den fordne, verkeligen ryckte åt sig; och emedan, så framt en karakter-teckning af honom ej ännu är för tidig, den synes mig hafva en utmärkt och träffande, fast icke i allt fullbordad likhet med det Romerska originalet. Jemförom med hvad vi sjelfve och, mer än vi, Europas öfriga folk, ja sjelfva Afrika och Asien ej långesedan sett och erfarit, dragen uti den målning Roms samtidige och store, fast icke alltid med hvarandra enige Menniskokännare uppgjort af den djerfve Orolighetsstiftaren i deras Fädernesland. Jag öppnar Cicero, och läser, »att Catilina var ett sällsynt och »förut osedt phænomen af stridiga och motsatta bö-

»jelsers och egenskapers förening; att hos honom röj-
»des mången, väl icke sann och äkta, men likväl
»skenfager och i ögonen fallande dygd och talang;
»att han ville synas hålla ett med Statens bäste Med-
»borgare, men i sjelfva verket stod i nära och brotts-
»lig förbindelse med en mängd de värste; att han,
»merendels en slaf af sina lågande, otyglade och för-
»aktliga passioner, likväl tillika var käck, tapper,
»driftig och outtröttlig; att, med en alldrig mättad
»roflystnad, han var på en gång girig och slösare,
»det sednare i synnerhet då, när det gällde att an-
»tingen tillfredsställa egna begär, eller förvärfva och
»bibehålla gynnare och anhang; samt att hans för-
»ställningsgåfva, och den smidiga böjlighet, hvarmed
»han åtminstone till en tid förstod att beherrska sig
»sjelf och att lämpa sig efter allas lynnen, länge be-
»drog äfven de klokaste och mest rättsinte mäns om-
»dömen, och bland dem sjelfve den Consuls, som slu-
»teligen upptäckte och hämmade hans sidsta förrädi-

»ska och förderfliga anslag.» Från denna tafla går jag till den, som Sallustius med ännu närmare beteckande penseldrag målat, och finner der, »att Catili»na med mycken både kropps-och själsstyrka före»nade ett vrångt och vanartigt lynne, att han, från »ungdomen hårdad genom fältlefnad, var på en gång »god soldat och god anförare, samt personligen be»kant med de fleste sine högre och lägre vapenbrö»der och deras bedrifter; att inbördes misshälligheter, »krig och plundring alltid varit hans nöje, och att »han till otrolig grad förmådde uthärda köld, hunger, »nattvak och mödor; att hans färg var blek, hans »uppsyn och blickar dystra och skrämmande, hans »gång ojemn, hans charakter djerf, grym, illslug, full »af förställning och skicklig att antaga alla möjliga »skepnader, hans passioner ytterliga, han sjelf än sni»ken, än slösande, men alltid hänförd af en gränslös »åtrå efter det öfverdrifna, det förvånande, det jät»testora, och, särdeles sedan Syllas tid, af ett be-

»går att tillrycka sig styrelsen, som, alldrig nogräk-
»nadt om medlen att vinna sitt ändamål, och fruk-
»tande att genom en enda dags overksamhet förslap-
»pa sin arm eller sitt mod, röjde utan åtskillnad ur
»vägen både vänner och fiender; samt att han begag-
»nade Arméernas frånvaro och Senatens underlåtna
»uppmärksamhet, för att genom stämplingar och våld
»söka bana sig väg till Consulatet.» Anmärkningsvärd
är äfven den beskrifning de gamle Författarne lem-
nat oss på Corsikas folk, och som, i fall eljest dess
Nationallynne bibehållit sig intill våra dagar oförän-
dradt, i sanning icke bordt hos Fransmännen väcka
någon synnerlig långtan att underkasta sig en man,
hvars landsmän, en föga lycklig ansigts- och kropps-
bildning oberäknad, af ålder varit ökände för stråt-
röfverier, för vild grymhet, och för en så oböjlig envis-
het, att ingen Romersk husbonde ville till huru lågt pris
som helst hafva till slaf en Corsikan: och likvål var
det för snart femton år en sådan, som, efter att

hafva våldsamt störtat Frankrikes Femmanna-Directorium, sjelfbuden satte sig, till en början under namn af Förste Consul, och på tio år, vid styret af den Franska Republiken. Men med ombytet af Styresman var, om man undantager den ökade och i sanning sällsynta kraft och beslutsamhet, hvarmed alla både inre och yttre ärender nu begynte bedrifvas, i sjelfva verket ingen ting ombytt, och minst den stora grundsats öfvergifven, som långt förut beslutit allas kufvande och en total omskapning af den Europeiska Statskroppens gamla skick och författning. Nya Republiker inrättades icke vidare, men de man redan hunnit inrätta, ställdes, lika med de fleste äldre, allt mer och mer i beroende af den Franska, eller rättare af dess Förste Consul, som innan kort, och icke sällan med årliga förändringar, försåg dem alla med nya Constitutioner; och ehuru uti den som han vid sin upphöjelse gifvit Frankrike, en artikel med tydliga ord stadgade, att hvilken Fransman, som hos en främ-

främmande Nation emottog något embete eller lön, skulle utan skonsmål vara sina medborgerliga rättigheter förlustig, ehuru han, vid Directorial-Regeringens afskaffande, i ett högtidligt Tal uppmanat Frankrikes folk, att, derest han en dag missbrukade eller öfverskred den magt det honom anförtrott, mot honom sjelf vända spetsarne af sina svärd, voro likväl ej mera än två år förflutna, innan han, under förevändning att i den Nya Cisalpinska Fristaten, hvilken han sjelf knappa fem år förut stiftat, hvars namn han nu förändrade till det mer sägande och gåtlikt ominösa af Italiensk Republik, och som äfven nu ansågs behöfva en Regerings-President, ej hafva funnit någon nog förtjent att med denna värdighet beklädas, sjelf antog detta embete också på tio år, och med en årlig lön af 500,000 Majländska Lire. Freden i Luneville gjorde Rhenströmmen till hvad den blott i Roms tid kunde utan Tysklands uppenbara äfventyr vara, till Frankrikes gräns emot Tyskland; och

en Convention i Madrid skapade år 1801 det första nya, ehuru, som det synes, redan i sin födelse blott till en ganska kort varaktighet ämnade Konungariket, Etrurien, till ett tecken, att Republikernes tid nu var nära förbi, att äfven den Franskas förste man redan i hemlighet umgicks med högre tankar, och att det krig man hittills fört emot nästan allt hvad Furste hette, snart skulle gälla ej sjelfva Furstevärdigheten, men de gamla Fursteätterne. Jag förbigår de flera Freder och Fördrag, som under denna period afslutades, emedan den som krigar mot hela verlden, nödvändigt måste en dag göra äfven så många freder, som det gifves okufvade Nationer; och nämner endast, att den minst varaktiga af dem alla var den med England, hvilken Magt knappa fjorton månader efter fredsslutet i Amiens åter nödgades gripa till vapen, för att ej förr än efter förnyad elfvaårig och årerik strid, för blott några månader sedan, och på en gång med samtelige sine öfrige efter hand tillkom-

ne Bundsförvanter, nedlägga dem; att under sjelfva fredsluguet mer än en Italiensk Stat genom blotta penndrag, och det öfriga Europa alldeles oåtspordt, införlifvades med Frankrike; att genom den Consulariska magtens förvandlande till en lifstids-Dictatur, genom ständiga ingrepp i de öfriga constitutionela auctoriteternes rätt, genom tillsättande af Extra-Domstolar för så kallade högmål, genom Heders-Legionens stiftning, och genom den väpnade styrkans ställande utom Constitutionens myndighet, de särskilta Statskrafternas jemnvigt och lagliga inbördes motverkan dagligen allt mera rubbades och förstördes; under det tillika de mest redlige, välsinnade och aktade Män, och deribland sjelfve den oförgätlige *Moreau*, dels blödde under Guillotinens jern, dels förtvinade i fängelser, dels förklarades hafva att anse den landtförvisning, som dem öfvergick, säsom ett synnerligt vedermäle af deras förföljares ädelmod i utöfvande af sin nyss förvärfvade benådnings-rätt; och slutligen,

*

till ett bevis, att Buonaparte hvarken i sitt hjerta ogillat, eller för egen del ville vara lottlös i National-Conventets blodsdomar, en Furste af Bourbonernes ått, genom ett nidingsbrott på en gång mot Tysklands territorial-rättighet, mot allmänna säkerheten, mot Monarkerne, och särdeles dem med hvilka han var beslägtad, mot Franska National-äran, och mot Menskligheten, på främmande botten försåtligen uppsnappad, måste, i blomman af sina dagar, och med en skyndsamhet, som syntes förråda den republicanske Våldsverkarens fruktan, att af sitt eget samvete, eller af den allmänna oviljan, eller af de Europeiska Hofvens förböner, mot sin vilja återföras till sans och mensklighet, falla, under nattens mörker, och vid blotta skenet af den lykta man satt uti hans hand, för tyranniets mordlystne satelliters kulor. Med denna bragd var det, som Buonaparte för tio år tillbaka utmärkte slutet af sitt Consulat, och känslolös för både egna, för samtidens och efterverldens

fôrebråelser, syntes, som fordom Caligula, misstycka endast det, att ej hafva kunnat med samma skott, som fällde Hertigen af Enghien, fôrgôra hela den Bourbonska stammen, på hvars stôrtade thron han nu, än rykande utaf sitt 'offers blod, var beredd att uppstiga, och af dess glans omgifven intränga uti broderkretsen af Europas ännu ofôrdrefna Regenter. Fôrgäfves var uti det nya Frankrikes lagar vid fôrlust af lifvet fôrbudit, att ens väcka fôrslag om infôrande af en Monarkisk styrelse; fôrgäfves hade Buonaparte, vid det han emottog Lifstids-Consulatet, och året fôrut, vid det han upprättade Etruriens Konungarike, fôrklarat »sig alldrig åstunda att »sjelf blifva Konung;» fôrklarat »att en thron blott »skulle fôrringa glansen af hans lagrar; och att han »ansåg sin enda bestämmelse vara att på jorden åter»fôra rättvisa, ordning och jemlikhet:» han hade dock redan i 1801 års Freds-Tractat med Ryssland tillåtit sig att nyttja ett uttryck — *begge Magternes*

undersåter, som väckte Europas uppseende och det dåvarande Tribunatets ömtålighet; och under de 2:ne påföljande åren framkastades onäpst, ej mindre i tryckta skrifter än i tal, förslag att gifva honom titel än af Consulariskt Majestät, än af Galliens Kejsare, och att göra Republikens högsta värdighet ärftlig uti hans slägt, äfvensom smickret, utan fara att misshaga, i både Tidningar och Allmänna Acter fördristade sig, att, genom jemförelser emellan Carl den Store och honom, gifva lätt begripliga vinkar om hans nära förestående nya upphöjelse. Snart yttrade äfven, begripligtvis ej utan erhållen behörig tillåtelse, Nationens organer hennes och sina egna önskningar i detta afseende: Buonaparte förkastade dem ej; Frankrikes fjerde Dynasti proclamerades, och Christenhetens förste Biskop, dels af tacksamhet emot den Man, som, efter att hafva i Frankrike bekänt sig till Theophilanthroperne, och i Egypten spelat rolen af Muselman, derifrån genom snart sagdt ett un-

derverk tillbakafördt, återställt, det andra året efter sin hemkomst, den Catholsk-Gallicanska kyrkan, dels af hotets och magtens tvång, välsignade uti den Franska hufvudstadens äldsta tempel den krona, som den lycklige Soldaten med egen hand satte på sitt hufvud. En yngre men ännu mindre långlifvad Fri-Stat följde inom mindre än ett år sin mors och stifterskas exempel, och med det fordna Longobardiska ur Tyskland utgångna Våldets jernkrona upphöjde sig Italienska Republikens President till Konung af Italien. En enda kronas tyngd, en enda kronas plikter och vådor, skulle förfärat hvar och en annan, ej född till denna höga och lysande men ansvariga börda: de förfärade ej den dubbelkrönte, som, täflande i högmod med Miltons fallne Engel, svor att hans Dynasti skulle *inom* tio år — och *innan* tio år var han sjelf fallen! — vara, bland alla Europas, den äldsta. Genom denna ed var krig mot alla vår verldsdels regerande Furstar och hus förklaradt: det tog

ock snart sin början, och begagnade, på en gång eller vexelvis, de Fransk-Italienska hårarnes uppenbara, och det Fransk-Italienska Cabinettets försåtligare vapen. Emellan Frankrike och Bourbonerne var, sade han, en demantmur upprest; och likvål fann han för sin egen och sina våldskapelsers fortvarelse icke onödigt, att söka, genom vånlig öfverenskommelse och anbud af vissa fördelar, förmå Ludvig den Heliges afkomlingar till afsägelse af deras råttmätiga anspråk, men hvarpå ej annat svar utföll ån ett i vårdigaste och beståmdaste ton yttradt afslag, hvilket åter, såsom skrifteligen aflemnadt och i tryck kungjordt, af den nya Regeringens blad hådades med den öfvermodiga anmårkning, att en thron ej genom skrifter återvinnes. Hvem vet icke, att alla throner, ja äfven de mägtigaste, haft, näst behofvet af borgerlig ordning och trygghet, sin upprinnelse ifrån en enskilt mans förtjenster, anseende eller tilltagsenhet, att Dejoces stiftade Medernes rike, att i det

det gamla Rom Augustus började Kejsarelängden; att i Sverige Gustaf Wasa och i Ryssland Michaël Romanoff grundlade nya Dynastier? men hvem vet icke äfven, att de och flere deras likar med hof och mått njuto sin nya höghet; att en mer än femtio-åra lugn regering var frukten af Dejocis klokhet och rättvisa; att Augustus genom mildhet och foglighet utplånade sina proscriptioners minne; att i Sverige och i Ryssland de förra inhemska krönta ätterne — Folkungarnes och den Rurikska — voro utslocknade när Gustaf och Michaël i hvar sitt Fädernesland begynte en ny; att begge, genom en älskvärd karakter och en outtröttlig sorgfällighet om sine undersåtares bästa, tillvunno sig deras hjertan; och att alla, genom nedlåtenhet, vänlighet, anspråkslöshet och kärlek till fred, gjorde allt för att med sin förra ringhet försona den nyckfulla och föränderliga lyckan? Med sådana dygder, med trofasthet i aftal och förbund, och med iakttagande af det värdiga och an-

ständiga både språk och uppförande, som, för den aktning det gifver andra, af dem med lika aktning besvaras, men hvarifrån, näst den Jacobinska Diplomatiken, den Buonapartiska först begynte att dagligen allt mer och mer aflägsna sig, för att i dess ställe falla ned till, jag bör ej säga en husbondes ton mot sina slafvar, men till en verklig pöbelton, behöfver ingen nyvald eller utöfver sin födsels rätt och väntan upphöjd Furste befara att af sina nya, krönta eller okrönta, likar förnekas, eller anses obehörig att dela deras anseende, företräden och ära. Men så tänkte, så handlade icke Napoleon; han sökte ej att lyfta sig upp till dem, utan fast mer att rycka dem ned till och nedom sig: och likväl bevisar sjelfve Cromwell's exempel, att äfven en Usurpateur ej blott bör, utan ock kan, om ej för annat, åtminstone för egen fördel, bättre tänka och handla. För Napoleon var icke nog att segra, han ville äfven förnedra och skymfa; ej nog att minska sine medtäflares magt, men att förjaga dem; ej nog att låta

Nationerne bära krigets bördor, men äfven träldomens, den han ock redan år 1802, genom återställande af den vanhederliga slafhandeln, å nyo gjort jemväl för Afrikas beklagansvärda folkslag i ökadt mått, tung och tryckande. Men stadnom vid den verldsdel vi bebo: dess öden hafve vi sjelfve sett, och de röra oss närmast. Fanns en Regent, som haft den olyckan att såra hans högmod, att genom en Alliance mot hans interessen misshaga, genom ett försök att rädda eller återvinna sitt oberoende, reta honom: han och hans ätt förklarades då hafva upphört att regera, hans undergång var besvuren, hans egna anförvanter måste hjelpa till att bekriga honom, och hans länder styckades, införlifvades, eller gjordes tills vidare till Franska län, för att intill den tid, då äfven de kunde finnas beqvämliga att med den stora Monarkiens öfriga äldre beståndsdelar sammangjutas, styras af Förtryckarens Satraper. Och sjelfva dessa Satraper, dessa det allmänna förtryckets verktyg,

*

hvilka voro de? Hans bröder, hans slägtingar, upplyftade, som han, från stoftets intet, medförande, som han, från stoftet alla de låga men häftiga passioner och all den fräcka oförskämdhet, som merendels åtfölja och utmärka dessa plötsliga upphöjelser; och stämplade, för att i deras personer förringa och vanhedra Europas gamla regerande Hus, med namn af Prinsar, Hertigar, Storhertigar, ja äfven Konungar; men alltid tillika eftertryckligen erinrade, att deras första plikt tillhörde Napoleon, den andra Frankrike, och först den tredje det Folk de skulle styra. Var åter bland dem någon, på hvilken den nyskapande Despotens val sig misstagit, någon, som, hellre än att vilja låta bruka sig till ett blindt och föraktligt redskap för hans afsigter, föresatt sig att lyda endast rösten af sin högre och verkliga plikt, någon, som, på den plats, dit han oförmodligen och må hända mot sin vilja blifvit upphöjd, ville göra sig densamma värdig, ville, framför allt, befordra sitt folks sällhet och fördelar, och, så mycket hos honom stod, motarbeta

förtryckets framsteg, ville, genom sin medverkan till de rättmätiga Regeringarnes och Menskligetens bästa, förvärfva sig aktning, förtroende och vänskap: det var då han, som åter i sin ordning skulle förföljas, fördrifvas, göras overksam, och hans land, om det eljest möjligen kunde återkommas, slutas uti nya och hårdare fjettrar. Sen der, mine Åhörare, en framställning af det öde Holland i våra dagar undergått sen huru dess förste, och troligen sidste, men redlige och, såsom sådan, af Nationen älskade, af Napoleon snart hatade Konung måste på dennes vink, ehuru icke alldeles så som han det för sin hämd och för sin storhet önskade, umgälla hans missnöjen; och märken å nyo, hvad hvar och en af Eder långt för detta sett och märkt, att Napoleon, icke nöjd att sjelf hafva inträngt sin litenhet i kretsen af Europas genom Seklers minnen och Seklers vördnad till glans och majestät upphöjde Furstar, ville jemte sig der införa ett sällskap, om möjligt, sämre och lågtänktare än

han, och slutligen på ruinerne af all laglig magt och af all nationlig sjelfständighet grundlägga ett välde, hvars enda och öfver hela jorden oemotståndeliga orakel skulle blott af hans vilja, och ej sällan af hans ombytliga nyck förkunnas. Redan var Tyskland krossadt, dess åldriga, i sanning bristfälliga, men likväl på erkännande af allas bestånd och af allas ömsesidiga rättigheter grundade, och i mera än ett afseende vördnadsbjudande Statsförfattning upplöst, dess gamla Kejsarehus genom en mängd olyckliga krig och ännu olyckligare freder försvagadt, genom förlusten af alla sina förmurar och alla sina stränder satt nästan utom tillfälle att repa sig eller ens skydda sin fortfarande varelse, och sluteligen inledt i en aftvungen slägtförbindelse, samt redan dessförinnan afklädt sjelfva Tyska Kejsarenamnet och värdigheten, för att lemna rum åt Napoleon, som, i egenskap af Beskyddare och Öfverhufvud för ett sjelfskapadt så kalladt Rhenförbund, men hvars gränsor snart räck-

te bort om Elben och Weichseln, med oinskränkt magt befallte öfver mer än halfva Tyskland, dess våpnade och icke våpnade folkstyrka, dess skatter och arbetsflit, dess politiska och handelsförbindelser, afskaffade dess lagar och inrättningar, och påtvang det sina — ty Europas orättvisaste man var det, som ville blifva Europas lagstiftare — samt proscriberade, likasom i andra lydländer, dem af Tysklands barn, som, födda under helt andra välden än Frankrikes och långt före Revolutionen från sine dåvarande Furstars Stater utvandrade, nu befunno sig i tjenst hos någon hans fiende, men hvilken tjenst han, i följe af sina sedermera gjorda usurpationer, tillmätte sig att belägga med namn af högförräderi och afvog skölds bärande: och hvad bevisar väl bättre, än den olycklige, i sin egen Regerings land vistande, men utom dess beskydd ställde och af en Fransk Militär-Commission dömde och ihjälskutne Palms öde, att *Tyskland* då, som titeln på hans bok, det vill säga på hans

brott, lydde, verkeligen befann sig *uti sin djupaste förnedring*? Tilläggom, att sjelfva Fredric den Andres arfvedel redan var underkufvad, hans åttling förvandlad till en af Frankrikes befallande Höfdingar, misshandlad Lydkonung, hans undersåtare tvungne att med lif, blod och skatter strida för en främmande sak emot sitt eget Fäderneslands; att, emot Buonapartes egen högtidliga förklaring af år 1806, som innehöll, att Frankrike alldrig ärnade på högra stranden af Rhen utvidga sina gränsor, Hansestäderne voro införlifvade, och en Medelhafsöbos välde utsträckt ända till Östersjön; att Westphalens nystiftade Konungarike, jag bör ej säga styrdes, men förvaltades af en Buonapartes Bror, som måste se och kallsinnigt såg det, efter Öfverherrskarens behag, än förstoras, än inskränkas, men under alla förändringar behandlas som en eröfrad provins; att Franske Generaler, med nya, men Tyska titlar, besoldades för sig och sine afkomlingar på Tyske Mäns och Tysk jords

bekost-

bekostnad; att Hannovers Churfurste och Pommerns Hertig voro utstängde från Tysk botten, Danzig och en betydlig del af Polen revolutionerade, Schweitz genom en så kallad Medlings-Act beröfvadt sitt sjelfbestånd, Portugals Regent förjagad, Spaniens och Siciliens Bourboner afsatte och till en del i Fransk fångenskap, samt deras throner intagne af Napoleons anförvanter, Danmark utan föregångit vapenskifte intrassladt i Verldsförtryckarens band, Turkiet, genom en separat-artikel i 1812 års Tractat med Preussen, hotadt, och sjelfva Norra Amerikas Fria Stater, ehuru otillgängliga för den Franska Våldscolossens arm, men deremot i belägenhet att hafva allt att frukta af Englands hämd, lättsinnigt omfattande den förras interessen, samt sluteligen Cabinetterne ej mera något val öfrigt lemnadt emellan krig och fred, utan blott emellan fiende och fiende: och det skall icke blifva svårt att finna, huru nära Europa — och, med Europa, —

Verlden — befann sig invid brådden af sin sjelfståndighets undergång.

Bland den mångd af förvånande och tätt på hvarandra följande händelser, som endast genom sjelfva sin ouppehållna påträngning bragt hvarandra efter hand i förgätenhet, men som alla i allt mera skyndande och ohämmadt lopp förenat sig att bereda den stundande allmänna förslafningen, har jag, med afseende på ämnets vidd, och på den inskränkta tid som mig är lemnad, mindre uppehållit mig vid medlen än hastat fram åt de af den stora verkningsfjädern åsyftade och ty värr icke uteblefna följderne; och klart synes äfven mig, hvad Despoten sjelf än klarare insåg och ville, att hans system, än framgent lika, som förut, af omständigheterne gynnadt, snart skulle i sin fullbordade utveckling öfvergå till en verklig Universal-Monarki. Från uråldriga tider har ett sådant mot Mensklighetens både rätt och fördelar fiendtligt System eggat deras begär, som, hänförde af en mer än van-

lig ärelystnad, ansett sig sjelfve för allt och hela den öfriga verlden för intet; men till vårt slägtes lycka och tröst hafva de merendels förlupit sig på sin bana och, efter blott en kort tids öfvermodig njutning, i sitt eget eller sina åttlingars fall betalat en gärd åt den hämnande och oblidkeliga Nemesis. Bland Grekernes ljusa och djupa idéer var äfven den en, att ikläda Ödets straffande rättvisa personlighet, och i dess handlingar lösa det urgamla ofta så gåtlikt intrasslade problemet att försona den trampade och lidande Menskligheteus billiga förtrytelse med bofvens och förtryckarens ögonblickliga framgång, att genom föreställningen af dess domars, stundom sena, men alltid obevekliga stränghet afskräcka den djerfve brottslingen, att genom hoppet om bättre tider uppehålla och lifva den trångde dygdiges mod, och att påminna alla om iakttagande af den måtta och det visa återhåll, som af ingen, i hvad belägenhet han än må vara, kan strafflöst öfverskridas. Allt våld måste en

gång falla, och bland våld gifves väl intet större än det som på en gång hotar allas rätt och allas tillvarelse. Man såge ej, att just i allas undergifvenhet under en enda spira allas rätt och trygghet skall för all tid försäkras, och genom föreningen af allas interessen gryningen af en evig fred uppgå öfver jorden; att ändamålets storhet gör medlen lofliga; att enskilt väl då bör vika för det Helas; att framtidens fördelar skola i rikt mått godtgöra ett närvarande slägtes lidanden; eller att den, hvars blick ser längre och ljusare än en annans, bör göra denne sednare godt äfven emot hans vilja. En sådan Moral är den egennyttiges, den ärelystnes, bedragarens; ett lugn, sådant som det af en allmän Monarki kunde åstadkommas, vore icke naturens, icke lifvets, icke frihetens, utan grafvens. Det är blott Försynens obegränsade Vishet och Allmagt, som förmår under en spira sammanhålla, som alla verldssystemets delar, så äfven alla vårt jordklots folk; och polytheismen — man kallar ju

med betydelsefull sanning Regenterne jordiske Gudar — är på jorden likaså nödvändig, som den i himlarne vore en orimlighet: till dygd och rättskaffenhet, till sanning och sällhet, men visst icke mera till likhet i språk och seder, i lagar och styrselsätt, än till likhet i klimat och natursförmåner, ville den Evige förena skilda trakters menniskor; fullkomligheten borde af dem sökas icke på en enda väg och efter en endas kortsynta ledning, utan i flera och olika riktningar; och att vilja — hvartill den allmänna Monarkien, i fall den någonsin kunde lyckas, nödvändigt skulle leda — med utplånande af alla nationliga förbindelser, förvandla hvar och en till blott verldsborgare, vore i sanning hvarken mera klokt eller mera görligt, än att, med upphäfvande af det i sjelfva naturen grundade närmare förhållandet emellan föräldrar, barn, syskon och slägtingar, qvarlemna endast det fjermare och mindre varma statsborgerliga. Men om än företaget i sjelfva sin natur vore möjligt, var

likvål Napoleon må hända minst af alla den för hvilken det kunde lyckas, vål icke genom brist på talanger, men genom ett högmod som vanligen nedref mera än de hunnit uppbygga, och genom den förmätna inbillning, att allt skulle, utan tanka eller förmåga till längre motstånd, vid första motgång falla till hans fot: och hvarje hans föregifna bemödande att återföra en allmän fred aflägsnade i dess ställe honom och verlden allt mera derifrån, då tvertom, med återställningen af allas rätt och af allas fordna förhållanden, densamma sedermera genast gjorde sig sjelf. Bland dessa af Buonaparte på en gång öfvermodigt och obetänksamt rubbade eller afbrutna förhållanden, var äfven det, som ännu vid Franska Revolutionens utbrott fäste hela den Catholska Christenheten vid sin kyrkas synliga Öfverhufvud. Tio år sednare hade Pius VI, hviken Buonaparte förut, såsom Öfver-General uti Italien, bidragit att genom freden i Tolentino afhända både länder och skatter, aflidit i Fransk fångenskap: och ehuru denne

Påfve inom vid pass ett halft år derefter erhållit en Efterträdare, dröjde dock Frankrikes förste Consul ännu i sexton månader att med honom afsluta ett Concordat om Religionens återställande; åfvensom han tre år sednare, förvandlad genom samme Påfves hand till en ny Herrans Smorde, å nyo förmente sig ej vidare behöfva honom. Tvertom bemägtigade han sig, och införlifvade — likväl ej med Italiens Konungarike, utan med Frankrikes Kejsaredöme — den åldrige Prelatens Stater, och afförde åfven honom, alldeles som det händt Företrädaren, till ett Franskt fängelse: olik häri ej blott sin ofta åberopade förebild och mönster Kejsar Carl den Store, som, af sin tids Påfve Leo III. utropad för Occidentens Kejsare, lade, till bevis af sin erkänsla, under hans välde flera Italiens provinser, men åfven Vandalen Genseric och Hunnen Attila, hos hvilka begge Påfve Leo I. för nära fjorton Sekler utverkade, vid 2:ne särskilta tillfällen, af den förre Roms förskoning för blodsutgjutelse och brand, af den sednare att han skänkte Rom och dess

Kejsare fred, och utan dröjsmål anträdde sitt återtåg öfver Donau. Hos Napoleon var deremot allt hvad han ville synas göra för Religionen och den Heliga Stolen ett verk blott af hans eget och hans Dynastis politiska interesse: han var det, som i sin nya Riks-Cateches egnade fem frågor och lika så många svar till utredande af den åtminstone för honom sjelf vigtiga lära, att hvarje Fransos var skyldig honom, Napoleon, uttryckeligen nämnd, sin kärlek, sin vördnad, sin hörsamhet, sin trohet, sin väpnade arm, sina söner, sin förmögenhet och sina förböner, att Allmagten sjelf utsett honom till sin afbild på jorden och till verkställare af sin vishets beslut, att man hedrade och tjente Gud, när man hedrade och tjente Napoleon, att den som annorlunda handlade, gjorde sig saker till evig fördömmelse, och att den spira Gud gifvit den nye Regenten tillika blifvit gifven åt hans familj; han var det, som, icke dermed nöjd, att hans födelse genom en lycklig slump inträffat på
en

en af den Heliga Jungfruns årsdagar, anordnade eller låt för sig anordna ett nytt helgons, St. Napoleons fest; han var det, som, efter att hafva återställt Christendomen, ändock icke återställde Söndagens helgd; han, som, i stället för de under Revolutions-stormen nedtagna kyrktornskorsen, med välbehag upptog det förslag att låta från dômen af S:te Genevièves kyrka sin bild i bronz återkalla minnet och betydelsen af det fordna Roms Capitolinske Jupiter; han, som tvert emot Concordatets löften, lät Religionens ringare tjenare, Menighetens egentlige Lärare, försmäkta i armod; han, som utan Kyrkans tillstånd egenmägtigt upplöste sitt första ägtenskap; det var slutligen han, som genom plundring och fängslande af den Andelige Furste, hvars biträde han tyckte sig redan kunna för sitt våldes bestånd umbära, ådrog sig af honom en ännu icke återkallad bannlysning, hvars följder särdeles uti Italien och Spanien varit för Napoleon oväntadt bittra och ofördelaktiga.

Continental-Systemet, som, under förevändning att, genom Europas betydligaste Handels- och Sjömagts utestängande från fasta landet, tvinga densamma till en fred sådan som han ville, eller rättare icke ville hafva den, i sjelfva verket åsyftade att göra honom till sin verldsdels Monopolist och ende Smyghandlare, och tillika hämma all fri meddelning af civilisationens och kunskapernas framsteg; Uppfostringen och Undervisningen, som, nästan helt och hållet riktade åt en militärisk sida, och ställda, liksom den, under trummans befäl, ej mera förmådde uppfylla sitt verkliga och högre ändamål; de en sin tids förmörkare värdiga Acter, som tillslöto mer än ett Universitet, upphäfde i de bibehållna och i National-Institutet lärostolarne och classerne för analysen af sensationer och idéer, för Samhälls- och Lagstiftnings-Läran, för theorien om National-välmåga och Statshushållning, och förbödo att i Lycéernas Bibliotheker intaga eller vid deras öfningar begagna någon bok, hvilken icke förut blif-

vit af Inrikes Ministern godkänd; det våld, som utöfvades ej blott på de lefvandes yttrande-rätt, men äfven på de dödes, på sjelfve de Classiske Auctorernes, hvilka stympade, och med utmönstring af alla de ställen der hat mot våldets missbruk och aktning för allmän rätt röjdes, måste i nya och afväpnade upplagor bidraga att mot befarad förvillelse skydda ungdomens tänkesätt; den finance-anstalt, som i det den belade med en afgift af fem sous hvarje ur de gamle Författarne i originalspråket lånad, och med hälften så mycket hvarje ur dem öfversatt rad, gaf verklighet åt hvad en Svensk Skald kallat att ljuset till regale göra; den vidtgripande Censur, som ej blott i Frankrike, ej blott i Italien, ej blott i de länder hvilka vapenlyckan redan underlagt Frankrikes ok, men ock i alla öfriga, så vidt de kunde åtkommas, vakade eller försökte att vaka öfver alla Bokprässens och Bokhandelns alster, som indrog ett blad för det det omtalt Vari legioners nederlag i

Germaniens skogar, förböd uppförandet af ett Theaterstycke, för det det föreställde en Grekisk Tyranns fall, tvang Tysklands Bokförare att vid Leipzigs årsmässor edeligen och inför domstol erhålla, att i deras magasiner ingen skrift fanns som kunde anses riktad emot Buonaparte eller menlig för hans magt, och i nödfall med blod beseglade sina ogillanden; och sluteligen den Conscription, som, äfven utom behof af försvar, uttog, blott till anfall, och med exempellös hårdhet, ur Enkans eller den hjelplöse Åldriges koja deras ende son, deras yttersta stöd, som ryckte från jordbruket och slöjderne den arbetande handen, från vettenskapernes odling och Statens kall det skickliga och tänkande hufvudet, och som, då den, blott i Frankrike, gjort, inom de sidsta sexton månaderne af Buonapartes regering, beslag på öfver halfannan million vapenföre män, och redan dessförinnan i några år tungt hvilat öfver alla Frankrikes förbunds- och lydstater, med verkligt fog fått namn af en sam-

mangaddning mot menniskoslägtet: — allt visar, huru det Våldssystem, som, ur den Franska Revolutionens vagga utgångit, sedermera blifvit under det revolutionära Franska Kejsaredömet fullständigare utveckladt och satt i nära fullbordad verksamhet, skulle, i fall det obehindradt fått fortfara att utbreda och stadga sitt välde, snart hafva förqväft och utrotat all nationalitet, all inre kraft och all själshöghet, utsläckt jemväl den sidsta gnistan af Europas frihet, ordning och ljus, förvildat alla dess invånare, och ur flydda Seklers famn återkallat barbariet att i nytt mörker hölja den suckande jorden.

Jag har, Vördade Åhörare, kan hända alltför länge uppehållit Er med en teckning af den bistra tid vi öfverlefvat; men hos den, som ser sig räddad undan eldens härjning, undan skeppsbrottets vådor, ur röfvares händer, är det vanligt, är det äfven ursäktligt, att hellre med för många ord än med för få be-

skrifva de faror han lupit. Genom Arabiens öknar gick vägen till Palästinas lyckliga land: öfver träldomens brända och törnsådda hedar till frihetens boning: och hvilken andades väl, ens på afstånd, ett fängelses förpestade luft, som icke, efter återvunnit friare andrum, dermed jemförde det qvalm han nyss uthärdat? Också behöfdes det, att påminna om redan halftförgätna brott; att afhölja den orättvisa segerns och den röfvade glansens blåndverk; det behöfdes, att göra en skillnad emellan våldets talanger, emellan våldets framgång, och dygdens; det behöfdes, att erinra, att af det krig, som nu är lyckligen slutadt, ändamålet icke var att vinna en provins eller att bibehålla den, utan att utrota sådana grundsatser, som förstörde all trygghet, all allmän och enskilt rätt, all samhällsordning och all civilisation, och att, i följd deraf, till sitt intet återföra den fräcke våldsverkare, som gäckat eller trampat dem alla. — Än qvarstodo till Europas frälsning och tröst 2:ne Stora

Magter okrossade: den ena, England, som, med spiran sträckt öfver hafven, och inom sina trädvallar för alla Verldsförstörarens anfall otillgängligt, sjelf njöt frihetens fördelar, och genom sitt exempel uppmuntrade, och genom frukterne af sin lönande handel både förmådde understödja och mera än en gång kraftigt understödde Fasta Landets bemödanden att återvinna sitt sjelfbestånd; den andra, Ryssland, hvars physiska och politiska styrka, i förening med dess Monarks upphöjda och mennisko-älskande tänkesätt, samt dess Folks patriotism, syntes både förmå och lofva att en dag sätta en bom för den Våldsammes eröfringslystnad. Utan möda insåg han, till hvad grad dessa Magters förenade krafter skulle vara hans afsigter hinderliga, huru mycket Europas befrielse berodde af deras fortfarande bestånd och enighet, och huru angeläget det följaktligen för honom var att insöfva, söndra eller eljest försvaga dem; men dessa försök, om de ock stundom tycktes till en tid hafva

lyckats honom, blefvo dock alldrig af varaktig framgång, och snart måste han med harm se de band på nytt och fastare knutna, dem han nyss trodde sig hafva för alla tider upplöst. England, genom sin närmare belägenhet tvungit till en jemnare uppmärksamhet på sin ofredlige grannes företag, genom sitt herravälde till sjöss ett mål för hans vanmägtiga afund, genom sin rikedom för hans roflystnad, och genom tillintetgörande af hans afsigter på Egypten, genom borttagande af alla Frankrikes colonier, samt genom det skydd det lemnat ej allenast Emigranterne i allmänhet, utan ock sjelfve Bourbonske Prinsarne, Portugal och Spanien, för hans osläckeliga hat — England, säger jag, förlorade honom alldrig ett ögonblick ur sigte, och befann sig, som vi redan hört, under hans mer än fjortonåriga regering, med undantag af blott knappa fjorton månader, beständigt mot honom i vapen. Häraf dessa hätska och oupphörligt förnyade ministeriella och tidnings- anfall emot ett

land,

land, som i sjelfva verket Continentens vän, och utan hvilket Continenten skulle varit blottställd för ännu vida större och fruktansvärdare faror eller för en nästan allmän underkufning, af honom stämplades med namn af Continentens allmänna fiende; häraf denna låga bitterhet, som, då alla andra förebråelser voro uttömda, nedlät sig att i offentliga Acter kalla Britannerne föraktlige kättare; och häraf sluteligen denna så ofta och ända till ledsnad upprepade parallel emellan sitt Rike och Rom, emellan England och Carthago: en jemförelse af så vida träffande sanning, som Napoleon å sin sida sjelf, genom en på Roms vis tillämnad Universal-Monarki, genom Roms förvandlande till en af sina goda städer, och genom sin sons utnämning redan i vaggan till Konung af Rom, besannade den; men osann i det begrepp han ville gifva om en lika vanhelgd af Engelsk redlighet och löftestro, som Romarne, kanske med lika stort oskäl, påbördade den Puniska, och lyckligtvis ännu osanna-

re i Buonapartes hopp och önskan att se det nya Carthago gå under, och det nya Rom blifva stående.

Jag har nämnt Ryssland: och under så utomordentliga brytningar som de, hvilka utmärkte slutet af framflutna Sekel, och hvaraf äfven det derpåföljande intill nu varit utmärkt, är icke underligt, att folkslag, hvilka genom sin naturliga belägenhet tycktes vara från hvarandra för långt afskilda för att någonsin blifva hvarandras fiender, ändock måste, snart sagdt af nödvändighet, en dag råka med hvarandra i krig. De farliga och oro födande grundsatser, hvartill den Franska Revolutionens anhängare, redan i dess början, och ännu mera efter Konungamagtens fall, sig bekände, hade ej kunnat undgå att väcka den visa CATHARINAS uppmärksamhet, utan bragt henne att emellan Sig och Frankrike upphäfva all både handel och öfrig gemenskap, att i sina länder lemna tillflygt och understöd åt Emigranterne, och att till en början med råd och uppmuntringar biträda den

Coalition, som, i afsigt att återställa den Franska Monarkien, blifvit år 1791 i Pillnitz ingången. Hvad denna stora och saknade Monarkinna derutöfver kan hända tillämnat, gick under Hennes Son och Efterträdare år 1799 i fullbordan, då, under Suwaroff, Korsakoff och Hermann, Ryska härar, och i det hela ej utan framgång, bekrigade Fransoserne uti Italien, Schweitz och Holland, och en förenad Rysk och Turkisk Flotta befriade Corfu och Neapel; men Holländska Expeditionens olyckliga utgång, PAULS mot England fattade missnöjen, och Franske förste Consulns för den gången klokt beräknade artighet, att utan lösen, och af nyo uppklädda, till Kejsaren återsända de Ryska krigsfångarne, förmådde denne Monark att snart inställa fiendtligheterna, anbefalla sina truppers återtåg, sända till Paris en Ambassadeur, och frigifva handeln med Frankrike. Verklig fred var dock vid Hans frånfälle ännu icke afslutad; och den rättsinte ALEXANDER, som då i lycklig stund intog

vårt nya Fäderneslands thron, afslöt en sådan icke förr än Han utverkat ett löfte om skadestånd åt Konungen af Sardinien, om Neapels utrymmande, om alla Italiens angelägenheters afgörande i gemensamt förtroligt samråd, och om skyddande af Tyska områdets sjelfständighet och neutralitet: men som af alla dessa löften ej ett enda blef uppfylldt, utan tvertom genom Hertigens af Enghien våldsamma bortsnappande ett lika förakt visades mot Tyskland som emot Folkrätten, så afbröt Kejsaren år 1804 alla förbindelser med Frankrike, och fortfor emellertid att med Pensioner understödja ej mindre Sardiniens Konung än de utvandrade Franske Prinsarne. Härvid förblef det intill följande året, då Österrikes tredje, men å nyo korta och olyckliga, nyfranska krig, och begge Monarkernes gemensamma goda afsigter för Europas lugn och bästa, påkallade äfven Rysslands deltagande och medverkan, hvilken dock, genom å förstnämnde Magts sida redan inträffade stora och obotliga motgångar,

blef onyttig, och, genom den, tre månader efter kri-
gets utbrott, i Presburg återställda men förtryckande Freden, för den gången alldeles omöjlig. I en fred, sådan som denna, kunde den ädle ALEXANDER icke ingå, och de underhandlingar, som år 1806 i Paris anställdes, förmådde så mycket mindre leda till något resultat af sann och allmän försoning, som emellan Preussen och Frankrike ett nytt krig var på vägen att utbrista och samma år om hösten verkeligen utbrast. Genast satte sig åter då Ryska Arméer i marsch åt gränsorne; men äfven nu hade den först angripna Magtens bemödanden varit redan i sin början till den grad olyckliga, att, i stället för dess räddning, Rysslands stridskrafter måste användas förnämligast dels till eget försvar, dels till utförande af en ny från Franska sidan emellan Nordens Kejsaredöme och Ottomanniska Porten uppviglad fejd, och den tanken, att förmå trygga verldens frihet, å nyo på obestämd tid öfvergifvas. Segrarne vid Pultusk, Eylau och

Heilsberg hade dock gifvit en ny glans åt de Ryska vapnens åra, och ett grundadt hopp om framtida ån mera afgörande fördelar, når först ett stillestånd, och kort derefter freden i Tilsit, satte vid Niemens strånder ett mål, om icke för Europas dåvarande tråldomstillstånd, likvål till en tid för dess vidare förslafvande och tillika för blodsutgjutelsen, samt gåfvo åt ALEXANDERS redliga och mennisko-ålskande hjerta åtminstone den tröst, att kunna hoppas se det allmånna lugnet på annan våg återstålldt. I sammanhang med detta hopp, och i följd deraf, var nu Ryssland föranlåtit att mot England antaga ett fiendtligt system; men genom sjelfva denna korta och snart öfvergående spånning lårde — under det de nya snaror, hvilka Napoleons förställning velat för den Godes tro på dygd och redlighet utlågga, dageligen allt mera blottades — de begge Magter, på hvilka vår Verldsdels frålsning hufvudsakligen berodde, att snart så mycket båttre kånna, så mycket lifligare högakta,

och med så mycket öppnare och varmare förtroende omfatta hvarandra. Snart tillstundade också den sidsta stora jettestrid, som med önskvärdare utgång än någon af alla de förra, skulle afgöra Europas öde, på Våldets och Orättvisans fall uppresa ett tempel åt Friheten, Sjelfständigheten och Menniskorätten, och efter dagar af sorg, af lidande, förtryck och jemmer, återföra till den blodade jorden Lugnets och Fredens länge saknade välsignelser.

Den inbröt, denna nya fejd, i sig sjelf ej annat än en för någon tid afbruten fortsättning af de förra, men med talrikare stridskrafter än någonsin, och nu af Buonaparte ämnad at, inom Rysslands eget sköte, obotligen och för alltid förkrossa Fasta Landets sak. Man sade fordom, ordspråksvis: »Hvem »står mot Gud och stora Nougården?» — nu sade Napoleon: »*mot* Frankrike förmår Ryssland intet, »*med* Frankrike allt; af en oemotståndelig skickelse

»ryckes det sin ofelbara undergång till mötes; ödets »beslut måste gå i fullbordan, och Englands sidste »Bundsförvant till intet göras:» men äfven med denna trotsiga öfvertygelse gjorde han dock nu de starkaste rustningar den nyare Historien har att framvisa. Två Konungar och en Vice-Konung, likvål alla tre af hans egen skapelse, följde hans befål och hans fanor; jemvål åtskillige andre Prinsar voro tvungne att följa dem: och i spetsen för ett tåg af mera än en half million Fransmän, Tyskar, Holländare, Spaniorer, Polackar, Schweitzare och Italienare, förnyade han minnet af Xerxes's och Attilas ryktbara, förödande härfärder, och af den Romerska seden, att till verldens underkufvande nyttja ej blott egna, utan äfven hjelp- och lydtrupper. Märkvärdigt betydelsefulla voro de dagar, då dessa från så många Europas länder sammandrefna skaror öfver Rysslands sekelgamla gränsflod Niemen intågade på det okufvade Kejsaredömets fredliga gebit: då *är* det, som solen i sin

vånd-

vändpunkt från vår jordhälft går att intaga ett lägre rum i den södra, då *var* det, som Napoleons lycka, i samma kräftas fjät, från framgång bytte sig till återgång; men, liksom ljusets, var ej heller hans aftagande genast märkligt. Tvertom tycktes ännu hans väg skrida, som vanligt, framåt, och de Ryska hårarnes vist beräknade, men i början modfällande återtåg sanna denna bedröfliga förmodan, intill dess hastigt utsigterne förändrade sig, och äfven det minst klarsynta öga upptäckte hans förestående återskridning, afmattning och förmörkelse. Som i alla de föregående krigen, hade Napoleons verkningsplan icke heller nu varit beräknad på att träffa något långvarigt motstånd, utan tvertom den, att, lik floden, som, plötsligt stiger öfver sina bräddar, af inga vanliga dammar kan tillbakahållas, ohämmad, och genom sitt brådstörtade häftiga framrusande omöjlig att hämma, i en hast krossa allt, kullkasta allt, uppsvälja allt, och genom tanken på sin oöfvervinnerlighet, samt den för-

vånande blixtlika snabbheten af sina framsteg, väcka, hvar han kom, en panisk förfäran, förlama och afväpna hvarje motande arm, släcka hvarje gnista af vaknande mod, och öfver högar af slagnes lik bana sig en väg intill sjelfva hjertat af det rike han bekrigade, för att från dess hufvudstad, såsom det yttersta möjliga målet för de öfvervunnes hopp, belägga dem med tunga och utarmande gärder och påtvinga dem en skymflig och förtryckande fred. Med ena ögat riktadt på Moskwa, och det andra på St. Petersburg, följde han de vikande Ryska hårarna i spåren, men utan att på den sidan om Smolensk kunna förmå dem till någon enda afgörande drabbning; och först efter det denna den gamla Zariska hufvudstadens förmur fallit, bragtes de, men af egen fri vilja och föresats, att hålla stånd vid Borodino, hvarest ändtligen Rysslands Fabius, den odödlige Kutusoff, i tre dagar stridde mot en nära dubbel öfvermagt, bibehöll sig ännu jemväl den följande fjerde, hvarken förföljd el-

ler oroad, i besittning af valplatsen, och njöt dessutom, uti sjelfva den förebråelse Napoleon efter slaget gjorde sina trupper, att hafva låtit sig af sine, som han trodde, föraktlige fiender höljas med blygd och vanära, ett nytt erkännande af sin vunna vigtiga seger. Med allt detta var dock denna seger, som i mera än ett afseende förtjenar att jemföras med den öfver Tataren Mamai, på nästan samma dag, den 8 September 1380 vid Meschtscha, dyrköpt, och stridens förnyande vådligt, i synnerhet som flere af de Ryske högre Befälhafvarne voro dels dödade dels sårade, och de nya våpnade massor, hvilka Rysslands söners i alla tider och för alla länder efterdömliga fosterlandskänsla, på lika sätt som 200 år förut i Minins, Poscharskis och Lippenoffs dagar, var sysslesatt att i alla provinser bilda, ännu icke hunnit samlas och ankomma till hans förstärkning. I denna belägenhet var det, som han fann sig tvungen att göra en för sitt hjerta

och sin nationalkänsla smärtande, men för Rysslands frälsning och tillkommande trygghet nödvändig uppoffring: den, att efter Atheniensernes exempel, som vid Xerxes's annalkande öfvergåfvo sin fädernestad, lemna ej allenast Borodino, utan äfven sjelfva Moskwa i Eröfrarens händer. »Moskwa är ej Ryssland» så lydde den sublima och tröstande sanning han yttrade, och han kunde med så mycket större skäl säga det, som på vägen åt den yngre Residensstaden alla fiendens anfall redan voro lyckligen tillbakadrefna, och, i följd deraf, sjelfva dess förmur Riga ännu obelägrad, äfvensom i öfrigt utgången snart till fullo rättfärdigade klokheten af hans förutseende, af den omsorg han användt att hvarken låta sig af fienden tvingas till ny och allmän drabbning, eller genom alltför brådskadt återtåg betaga Moskwas invånare rådrum att sätta sig sjelfve, och hvad de dels af Statens dels af sin enskilta egendom förmådde rädda, uti säkerhet, och tillika af det system han

antagit, att, genom en sidorörelse åt Tula, skingra sin fiendes uppmärksamhet, och försäkra sina egna, men deremot försvåra och småningom alldeles spärra hans communicationer. Också var det icke förr än på åttonde dagen efter Furst Kutusoffs uppbrott från Borodino, som Napoleon den 15 September 1812 fick intåga i den gamla, vördade, och genom sjelfva sin nya olycka än mera vördnadsvärda Kejsarestaden. Under den tid af nära sju Sekler, som förflutit sedan dess första egentliga början, hade den oftare, än något annat Europeiskt Väldes hufvudstad, varit ett mål för fiendtliga härjningar: den första gången år 1382, då den af Dschingiskans ättling Toktamisch, mot gifvit löfte, intogs och brändes, och sedermera åren 1408, 1439, 1451, 1521 och 1571, under hvilka den af Tatarerne än verkligen belägrad, än endast hotad men friköpt, två gånger till en del, och en gång hel och hållen lades i aska, samt slutligen åren 1610

och 1611, af hvilka det förra såg den af Polackarne intagen, det sednare bränd, och Kreml till nära slutet af det nästföljande året i deras hand bibehållit; men sedan år 1617, då, under Michaël Romanoff, dess borgar af de sednare å nyo men förgäfves bestormades, hade Moskwa hvarken burit eller ens behöft frukta någon främmande Kufvares ok. Nu inryckte der den nye — Vesterlandets — Dschingiskan eller Toktamisch: och hvad fann han? hvad vann han för sitt öfvermodiga ändamål, att, som de, tillsätta, afsätta, kröna, aflifva Rysslands tillämnade Lyd-Chaner? Han fann en stad, öfvergifven af sine invånare, tom, som de öknar hans spira i mera än ett land skapat: af en folkmängd, som förut kunde räknas till 400,000, hade knappt en tjugundedel qvarstadnat, och den ur en folkklass, som hvarken förmådde tillfredsställa hans roflystnad, eller den hunger, hvarmed han i förväg slukade uppvaktande Corporationers dyrkan, utan tvertom, utblottad på allt, befann sig i lika för-

lägenhet med honom, och trogen sin Gud, sitt Land och sin Regent, mötte honom, om dagen med hemskhetens olycksbådande tystnad, om natten med de förödande facklor, som, blott de troligen kunde lyckas att uppsvälja det främmande odjurets boning, alldeles icke voro ämnade att skona tändarens egen. Och hvad vann han? han vann ej, utan han förlorade. Han ville hafva fred: en fred, sådan som den af honom vanligen plägade dicteras; en fred, som med uppoffring af två Seklers frukt skulle belöna ett tre månaders lika obetänksamt som försåtligt välds-anfall; men hvad svarade Kutusoff? hvad svarade Rysslands högtänkte Monark? De svarade, att fejden nu först tagit sin egentliga början, och att det således ännu var mycket för tidigt att tala om fred; de svarade, hvad ALEXANDER, redan i början af detta första — och sidsta — Franska infall på Rysk jord, förklarat, att Han, så länge ännu någon fiende befann sig inom Hans Sta-

ter, ej ärnade nedlägga Sina vapen. Genom denna sakernas oväntade och för sig ytterst obehagliga våndning, befann sig Napoleon och hans här uti Moskwa i en belägenhet, hvars svårigheter och faror dagligen blefvo allt större: för dagens behof, och än mera för vinterbehofven hade det vissa hoppet om Rysslands fotfälliga undergifvenhet gjort onödigt att förut sörja; uti den ofantliga staden, såsom redan före intåget i det mesta tömd, och hvaraf lågorne dagligen förtärde betydliga sträckor, var för de nykomne gästernes förnödenhet litet eller intet att hämta; på landsbygden, hvars invånares patriotism med frivillig och nitisk uppoffring förstört sina skördar och i otillgängliga skogar bergat sitt behållna förråd, blefvo tillgångerna med hvarje dag allt knappare och, genom de nya Ryska beväpningarnes dagliga tillväxt i antal och dristighet, allt äfventyrligare att åtkomma; och sedan, efter nära fem veckors fruktlös väntan på Ryska fredsförslag,

förslag, efter ett gjordt men förkastadt anbud att utrymma Moskwa och draga sig tillbaka till Wiäsma för att åtminstone der få vänliga underhandlingar öppnade, efter lika envist försmädda stillestånds-propositioner, och efter att hafva blifvit dag från dag i det brända nästet allt trängre innesluten, och i sjelfva den åldriga Zariska borgens grannskap oroad, han slutligen, men för sent, insåg nödvändigheten af sitt återtåg, hvilket äfven den 18 October anträddes, blefvo på en gång Ryssarnes svärd, hungerns plågor, fasorne af den ödemark han under sitt framtåg sjelf beredt sig, och snart äfven en mördande köld hans oblidkeliga och ofrånskiljeliga följeslagare. Se här de verkliga och oföränderliga besluten af det öde, hvars tolk och verkställare, ej mot sig, men mot Ryssland, han i sin förmätenhet inbillat sig vara; se här de omisskännliga spåren af en rättvist hämnande, förödmjukande Nemesis; se här det anseende af oöfvervinner-

lighet obotligen förloradt, hvarmed han, lik den förestående och oafvändeliga orkanen, förut varit van att i ett ögonblick lägga hela Nationer för sina fötter; se här ett härtåg, det han, ej mindre än de flesta öfriga sina våldsfärder, hånande förliknat med sina jagtpartier, förvandladt till en verklig jagt, men der han från jagande förbyttes till jagad; se här hans menniskohädande utlåtelse, att han, i sin ställning, månadtligen kunde — jag nödgas, för att ej säga mindre än han sjelf ville hafva sagdt, betjena mig af det kraftiga Franska uttrycket — depensera 25,000 lif, på ett så förskräckligt sätt sannad, att af den ofantliga skara han fört öfver Niemen, knappt flere än 25,000 återhunno dess stränder.

Men jag har till någon del gått i förväg för händelserna. Jag har icke omtalt den emellan mitt Fädernesland och England återställda vänskapen — återställd redan förr, och af en Engelsk hjelpsändning till Liflands kuster förr åtföljd, än den igenom fredsslutet

af den 18 Julii högtidligen bekräftades; icke freden med Porten, som, oaktadt all det Franska Cabinettets förledande motverkan, genom Kutusoff-Smolenskis äfven på den sidan klokt och kraftfullt begagnade vapenlycka var beredd, och redan den 28 Maji i Bucharest afslutad; icke ALEXANDERS möte med Sveriges ädle och, ehuru sjelf till börden Fransos, från det Franska förtryckssystemet fjerran aflägsne, samt till dess eftertryckliga motande jemväl för sin del beredde och rustade Kronprins; icke de fördelar — fördelarne vid Ostrowno, vid Mir, vid Mohileff, vid Daschkoffka, vid Romanoff, vid Kliästiza, Luzyn, Sebesh, Polozk, Kobryn, Inkoff och Kochanoff — som äfven under våra motgångsdagar upprätthöllo vårt tvekande mod och förhärligade vår hotade ära; icke Er, fallne Hjeltar — men fallne, som Epaminondas vid Mantinea, segrande — dig Bagration, dig Baggehufvud, dig, äfven i mitt Finska fädernes-

lands nordliga trakter välsignade, ädle Kulneff; icke dig, tappre Wittgenstein, som med oförfäradt bröst, med orubbelig rådighet, med oböjlig styrka afvärjde alla mot St. Petersburgs grannskap riktade försök, och som af dine ej mindre tappre soldater hedrades med namnet af den Tyske Suwaroff; icke dig, oförskräckte Winzingerode, som, då du, vid Moskwas återintagande, sökte med Parlementairens hvita fredstecken förekomma ett blodbad, mot all Folkrätt fängslades, framhades för Napoleon, öfverhopades med otidigheter, hotades med döden, svarade: »i tjugu år har jag framställt mig för Frankri»kes kulor; min familj har jag satt i säkerhet; jag är »färdig att dö» men innan kort åter lyckeligen befriades; icke dig, Barclay de Tolly, som först utförde det retraitesystem, hvilket sedermera äfven Fursten af Smolensk följde, och som, efter hans aflidande, af ALEXANDERS förtroende, det du rättvisat, kallades på Tysk och Fransk botten till ett nytt

öfverbefäl; icke dig Tschitschagoff, till lands lika frejdad och lika fruktad som på böljan; icke dig Platoff, Kossackernes och Englands älskling; icke Er, Bennigsen, Miloradowitsch, Tutschkoff, Jermoloff, Dorochoff, Ilowaiski, Tormassoff, Ostermann-Tolstoi, Konownizyn; Tschernitscheff, Rajeffski, Örtel, Schepeleff, Diebitsch, Jaschwyl; icke Er, oräknelige andre, hvilkas namn Historiens och ryktets häfder skola till sena tider förvara; icke Dig, Finlands Steinheil, hvars bedrifter vid Riga, vid Koblitz, vid Uschatsch, vid Polozk, vid Disna, vid Tschaschniki, vid Ula, och den del Du ägde i Liflands och sjelfva Residensstadens tryggande, gåfvo Dig en ny rätt till vår aktning och vår kärlek; ej dig, begråtne Armfelt, väl icke då som Härförare, men som ALEXANDERS erfarne, redlige, betrodde och, som sådan, kejserligt belönade Följeslagare och Rädgifvare i de för-

sta kritiska ögonblicken. Efterverlden skall nämna Edra namn och Edra likars: och i oförgånglig glans skola Edra minnen mana kommande slägter till tacksamhet, till aktning och till efterföljd.

Min föresats är icke, — och tiden tillåter det ej heller — att här blotta all den icke oförtjenta smålek, som under Napoleons för sin egen person väl försäkrade flykt, emellan Moskwa och Paris, det vill säga på en väg af vid pass 400 mil, drabbade dels honom sjelf dels hans vapen, af hvilka sednare, som fordom omgifvit honom med all krigsärans och framgångens glans, nu hela både vanäran och olyckan tillhörde honom. Olyckan, då den ej är sjelfvållad, skymfar ingen, utan blidkar tvertom ofta äfven den rättmätigaste hämdkänsla; och så förolämpadt Ryssland än var, vägrade det dock hvarken sitt ädelmod eller sitt medlidande åt de beklagansvärda slagtoffren för en misslyckad Verldskufvares ärelystnad: men emot sjelfva sakens natur skulle den fordran vara stridande, att när en

spänd och bäfvansfull väntan oförsedt upplöses till ett intet, och en öfvermodig förkunnare af andras öden ej mägtat förutse eller förekomma sitt eget, förtrytelsen, och befrielsens glädje, som hvarken våger eller kan våga sina ord, ej finge söka sig luft i ett straffande löje, eller, att under medkänslan vid likars ofärd man borde helt och hållet tillycka sitt öga för det däraktiga i deras företag eller i sättet att dem utföra. Menskligheten ryser vid åtanken af de nederlag, som, genom svärdets, hungerns och elementernas förenade våld, vid Tarutino, vid Malojaroslawetz, vid Wiäsma, vid Dorogobusch, vid Smolensk, vid Krasnoj, vid Beresina, och derifrån bort till Niemen, betecknade de flyendes spår; dess tårar rinna vid åsynen af de begrafningar, der, för mängden af fallne, bålets lågor måste hjelpa till att förtära, hvad grafvarne ej rymde eller ej medhunno att emottaga: men den njuter tillika glad sin befrielse, fröjdar sig, men med värdighet, öfver brottets fall, och afkunnar med

obeveklig stränghet sin hämnande dom ej mindre öfver dårens vanvett, än öfver våldsverkarens orättvisa.

Allt sedan den stund då Napoleons krigslycka först begynte öfvergifva honom, och ännu mera sedan han, fem månader efter sitt jettetågs början, ensam, som Xerxes öfver Hellesponten, nödgats hasta tillbaka öfver Niemen, hade hoppet att äfven för sig kunna återvinna en frånröfvad frihet vaknat i de Nationers hjertan, som hittills tvungne måst följa hans fanor. Harmsne skakade de sina bojor, i den fasta föresats att våga allt för att bryta dem; och med undantag blott af Sachsens och Danmarks Konungar, lystrade genast öfverallt Regenterne af den gamla och lagliga stammen på en gång till Folkens röst och till rösten af sin egen hämdkräfvande ära. Främst, och först af alla, utmärkte sig dock Preussen, som med sina fästningar och sin hufvudstad ännu

nu i Franskt våld, med uttömda Stats-Cassor, med försvagad och nära förstörd enskilt välmåga, ändock hvarken förtviflade om sin räddning, eller tvekade att med frikostig hand frambära på Fäderneslandets altare en gärd, än hvilken ännu alldrig någon haft ett värdigare ändamål. Med hastigheten af en löpeld, och med all den varmaste patriotisms täflan, spridde sig från land till land, från ort till ort, det nyväckta, ej kufvade, men länge återhållna sjelfständighets-begäret; och till den ädla strid, som förestod, väpnade sig allas armar, upplåto sig allas rikare eller klenare förråd, uppoffrade sig villigt allas krafter och verksamhet. Efter hand följde allt flera, särdeles Tyska länder det gifna efterdömet, utvecklade sig det af Buonaparte och hans på stammen af ett Tyskt regerande hus inympade bror så högt och så billigt fruktade, och af sådan orsak förföljda Dygdförbundets grundsatser; man rustade sig, som i Hermanns tider mot

Rom, och i Medeltiden till Korstågen; man hade, som redan fyra år förut Spaniorerne, föresatt sig att dö eller vinna, att hellre falla fri än lefva slaf; och man förblef sin berömliga föresats trogen. Engelska subsidier uteblefvo icke; och Sveriges Prins dröjde ej heller, att, enligt det löfte han året förut gifvit ALEXANDER, till Pommern öfverföra sina Krigsmän, för att, efter nära två Seklers förlopp, å nyo strida för Tysklands frihet. Öfver det stora af så många förenade Magter understödda och med allas gemensamma ifver kraftfullt bedrifna företaget hvilade med himmelskt välbehag Lützens Hjeltes ande; och vid Lützen var det äfven, som på Tysk botten den första stora drabbningen å nyo föreföll, fastän i sina följder för ögonblicket mindre afgörande än den af det sjuttonde Seklet. Segern var dock, ehuru äfven Napoleon, som vanligt, behagade tillegna sig den, ej tvifvelaktig; den kunde nu mera icke misstaga sig emellan frihetens fanor och förtryckets; och de Allie-

rade Monarkerne, som sjelfve följde och jemnt fortforo att oförfäradt följa sina Arméer, men hvilkas blygsamma förtjenst alltid ställde sig, ej, som Napoleon, i ljuset, men i skuggan af sine Generalers åra, behöllo valplatsen. Men all strid om tillvarelse, och kanske mest Brottets, som, en gång fallit, reser sig med vida större svårighet än Råttskaffenheten, är ihårdig, och uppbjuder, i sin förtviflan, sina yttersta krafter. Så äfven Napoleon. Hans styrka var försvagad, men ej bruten; och från den 2 Maji till den 18 October bibehöll han sig ännu på Sachsens fält, dock utan att komma längre. Jag lemnar åt Historieskrifvaren att uppräkna de träffningar som under denna tid förefollo, att förvara minnet af Böhmens Kulm, som för det Ryska Gardet blef ett nytt och årerikt Thermopylæ, att ställa i dagen alla de bedrifter, hvarmed det förenade Europas hjeltar, och bland dem Preussens modige Veteran Blücher, sig utmärk-

*

te; jag omtalar ej det stillestånd, som, om det hade ledt till fred, skulle kunnat åt Europa bereda en ny förslafning, men som nu, genom en ny och trotsig oförsigtighet af Buonaparte, obegagnadt, hade den lyckliga följd att från Fredsmedlare förbyta äfven Österrike till hans motståndare; utan stadnar vid det stora evigt minnesvårda Leipziger-slaget, som tvang honom och hans förstörda Armées lemningar, att i lika brådstörtad flykt, som jemnt ett år förut från Moskwa, söka upphinna Rhenströmmen, och för alltid öfvergifva det befriade Tyskland. Snart beträddes af en dagligen tillväxande här jemvål det stolta Galliens område; och inom tre månader derefter var Paris eröfradt, Berlins, Wiens, Madrids, Moskwas skymf utplånad, Usurpatorn afsatt och Ludvig XVIII. återkallad, att ur den fristad han i England, som fordom Carl II. i Frankrike, njutit, uppträda på sina Förfäders thron, återföra Revolutionen, som nu fulländat sitt kometlikt excentriska kretslopp, till den punkt,

hvarifrån hon utgått och alldrig bordt utgå, släcka både krigets brand och den inhemska tvedrägtens, och godtgöra med en laglig magt allt hvad den olagliga under ett fjerdedels Sekel mot egna och andras undersåtare brutit. För den fred vi i dag fire, var nu mera föga annat hinder än det som uppkom dels af den rättmätige Thron-innehafvarens frånvaro, dels af vissa ännu icke i ordning bragta diplomatiska förberedelsers nödvändighet: men då kriget icke varit riktadt emot den Franska Nationen sjelf, utan blott emot dess och Europas öfvermodige Förtryckare, så var äfven ett stillestånd redan första dagen afgjordt, och fredens fördelar genast och i förväg återställda och försäkrade.

Man säger, och det med rätta, att Regenter dömmas af Efterverlden och Historien; men dessas dom kan likväl icke derföre umbära Samtidens. Hon är det, som ser dem på nära håll, hon är det som först

och närmast njuter frukten af deras dygder, eller lider af deras fel och misstag; och om hon icke alltid straxt förmår upptäcka de hemliga driffjädrarne till deras handlingar, om hon ännu mera sällan dömmer utan alla egna afseenden, är det likväl på hennes vittnesbörd som Framtiden skall grunda sina domar. Men hvad säger då denna Samtid om sin fallne Förtryckare? Äro hennes röster delade? I det hela, icke nu mera, icke ens den tid då hans nära fall ej ännu kunde anas; ty från det glada, men lättrogna och grymt bedragna hopp, att det var han som på jorden skulle återföra ordning, frihet och lugn, hade han ty värr sjelf långesedan kallat henne åter, och sjelfva hans talanger, såsom beständigt missbrukade, beständigt använda icke till hennes värn utan till hennes förtryck, väckte mera hennes fruktan än hennes aktning. Äfven hans fall, utom att vara, genom sin stora och omisskänneliga både rättvisa och nödvändighet, af alla gilladt, af ingen beklagadt, lärer i si-

na smärre omständigheter icke hafva uppfyllt deras väntan, som trodde honom mindre älska lifvet än sin förmenta storhet, och hellre vilja krossas under sitt ödes slag, än med undanböjdt hufvud rädda den spillra af tillvarelse som ännu kunde räddas. De förmodade icke att se honom, efter att hafva, ännu som afsatt, af sin här ej längre hörsammad, och redan ställd under ett slags bevakning, ej dess mindre fortfarit att utdela hederstecken, och att bevilja, till och med på Tysk botten, förläningar, som då mera hvarken kunde gifvas eller tagas, äfven deri hellre vilja likna Vitellius än Otho, för hvilken sednare likväl hans soldater intill det yttersta voro beredde att sig uppoffra, att dagtinga om sin framtid, att pruta på vilkoren för sitt bibehållande, sjelf underteckna en feg afsägelse, och under vägen till den ö, der han i grannskapet af Agrippas Planasia, och icke långt borta hvarken från Caligulas systrars Pontia, från Augusti dotters Pandataria, eller Tiberii Capreæ, är än-

nad att besluta sina dagar, se, som Vitellius, sina stoder falla, sina bilder brännas, sin färd åtföljas af förtrycktes och tröstlösa enkors eller mödrars förbannelser, sig sjelf än hotas, än tvingas att instämma i det nya allmänna och högljudda ropet af Lefve Konungen! Lefve Bourbonerne! och sitt namn, som Cromwells, som Herostrati, som Neros, dömdt till evigt rykte, till ett rykte, bevaradt ej af tacksamheten, ej af vördnaden, ej af beundran och välviljan, men af det brännmärkande minnet. Lefva skall det genom Seklerne, till en varning för Regenterne och för Folken; till en påminnelse derom, att jordens throner hvarken äro eller någonsin böra blifva ett byte för den förstkommande taglystne: och om i en framtid ännu någon känner sig frestad att som en ny Attila förhärja verlden, skall han i Buonaparte hafva ett exempel mer att undfly, likasom, å

den-

den motsatta sidan i ALEXANDER en bättre förebild mer att följa.

Jag nämnde åter Dig, ALEXANDER, och hvem nämner icke hvarje dag, hvarje ögonblick, med förtjusning och med värma Ditt namn? Ett utvaldt redskap var Du i Allmagtens hand; stora ting äro genom Dig utförda: Du misskände ej Din höga sändning; men Du förhäfde Dig icke. Halfva Europa har sett Dig, och hela Europa vördat Dig, beundrat Dig, lofsjungit Dig: främst Dig hafva dess folk att tacka för den frihet, för det lugn de nu njuta; Du är deras, Du är, som Titus, Menskligheternas Älskling; men Du förhäfver Dig icke. Lagern, Oliven, Eken pryda i tredubbel krans Din hjessa; men Du förhäfver Dig icke. Macedonien ägde i forntiden en Alexander; smickret, mera än hans bragder, gaf honom namnet *den Store*: åt Dig ville sanningen och erkänslan gifva det; men vore det ock icke redan af fega slafvars

förgudning ohelgadt, så skulle det ändock lika obevekligt afslås af Din anspråkslösa dygd. Ditt namn flyger på ryktets vingar, och Du försmår att njuta dess pris; välsignad, som Du är, af Gud och af menniskor, försakar Du äfven denna titel, och nöjer Dig att i Ditt hjerta, och med den godhet som är det medfödd, sjelf önska godt öfver hela Ditt slägte. »Icke oss, Gud, icke oss, utan Ditt namn tillhör »äran» så lyder det sublima, det evigt minnesvärda valspråk, som, prägladt i metallen, från Ditt bröst, från Befälhafvarens, och från Soldatens, dagligen upprepar minnet af 1812 års faror, 1812 års dygd, och 1812 års Försyn; Du är det, som i den helige Sångarens ord: »jag såg en ogudaktig, den fast våldig var; »han växte i högden som en Libanons ceder: jag gick »der framom, och se! han var ej mer; jag sökte honom, men han var ej att finna» (*) läste icke Ditt

*) Kejserl. Manifestet af den 25 December 1812.

utan Allmagtens verk. Du har försakat stoder — inom tio år försakade Du 2:ne; — men resta äro de Dig, ovanskligare än bronzens, i Dina undersåtares och i alla Europas Folks hjertan: och på dem skrifver, hvad henne ej tillåtits att offentligen och för allas ögon teckna, deras beundransfulla tillgifvenhet Dina titlar af den Anspråkslöse — den Milde — den Gode — Landsfadren — Menniskovännen — Hjelten — Fredsstiftaren — och Tidehvarfvets Räddare. Från Dig, från Din äfven i sorgernas och motgångens dagar lika orubbeliga ståndaktighet som varma och mennisko-älskande vilja utgick först den allmänna Befrielsens verk; i Dina fjät uppgick först för det lidande Europa en ny och ljusare utsigt: och om ej öfverallt en bättre tid genast följer på den som nu lyckligtvis är öfverstånden, så skall, med en ny och grämande erfarenhet deraf, att allt en Verldshämnares ädelmod och klokhet ej

förmår öfverallt rätta hvad en Verldskufvares våldsamhet och oförstånd förderfvat, Ditt ädla hjerta likväl alldrig tröttas vid, att om Din tid och om Ditt Folk förvärfva Dig med hvarje dag nya, blifvande och oförgätliga förtjenster. Blifve Din lefnad till sednaste ålder långvarig, och vi Dig alltid värdige; och må i vår kärlek och vår trohet Du länge njuta den belöning Din höga själ framför allt annat eftersträfvar!

ORATIO,

IN

PANEGYRI,

QUA

PACEM LUTETIANAM

CELEBRAVIT

CÆSAREA ACADEMIA ABOENSIS,

DIE IV. OCT. ANNI MDCCCXIV

DICTA

A

FREDRICO WILHELMO PIPPING,

HIST. LITT. PROF. ET BIBL. ACAD. PRÆFECTO.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

AUDITORES, OMNIUM ORDINUM, HONORATISSIMI!

Tandem aliquando longam deponere licuit formidinem! Tandem jam halcyonia agere juvat! Desierunt scilicet exitiales, orbem jamdudum concutientes, bellorum motus: cessatum est a cæde, rapinis, incendiis: victas dedere manus violenta tyrannidis superbia & dominandi cupido proterva: dextram dextræ junxere legiones militum numerosissimæ, animo nuper infestissimo domiciliis ruentes suis, in horrendum se glomerantes agmen, jam vero præsidia societatis concordiæ populorum multitudine virtuteque sua præbentes firma: undique terrarum confluunt gentes, amice, confidenter, hilare, pacem salutantes, e coelo inopinanti-

bus demissam, fœdera uno animo ferientes æqua, voluntaria, sincera. Qui locus adeo reductus, quæ tam inculta deserta, quorsum jampridem non provolaverit reconciliationis hujus fama, novas, lætissimas, votis vix amplius admissas, annuntians res, unde festæ haud resonent exsultantium voces, faciem Europæ mutatam mirantes, decora humani generis nobilissima, Principes, hæc tanta tamque utilia quorum fortitudine gesta sunt atque prudentia, optimos, celebrantes, fausta futuri omina interpretantes, & Divinæ majestati, cui uni fatorum nostrorum, mirabilis sæpe, nostram semper superans cognitionem, cura referenda est benigna, grates, ut sincerissimas, ita maximas, exsolventes?

Nec de vestrum, *Auditores*, aliquo opinari possum, lætitiæ, totius, quam late patet, orbis propriæ, sensus tam parum vividos frugiferosque in eo esse, quin ipso hoc loco præconem fortunæ publicæ salutisque privatæ agere festinaret, si res id ferrent cæteræ,

præfinita

præfinita in panegyri hac servandæ ratione. Ipsum hoc altum, quod rumpere relligioni vobis esse videtur, silentium, illustris vestra frequentia, omnium in me versa ora, ad ea quæ dicturus sum excipienda arrectæ aures, facile mihi persuadent, animis adesse fidelibus vos in multis uni, haud dicam nostro, sed omnium, plagas maxime quotquot incolunt terræ præstantissimas, gentium, immo bonos mores, litteras & cultum amantis humanitatis, huic festo. Ea scilicet est præstantia, ea dignitas eaque vis rerum, quæ præteritorum memoriam annorum repetentis, cum præsentis hujus temporis fructu conferentis & futuri spe exhilarati cujusque nunc subeunt mentem, ut attentam fortissime ad se rapiant animadversionem.

Quo autem longius a dubio hæc omnia absunt, eo minus ignotum mihi iri prævideo, quod magnis impar rebus exponendis, sermonis tenuitate exilis gravitatem sacris hodie agendis detraxerim suam. Gran-

dia poscit verba argumentum grave & amplum; facilitatem linguæ acerrimam, facundiam oris dulcissimam, sonori desiderant concentus, quibus redditam tandem terris excipere jam certarunt pacem, celebrare diu certabunt, plurimi Apollinis alumni, quibus, Musarum in gremio nutritis, molliori aures & mentes hominum mulcere eloquio benignior dedit natura. Quis autem ego? Nidum servare amans tarditas ingenii, cognitioni litterarum indies augendæ dato in otio ad hunc usque delituit diem, delituit libenter, lucem fugiens imbecillitati iniquam, latuisset quoque hodie, nisi vestro, *Patres Academici*, obtemperandum fuisset decreto. — Grave opus aggredientem una hæc sustentat necessitas; in eadem si judicii quæsiveritis normam, quotquot dicenti præbueritis aures, incipientem eriget, desinentem confirmabit.

Jam vero a rebus ad dicendum compellentibus, a dicente, ad rem oratione comprehendendam, ad gau-

dii nostri causam, advertamus age animos; a limine ad interiora procedendum.

Salve igitur, iterum iterumque salve, o alma pax, dulcissima cœligena, mortalium, longis angorum cruciatibus confectorum solatium, diu desideratum, confidentiæ & spei plenum, salve amica suavissima! Primo adventus tui rumore ad nos affluente concursavimus, quæritavimus verane perferrentur, gratulabundi nostras invicem prehensavimus manus, felicitatem jam emergentem prædicandi occasionem nullam non arripientes. Unum illud dolendum, idque vel maxime, visum, quod ad æstiva distractis otia carpenda plurimis Universitatis hujus litterariæ membris, choro decenti cærimoniisque satis sollemnibus festum agere singulare piis confestim non liceret pectoribus, gaudii gestientibus eo minus continendis motibus, quo vehementius in usum boni omnifarium erumpere amat re-

cens omnis voluptas, fines & moram quamque respuens. Ut autem in affectuum vehementia, a primo magnitudinis & novitatis rei, graviter animum percellentis, sensu concitata, nunquam non inconsiderati aliquid, sæpe falsi multum simul inesse solet; ita veritatis dignitatisque plus habet commotio animi, quæcunque, tempore procedente, multaque nondum cognita proferente, ratione, omnia ad prudentiæ amussin revocante, quæ alienis forsan phantasia distinxerit coloribus, probata, vim suam, diuturnitate non amissam, ita exserat, ut vividos simulque permanentes usque sensus fructuosaque consilia gignat. Quæ cum ita sint, haud sane dubito mecum quin sentiatis, *Auditores*, novam quasi hinc lætitiæ accessisse nostræ dulcedinem, quod pacem, terris feliciter partam, non æstuante recentis fervore gaudii, sed manentis reverentia admirationis constanti, nunc demum publice salutare, amplecti, osculari, detur. Præsentem illam in-

tuentium, frontis serenitate ejusdem exhilaratorum, nemo non intelligit, quanta quamque pretiosa in sinu ferat dona. Imo, tellus, utrumque latus Phœbo visendum, refocillandum, curis præbens alternis, triginta orbem suum vix confecerat vicibus, ex quo, sedem superorum tranquillam cum turbulentis mortalium commutans habitaculis, pedem in terra posuit Dea pacifera, cum omnes & singuli Hyperboream hanc colentes plagam, docti pariter ac indocti, viri, fœminæ, adulti, infantes, cuncta ejusdem ad unguem describerent.

Quem igitur fugit, fractis per plurima, eaque acerrima, in intimo Galliæ sinu, in ipsis Cæsareæ arcis confiniis, commissa prœlia, ultimis quibus confideret opibus immenso nuper superboque Europam regens imperio, expugnata victricibus Russorum sociorumque armis Lutetia, convulso dominationis injustæ solio, servitutis dejicientibus jugum subditorum primis, nobilissimis, prudentissimis, signaque militibus turmatim de-

serentibus, eo tandem necessitatis adductum fuisse Napoleonem, Imperatorem hucusque Galliæ Regemque Italiæ, ut regni utriusque sceptra, quæ capesserat audacia, nominis fama comitata, retinuerat cauta aliquamdiu calliditas atque gloria belli splendidissima, ultro, summa jam pressus inopia periculoque circumventus ancipiti, deposuerit. Notissimum item est, Gallorum gentem, virtute clarissimam strenua, adversæque crebris fortunæ fluctibus utut jactatam, insigni tamen semper nominis honore atque splendore, terras implente cunctas, dignissimam, revocata prisca regum Bourbonnensi familia, quæ truculentis turbarum civilium facinoribus cruentam intestinique motibus belli qvassatam fugiens patriam, extorris vitam alienis in locis vagam persecuta, spe pæne jam exciderat redeundi, purpura regali antiquoque diademate distinguendum decrevisse Ludovicum Stanislaum Xavierium, primum illud nomen gerentium Galliæ Monarcharum jam

XVIII:um, in clade patriæ funestissima, atroci subditorum sine lege furentium ferro occumbentis ultimi regis, Ludovici XVI:i fratrem, natu maximum. Cujus concordibusque Gallici totius populi votis quemadmodum primum induciarum, cum omnibus & singulis, terra marique armis Galliam cingentibus gentium plurimarum copiis, fides pacta, mox pacis otia firmissimæ parta, quisque civium mecum novit. Relatum legere, vel audire, cui non contigit, de Principum, pro libertate populorum suorum pugnantium, & ab illis ad dissidia, diu nimis hos vexantia, componenda delegatorum, in urbe Lutetia Parisiorum conventu, de amicis eorum consultationibus, de conditionibus singulis, quibus, haud longa temporis mora, datis, acceptis, tertia Calendarum Junii reconciliatio pacis publice est sancita?

Quid multa? Nemo non gaudii, ingenuum quemque & non tantum otii cupidum, sed æqui simul ac honesti amantem, perfundentis, perspectam habet ori-

ginem, nemo quantum inde nobis, amplissimum quotquot incolimus Russorum imperium, & fructus & gloriæ profluat, vivide admodum non sentit. Nobis, Fennis etiam nobis, hoc singulare, hoc honoris, hoc dulcedinis plenum datur, Patris nomine Illum salutare, augustissimum, optimum, Cujus inprimis virtute, prudentia, constantia atque clementia, eo tandem ventum est beatitudinis, ut rerum fere omnium perturbationes, timoris, ægritudinis & doloris plenissimas, lacrimarumque, cruoris & funerum feracissimas, spem, vel audacissimam, superante successus celeritate, non dicam sedatas, sed suppressas jam sciamus.

Hoc tanto tamque eximio devincti beneficio, si haud mediocrem animo ceperimus voluptatem, quis est, qui miretur? Quo autem quisque propius ad ipsam boni naturam spectandam penetrare valeat, eo etiam magis eum decet, animi gestientis luxuriam honestate

rei

reì æquare. Stupeat vulgus profanum, foris adstans templi, Deæ dicati paciferæ! Nos, limen ingressi, donaria, ipsa quæ servent adyta, contemplemur nova.

Cuncta vero si quis exponere studeat, quis modus, qui finis? — Animo repetentem bona, quæcunque pacem hanc, fronte nobis affulgentem serena, comitantur, numerus, vis atque præstantia eorum obruit. Dubius hæreo, persequarne horribiles belli strages, amica compositione jam evitatas, cædem a multorum, non tantum bello se devoventium, sed placida etiam curantium otia, jam aversam capitibus, patres liberis, maritos uxoribus, filios parentibus, salvos sospitesque, debellatis fortiter hostibus, redditos, famem, direptiones, flammas, a tectis, ab urbibus, ab agris, beata tranquillitate suis fungentium officiis incolarum, deductas, & consilia nova, tempori aptissima, benefica, salutem omnium, quæ eadem haud respuerint, gentium

spectantia promoventiaque permulta, quæ stabilita peperit imperantium concordia; an ea tantum dicam, quæ pacem hanc Lutetianam, ut coelum luminaria illa magna, splendidissima, maxime distinguunt, vel nostris proxime contigua rebus, felicitati, qua fruimur, incrementi addentia plurimum, ultro quasi contemplanda semet nobis offerunt: servatum scilicet esse a plurimis, iisque atrocissimis, periculorum undique ingruentium calamitatibus, qui in medullis nobis hæret, Imperatorem nostrum augustissimum, & pacatis omnibus fere terrarum regionibus ad patriam celsissimamque Cæsaream domum incolumi reversum valetudine: certa amplissimæ finium Russici imperii dilatationis spe tutum hoc redditum a crebris gravioribusque hostium incursionibus, accepta simul dataque finitimarum sanctissima fide civitatum, icti invicem fœderis novi violatores vindicta ultum euntium acerrima: plurimis, jugo servitutis molestissimo, peregrinis a manibus imposito, renitentibus frustra huc usque populis libertatem vindi-

catam, sua jura concessa, suum imperium restitutum: æquabilitatem denique potentiæ, auctoritatis dignitatisque, rebuspublicis Europæ omnibus comparatam vinculisque validissimis corroboratam.

Illa quantum valeant quantamque sibi vindicent partem jucunditatis, qua perfusi panegyrin hanc agimus, tacitaque, sed pia, nuncupant vota, immortales Deo gratias agentes, alii mortalium innumeri, satis perspiciens, singula vellem lustrando persequi liceret; sed vetat clepsydræ festinatio, vetat vestra, *Auditores honoratissimi*, exspectatio, ad facundiæ inopis tarditatem linguæ minime accommodatura patientiam. Sane vero & hæc quoque dicendi adeo abundant fontibus, ut quando apte desinendum, omnino nesciam; sed est tamen in his iisdem tantum simul eminentiæ, tantum gravitatis tantumque dulcedinis, ut si paulo diutius in eis immorer, veniam sperare fas sit datum iri.

*

Nec erroris me accusabit quispiam, quod a patre ordiar patriæ, quem, Divina comitante providentia, cari summa evasum discrimina capitis, reducem tandem venerari sivit tuta pacis serenitas. Unde enim rectius initium, quam ab Eo, a quo non nostra tantum omnis, quæ in aliorum quæritur societate hominum, fluit salus, sed Cui etiam, post Deum, optimum, maximum, primo, acceptam referunt victoriam, libertatem, securitatem multamque felicitatem gentes omnes, quibus pace recenti suus inter populos, alieni haud parentes imperio arbitrii, restitutus locus?

Recolite, *Auditores*, animo, — nam nemo vestrum non novit, — quanta, ab ipso belli vehementissimi, internecini, initio, curæ atque vigilantiæ constantia, fatigari, terreri nescia, vario pugnantibus Marte copiis interfuerit rei nostræ Moderator publicæ, vel ibi locorum versatus sit, ubi Suis mandatis, Sua providentia, Suo exemplo Suaque majestate maxime profutu-

rum Se intellexerit. — Quietis expers, non ea modo visitavit loca, quibus copiosissima hostis immineret duri vis, sed peragravit etiam maximis, incitatissimis, itineribus, vel potius pervolavit longe dissitissimas imperii regiones, unde vel armatorum copiæ, vel opes, ad bellum gerendum necessariæ, compararentur. Fama, ad facta Principum referenda nunquam segni, vix manarat, Vilna relicta Smolenscium adiisse Imperatorem, & inde Moscuam cito se recepisse, priusquam sedes has nostras accedentem, in medio jam nostrum stantem, amica cum fœderato conferentem consilia Principe, qui parvam quoque suorum manum, sua rei militaris prudentia bellique gloria ductam magna, ad justissimam, sanctissimam, populorum omnium causam applicare velle videretur, submisso intimæ cultu reverentiæ salutare daretur. — Vigiliæ hæ, sudores, lassitudines Tuæ, Augustissime, quid utilitatis secum tulerint, subsequentium satis probatum est temporum eventu; quod vero admirationis habet maximum no-

strasque Deo debitas plurimum augeat gratias, in eo cernitur, quod sanitate corporis incorrupta studium illis rebus gravissimum dare semper licuit.

At, — graviores tamen adhuc & longiores sustinendi erant labores, certamina experienda difficillima, horrida, proh dolor! vitæ adeunda pericula. — Plurimis summa consertis contentione prœliis, pedem jam referebant longa ferocis agmina hostis; sed fortiter vestigiis insistendum erat, ne fractas reficiendi locus daretur vires, citissimo festinandum cursu, ut prævenire, loca occupare munita, & commeatu privatum, fame, frigore omniumque rerum inopia confectum, a receptu prohibere contingeret. Hoc opus, hic labor! Sed excitat militem, acuit ducem, confirmat utrumque Cæsaris præsentia, gravitas, æquitas, comitas, officii immemorem pœna coërcens debita, proemia forti tribuens ampla, copiam adeundi cuique concedens facilem, & omnia, quæcunque ferat belli sors, tristia, adversa,

æqua societate participando leniens. — In consilium etiam dimicationis, non amplius pro patria sola, sed pro omnium gentium, dominationem Gallorum graviter ferentium, felicitate, sustinendæ, simul adhibendi erant reges vicini. Quibus, conveniendi arreptis plurimis aptissimisque occasionibus, animum sensim vimque addidit vigilantissimus, prudentissimus ALEXANDER, nulli parcens labori, nulli studio, non armis, non opibus. — Quis non videt, quantum hinc oneris & molestiarum profluxerit?

Verum enimvero mox ipsa etiam ducis officia in Eundem devoluta sunt, quantumvis gravibus, & sui imperii, & novi fœderis, ad contundendam penitus tyrannidem comprimendamque insolentiam facti, curis obrutum. Nobilem enim jam posuerat spiritum, senio laboribusque confectus, qui Russorum omnibus felicissime huc usque præfuerat copiis, Princeps excellentissimus Michaël Larionowitsch Golenisch-

tschew Kutusow Smolenskoy, vita decedens, ut fortitudinis nunquam non strenuæ laude ornata, ita ultimis inprimis temporibus, in dimicatione patriæ vehementissima, tanta victoriæ, tanta triumphorum gloria splendente, ut si famæ potuerit magnitudinem unquam animus excelsus a salute divellere communi, terminum ætatis ipse sibi constitutum vix voluisset alium, quam quo nunc, æterno rectoris mundi consilio, ad immortales migravit sedes, immortale nomen in terris jam meritus. — Huic tam forti, tam cordato, bellorum usu tam excercitato, heroi, quis satis dignus qui succederet, quis omnium calculis gaudens, ut nullus dubio, nullus timori, nullus invidiæ, superesset locus? Te unum, Imperator potentissime, omnium spectant oculi, omnium intendunt vota; a Te victoriam, a Te salutem sperant, Te duce omnia ausuri, omnia subacturi. Sentiunt

»Nil desperandum tanto duce & auspice tali.»

Nec

Nec a Te hæsitatum. Imperantis esse duxisti, non domi tantum pacisque in otio rempublicam regere, sed in bello etiam sagatum saluti ejusdem consulere exercituique præesse. Dignum sane gubernatore summi imperii Optimo judicium, dignissimum quod sibi normæ instar proponant principes æternum! — Ut vero ex officio, sancte servato, multum acerbitatis dolorisque nonnunquam ad alios redundat, in unum illud acri admodum studio intentum ejusdem memorem videntes, ita impavida Tua, Imperator gloriosissime, quietisque oblita virtus, cum admiratione & veneratione sollicitudines, angores & cruciatus, diurnos, nocturnos, fidelibus in nostris excitavit mentibus, curriculum, laborum, periculorum, insidiarum plenissimum; cum horrore metientibus Tuum. Qui valuimus formidolosos animi angores suspensi compescere, Te, patrem nostrum, Cujus incolumitate status rerum nostrarum omnis continetur, in continua vitæ discrimina in-

currentem audientes? — Terruerunt nos & cunctæ, quas vulgo ferunt bella, clades, & ipsius victoriæ palmæ, nunquam incruentæ reportatæ, sæpe magno nimis parandæ pretio; animis obversatæ sunt nostris imagines ducum luctuosissimæ, infesta pectoribus tela ferentium adversis, fato mature nimis concedentium; accessere funera heroum, in conspectu TUO vulneratorum, a latere TUO cadentium, non suæ solum cladis, sed TUI simul periculi, recordatione lugubres poscentium planctus. Quodnam tam durum, tam ferreum, pectus, ut fortissimi illius bellatoris, cordatissimi, humanissimi, summis honoribus dignissimi, sed hominum malitia fortunæque iniquitate oppressi ducis, malorum & nominis fama æque celebris, fatali civium infestorum telo, cum sævis emergere quam nobilissime niteretur difficultatibus, Dresdæ sub muris prostrati, acerbam vehementer non doluerit vicem? Quantumvis autem justus hic fuerit moeror, quis tamen non sensit, vehementiam ejusdem illo maxime concitatam fuisse stimulo, quem

Tua, o ALEXANDER, præsentia, Tibi imminens periculum, ægris nostris simul suffixit pectoribus? Te comitabatur, Tecum loquebatur, consilii quid afferens heros, cum fato correptus in media gloriæ via gradum sistere cogeretur. Te Ipsum forsan, o horrendum dictu! petierant hostes, sacrum mittentes globum. — Evasisti ingenti hoc periculo, salvum Te attulerunt nuntii; sed ægritudines nostræ parum mitigatæ, causa, formidine reliqui temporis, nondum sublata. Arduam, qua ad victoriam tendendum Tibi erat, viam, pavidis totam percurrebamus oculis, Metropolin ipsam Galliæ, utut apertis Te excipientem portis, haud satis tutam quietem existimantes daturam. — Quid autem multa? Quid nubila turbulentaque hæc repetam tempora, quæ tranquilla jam serenitatis lux excepit? — Gaudemus nunc Imperatore, non tantum incolumi, sed etiam portum tenente, procellis silentibus, quantas qualesque

*

nulla passa est ætas, nulla, per infinitam optamus Dei clementiam, unquam videat.

Unde vero suavissima hæc otia? — Adduxit virtus, flecti nescia, victoriam; quam tandem secuta est pax amoena, gaudio atque spe abundantissima. Immensæ molis, haud satis dextris, ut initio videbatur, suscepto auspiciis, sed, Divina opitulante omnipotentia, nunquam non prospere cedenti, operi, pugnæ pro patriæ, pro vicinarum gentium, libertate, pro cultus sacri reverentia, pro legum & morum sanctimonia, pro liberali quavis cogitandi, dicendi, scribendi, victum & cultum quærendi ratione, pro generis humani nobilitate atque salute, arduæ, coronidem imposuit ALEXANDER, Imperator noster Potentissimus, Clementissimus, pacem, qua longinqua, benefica, gaudeant gentes, gaudeant singuli, nos nostrique posteri, quærens, suadens, agitans, concilians. Quando enim concordiæ inter socios & compositionis cum hostibus,

auctor & promotor esse destitit? Quidnam Illi antiquius, quid mitissimo pectori dulcius salute publica, firmis pacis, gloriosæ simul atque æquæ, præsidiis stabilita?

O humanum bellatorem! O amabilem Heroa! — Te nobis dedit Numen propitium, ut Tuo exemplo virtutem disceremus. Tua ut eo magis emineret excelsa vereque Cæsarea animi indoles, Deus multam Tibi concessit potentiam, qua malorum copiam, nostro ævo in acervum, heu nimis ingentem, crescere visam, debellares, dirimeres. Multis jamdudum editis præclaris studii nobilissimi speciminibus, dignissimum Te præstitisti, qui avita teneas sceptra; hoc unum, cujus contemplandi hodie convenimus gratia, parta universo terrarum orbi pace jura Europæ reddita, ad concedendum nos impellit, meruisse Te imperium, iisdem terminatum finibus, quos beneficii hujus fama agnoscit. — Cui beneficio illud cum debeamus boni, quod, im-

portuna insomniorum haud perterriti fœditate, quietem carpere possimus, auspiciis quæsitam faustissimis, jucundissimis, quorum quæ Augustissimo imperii, cujus membra sumus, Autocratori & Monarchæ longam beatamque pollicentur vitam, placidum gloriosumque regnum, maxima voluptate corda perfundunt nostra; quid mirum, quod his primis, his libentissime adhæreamus?

Proximum sibi vindicat locum patria, cui commoda, unius haud sane nominis, attulit pax, quo diutius desiderata, eo bonorum feracior. Lata hac pauca quidem adhuc constant, illam quæ tangant, decreta, sed exspectanda tamen quædam lætissima jam nuntiant præsagia. Pacto scilicet propediem conveniat, certo speramus certius, inter Principes celsissimos populorumque, dira, ultima, in viginti annorum continua fere dimicatione, passorum legatos, Vindobonæ nunc consilia de pacis fructu, copiosissimo, ita dispertiendo con-

ferentes, ut æqua lance, & amissa vero domino, & justa victori præmia, cedant, simulque securitati & saluti Europæ in posterum consulatur, conveniat, inquam, adjiciendam esse Russorum imperio partem quandam regionum, bellorum lege occupatarum, finitimarum.

Justitiæ niti fundamento spem hancce, nec vanam dominationis vastæ admirationem, vel nimiam rerum, invicta gloriosissimæ gentis nostræ fortitudine gestarum, æstimationem agnoscere fontem, bonus quis est quin concedendum judicet? — Tabulam evolvat, cui volupe fuerit, orbis Russici, spatium oculis ambiat immensum, quod remotissimis quaquaversum terminatur finibus, & sincera respondeat mente quærentibus, num aliud spatiosa terrarum amplitudine majus imperium. Qui igitur existimandum, augmenta eidem optare quempiam, haud alio nomine, quam magna indies amplificandi voluptatis lege, necessaria? Nonne terrarum, quæ Rossico parent imperio magnificentissi-

mo, insignis admodum amplitudo non tantum gentis gloriam æquat, sed potentiæ cupidini, vel maxime arrectæ, abunde quo satietur, offert?

In ambitu vasto quæ præterea salus, quodnam præsidium? Soli fœcunditate, aëris temperie, rerum ad victum cultumque necessariarum copia, natura mater cunctas æqua manu non donavit orbis partes; regiones latissime patentes, multitudine hominum, spatio earum pari, rarissime coluntur; pauci per deserta errantes, qua industria, qua sensuum suavitate, vel in necessitates, vel in commoditates vitæ comparandas, quo ardore in officia civium colenda, incumbere valent? Mores denique horum, qua culturæ arte mitigandi? Incultum diu manet solum, horrida hominum vita, sedes habentium in regione, ad victum suppeditandum minus idonea, quæ partem efficit imperii nimis longe extensi. — Tristem quidem adeo multis non impegit telluris partibus natura notam, ut imago miseriæ

seriæ illa in quavis magnæ dominationi subjecta occurrat gente: multa etiam ingenio, studio & labore hominum vel emendata, vel mutata, hilariorem facile induunt faciem; sed vel solito majora etsi fuerint, quæ colentibus natura offerat magni cujusdam tractus, & si vel summa ingenii efficacia studiique diligentia humani in eliciendis illis & adhibendis accedat: multis tamen regnum, latiorem complexum orbem, semper laborat malis, ex ipsa ejus amplitudine ortis, artem & prudentiam humanam fallentibus, superantibus, omnem. Dissimilitudinem taceamus ingeniorum, morum, legum, opum, variam, qua nunquam non in diversa, imo in contraria sæpe, trahuntur studia factaque gentes, a stirpe originem habentes ductam diversa, (ut habere solent, quæ ditionis sunt spatiosissima terrarum amplitudine patentis,) peregrinis sua ægre ferentes mixta, duræ maxime si pareant legi, cujus potestatem

ferendæ longis inviso discordiis vicino dedit fortuna belli, succumbenti semper cœca apparens. Hinc quæ fluunt difficultates, neminem fugiunt, quas e medio tollere, vel, scite omnia disponendo, feliciter evitare & prudenter indulgendo moderari, opus est, curarum & molestiarum copia affluens. Majoris autem adhuc efficaciæ, eoque magis perniciosæ, quo occultius serpens membra civitatis solvere solet, aliud est malum, quo frequentius nullum, medelam facilius fugiens vix ullum, segnis scil. & languida, imo cessans interdum, vis legum, beneficiorum, & omnis, ab iis, qui summas rerum moderantur, saluti omnium & singulorum, vel maximo parentium imperio, tribuendi studii, cujus, cum angustioribus vulgo potestas humana definiatur finibus quam dominium, late extensi sollertia, nimis extenuata, sensim non potest non evanescere. — Quid mirum? Ferrum, quo durius nihil, validius non

aliud, saxa frangens, contundens, levi flectitur infantum nisu, in longitudinem tenuis ductum fili.

Indulgeant nobis umbræ fortissimorum, gloriosissimorum, quos late dominandi vexavit cupiditas, regum, ducum, regionibus expugnatis amplissimis, eo usque explicatam optantium potestatem, quo terrarum orbem complexa esset! Magnos eos salutavit stupentis quæ vidit ætatis veneratio, credidit serior posteritatis opinio; sed inani seipsos fefellisse spe, quis neget, stabilitatis quid in ingentibus his existimantes imperiis, ingenio, prudentia & virtute alicujus, vel fortuna singulari, repente conditis? Magni certe est animi, multas subigere gentes; sed virtutem, quæ perenni easdem contineat vinculo, raram in terris esse, omnium docet temporum historia, docuit novissima nostri ævi experientia. Surdis quidem historia sæpe mortalibus sua profert testimonia; sed in recenti malorum expe-

rientia acerrima persuadendi vis. Quin igitur in mentem cuiquam veniat, nondum satis magnum amplecti orbem, late quibus cingitur dominium Ruthenorum, limites, periculum sane haud est.

»*Quod satis est, cui contingit, nihil amplius optet.*»

Neque alienis potiundi desiderio, vel insontes invadendi animo, arma cepit, imperium hoc nutu regens placido, **ALEXANDER**, excelsi animi sinceræque virtutis magnitudine vel maximis major principibus, & eadem æquitate regantur, confidimus, quæ ad pacis & concordiæ otia terris concilianda promet probabitque posthac consilia.

Hæc vero ut salubria sint frugemque ferant, duratura parantem, & Europæarum cunctis gentium domiciliis, & patriæ nostræ, commoda, incrementorum tamen, nobis debitorum, rationes, in distribuendis administrandisque, justitiæ prudentiæque convenienter,

regionibus multis, iisque magnis & rerum proventu multarum lætissimis, quas dominis privavit suis longa armorum Gallicorum fortuna, proruptaque unius, mundum jussu terrentis suo, voluptas, plane negligendæ non sunt. Terminos namque, descripta quibus huc usque fuit patria, dilatatos remotioribus locis constituendos, transacti suadet memoria temporis, monet futuræ provida securitatis utilitatisque prudentia, postulant ingentia, quæ tulit respublica, damna, vulnera eidem illata pestifera, opera consumta immensa & infiniti, quos profudit, sumtus in gerendum & ad gloriosum exitum perducendum bellum, non tam sibi periculosum, quam civitatibus aliis exitiale. Concedet igitur, beneficiorum memor acceptorum, grata sociorum quoque æquitas. Hinc certa illa, utut prævia, qua non sperandum solum, sed confidendum, fore ut aliquid terrarum, nostros contingentium fines, nobis quamprimum & in æternum cedat, fiducia.

At — — in his, finem nondum nactis, ab ancipitis timore eventus quantumvis vacuis, quid est ut moremur, cum contemplanda sese offerant alia, ampla, suavia, quibus frui jam dedit pacis, felici successu partæ, certitudo, commoda. Tela non ministremus humanam dignitatem ad similitudinem brutorum, quæ appetitus soli regunt, deprimentibus, qui, bonitatis, quæ naturæ inest nostræ, omnis immemores, præsentibus ingrate fruentes nos levitatis studio novis semper atque majoribus inhiare clamitant bonis. Caveamus nobis, ne non agnoscere vel sentire videamur emolumenta, multa, maxima, quæ, utcunque cætera, cum armorum sociis amice adhuc quæ restant componenda, cedant, ex ipsa recuperata cum Gallis amicitia prono quasi alveo fluunt.

Otia non loquar, quæ extinctam bellorum flammam jam exceperunt. Qui enim tripudio in castris locus, & proprium nonne habet hoc semper pax, qui-

buscunque composita conditionibus, ut ad togam redire liceat? Tutam vero merito prædicare mihi videor tranquillitatem, eamque perennaturam, quam ad modicam atque justam potentiæ æquabilitatem redactæ, quæ cunctas terrore agitavit gentes, singularis immensæque genuit dominationis imminutio, æqua simul ac prudenti peracta moderatione. Non ignoratis, *Auditores*, cumulatissimam victoriæ laude gentem, quæ **Hispaniam**, **Bataviam**, **Italiam**, **Helvetiam**, **Germaniam** pæne totam, **Poloniam** atque **Dalmatiam** subactam nuper tenebat, amissis his omnibus intra fines se recepisse, quibus, antiquissimo jure constitutis, ad illam usque contenta olim fuit horam, qua funestam discordiæ, bellorum atque nullius non mali facem, exitiali abhinc igne omnia continuo implentem, diræ accenderunt sorores. Securitatem, ad nos etiam hinc redundantem, quidni læti contemplemur! Non ignaro recolamus animo, quantum incon-

stantiæ, quantum dubii atque trepidationis in ipsa fuerit societate populi, vel potius regis, bello ita semper inhiantis, ut ducentorum a sede sua trecentorumve milliarium spatio dissitas fœderatorum provincias populorum, armis semper occupatas teneret, vel sibi, quocunque placeret titulo, vindicare turpe non haberet, eo inprimis consilio, ut cæteras, paucas vere, libere adhuc auram carpentes, bello incautas improviso adoriri daretur gentes duraque servilis jugi gravitate æternum premere. Sic nobis vicinum se obtrudit, hac una unum fere in toto continentis ambitu, quod victor non peragraverat, unum quod proruenti potentiæ singularis flumini molem objicere valeret, imperium frangere sperans, via. Ducatum, quem dicere amarunt Warsawiensem, nomine Saxonum Regi concessum, re ipsa Galli semper paruisse mandatis, ejusque inserviisse commodis, semper maxima militum fre-

frequentia stipatum & ingenti rerum ad bellum necessariarum congerie refertum, singuli novimus. Quid? quod munitissimis Borussorum urbibus atque castellis, perpetua, pacis alta sub quiete, imposita Gallicana præsidia? — Num his ad socios, longis bellorum calamitatibus fatigatos, jamdudum exhaustos, in obsequio continendos opus? — Credat, cui, quæ recentissimorum explicuit temporum experientia, in oblivionem jam venerint. — Ipsi illi socii, servorum magis quam fœderatorum lege populorum habiti, summa cum crudelitate coacti sunt exercitibus omnia, quibus indigerent, suppeditare peregrinis, & numerum quoque illorum ultimis augere suis copiarum reliquiis.

Quæ omnia cui usui comparata erant? — Quo tendebant? —

»*Hæc in nostros fabricata est machina muros.*«

Nos nostraque avida simul atque dura petebat invidia viri, nullam suo non parentem nutui civitatem

ferentis, potenti quidvis audere licitum existimantis. Corona militum per totum, quo Occidentem Meridiemque respicientes imperii fines Russici terras tangunt, Gallorum Imperatoris sceptro tum, vel pacti cujusdam jure, vel arbitrii vi impudentis, subjectas, tractum ducta, obsidione quasi cincti jamdudum fueramus, cum ad apertam tandem itum est vim, legionesque innumeræ, cunctarum fere gentium delectu scriptæ, quot post longa illa Persarum agmina, quæ Græciam subactura, nominis celebritatem ejusdem, perpetua clade omnia fato cedentia, insigni auxere cumulo, nullas commemorat Historia, rerum in bello gestarum narratione repleta, legiones inquam G a l l o r u m, A u s t r i a c o r u m, P o l o n o r u m, B o r u s s o r u m, S a x o n u m, B a v a r o r u m, W u r t e m b e r g i c o r u m, B a d e n s i u m, W e s t p h a l o r u m, B a t a v o r u m, H e l v e t i o r u m, I t a l o r u m, imo H i s p a n o r u m, L u s i t a n o r u m, & quorum non populorum, limites plurimis transgressæ locis, Russicum invaserunt solum, cicada-

rum instar, quarum voracia soliferam nonnunquam infestant plagam examina, direptionem, vastationem atque omnis generis perniciem ubique inferentes.

Tristissima angorisque plenissima illa fuere tempora; sed malorum etiam modus, ipsaque violentiæ temeritas, quæ jura sibi data negat, nil non audendum putat, afflictis arma ministrat. Cum ferocissime victoria elatus sæviret hostis, atras cœlum condenso tegentes velo conspeximus nubes, fulmina in caput illius conflictu mox expressuras horrendo. Rapidiore jam cursu vindictæ ultionisque appropinquavit dies, quam malorum huc usque proruerat torrens, & atroces adeo dederunt facti pœnas, quicunque celeberrimi illius, Divum honore ornati, ducis secuti erant aquilas, ut eorum vel rudem durissimumque nostrum quemvis misereret, sortis, qua regum delicta expiare jubetur innocentia inferiorum, acerbæ memorem.

*

Singula, fugam cladesque hostium continuas quæ distinxerunt, eventuum momenta notare, hujus non est diei, memoriæ tristium, non excitandæ, sed lætiorum recordatione delendæ, dicati. Revocandam tantum ante oculos vestros, *Auditores honoratissimi*, imaginem censui malorum, unde emergere Divina licuit gratia, ut eo luculentius perspiciatis quantum boni in certitudine insit, qua exploratum habemus, non modo defluxisse jam illa, sed fontem etiam eorum exaruisse. Scilicet modicos intra limites, locorum natura atque juris antiquitate humani designatos, repressa jam magna illa gente, quæ, secundis fato quasi aspirare sibi visis elata, victricia ubique circumferens arma, nulli non populo formidolosissima diu occurrit, & simul, ut necessitate graviter premente, ita ingentis illius, in multis unico, cladis exemplo, arrogantiam tumentium quorumvis fortissime coërcente pectorum, ad consilia reductis saniora omnibus terrarum domi-

nis, quibus forte fama, armis parta, magna, potior fuerit tranquillitate atque salute subditorum, imo humani generis, rebus domi in pace gestis stabilita; nobis, qui patria gaudemus Septentrionis hac plaga, animorum robore, fortitudine, constantia atque fide, haud minus tuta, quam summæ, qua regitur, administrationis prudentia, florente, nil omnino ab incursionibus peregrinorum timendum. Quid? quod oculorum mentisque acie totum lustranti, quo cingitur Europa, orbem, æqua ubique virium potentiæque distributione pares adeo occurrant civitates omnes, ut ne maxime credulo quidem restare possit calculus, animum futuræ formidine terens tyrannidis, uni alias opprimendi præbentis facultatem. Nec enim præcocia adeo parvis incrementa rebus quævis adferunt tempora, ut surculos una eademque ætas teneros in altitudinem arborum opacam adolescentes videat, quæ semina terræ mandavit, nec cujusvis sæculi est vir, una arbitrii sui

auctoritate orbem sub leges mittere, generosi consiliis animi in lance fatorum positis, valens.

Ad nos autem solos redundare qui putet commoda, multa, ampla atque rara, quorum fontes aperuit amoenissimos beatæ, cujus nunc recolimus natalitia, pacis confirmatio, monitum volumus, non Moscovitarum tantum gloriam, securitatem, libertatem, bello jam debellato actam esse, sed omnium, quotquot Europæ sunt, populorum jura generisque nostri salutem in eventu ejusdem ita omnino positam fuisse, ut singuli a victoria, vel vitam cunctaque, hanc quæ dulcem mortalibus reddunt, vel ruinam, perniciem atque interitum, exspectarent. Nomina quidem centuriis, ad Septentrionem subigendum infinito conquisitis numero, dantes vidimus sua exterorum plurimos, gentibus ortos, intimo cum Gallis fœdere junctis: vidimus civitates Europæ, tantum non omnes, virium quod haberent summum, ultimum, conferre, ad molem belli ma-

lorumque omnium augendam, qua nostra omnia frangenda erant. Suone vero hoc fecisse existimandum Marte? Suo sane non steterunt judicio, sed peregrinus miles, ex hoste dominus, togatos, ut armentorum greges, ad arma cogebat cives, in quibus si hinc quid voluntarii, una fuit diffidentium & rebus suis desperantium æstuatio, infaustum gignens desiderium, vel malis in caput sua sponte cumulatis quam citissime succumbendi, vel easdem aliis parandi calamitates, quibus non aliud facile allatum sperare licuit solatium, præter inane tristissimumque illud ultimam passorum miseriam, quibus *una salus, nullam sperare salutem*, e similium fatorum, ut invincibili, ita universali, necessitate perspecta emanans. Hoc animo ad pugnandum contra nos accinxisse se gentes, vel inde colligas, quod, unica vix excepta, cunctæ tela nobiscum in oppressores suos vertere properaverint, prima, minima, adversorum metam, salutis spem, nuntiante, stella cœlo emicante nova. Scilicet sentiebant omnes, victricia

Russorum agmina in Germaniam, ad Galliæ fines, non alio penetrare consilio, quam ut securitatem, sua fortitudine recuperatam, plurium accedente sociorum ope, profligatis plane tyrannis & ita fractis penitus hostium viribus, ut redeundi ne desiderium quidem esset timendum, non tantum sibi confirmarent, quantum magis omnibus vindicarent gentibus, pro aris & focis jam pugnaturis. Alacritatem, perseverantiam, confidentiam, concordiam, milites, duces, reges omnium, Europa quibus sedes præbet, populorum, ut locorum distantia separatorum, ita vocis, morum atque institutorum varietate dissimillimorum, uno quasi vinculo statim jungentem, uno excitantem animo, in tanto exercitu raram adeo, ut omnium non modo admirationem moverit, sed vel fidem superaverit, quæ præter malorum communionem similium ultimamque salutis, omnibus æque caræ, communibus tantum recuperandæ viribus, spem, vis alia vel generare, vel sustinere

nere & in turbis quibusvis inconcussam servare valuerit? E libertatis amore uno originem mira hæc habuerunt ductam, nec facile majori talia unquam gesta sunt, vel gerentur, successu, quam quo nobilissimum pro libertate & dignitate humana certamen hoc ad optatum ductum est finem, in quo eo magis esse non potest non gaudii, quo diutius ab eo abesse dura jussit necessitas. Pacatus orbis fere universus, ereptæ jampridem provinciæ patriis cedentes regnis, populi reges frustra diu desideratos revocantes, peregrinum jugum, cervicibus dejectum, frangentes, singulis, majoribus, minoribus, sua jura reddita civitatibus, sua inter cæteras auctoritatis dignitas concessa, æqua potentiæ distributio firmis corroborata fœderibus, commercia quævis hominum, nautica maxime & litteraria, injustissimis diu impedita legibus, jam restituta & libera; hæc singula tanti sunt momenti, tam dulcia præ-

bent spectacula, tam necessaria referunt bona, ut Saturnia rediisse sæcula putes.

Quo autem majori abundant copia atque dignitate, eo minus meum esse judicetis, spero, *Auditores*, singulorum explicare vim, aut dicendo æquare gravitatem, vel facundissimum quemque facile deserentem. Summa tantum rerum capita tacta videbitis, maxima solum, quæ effusæ tot genuerunt bonorum scatebræ, fluenta adita, gustata.

Quemadmodum neminem non movent, ad judicandum, loquendum, scribendum, irritant, solitam rationis quotidianæ semitam deserentia eorum, quibus jura datum est populis describere, facta, secundis maxime fortunæ flatibus adjuta ad præclarorum nobilitatem facinorum evecta si fuerint; ita nostrum sane neminem fugit, efficacissima, summa, diu in id incubuisse Imperatorem olim N a p o l e o n e m opera, facili, quo Galliæ, diutinis internorum turbis motuum exter-

nique tumultibus belli fatigatæ, capesserat habenas, successu confidentem, ut cunctas, in continenti quæ sitæ sunt Europæ, civitates, suo subjectas imperio, vel sponte utilitatibus ejus sua metientes commoda, arctissimo societatis nexu civilis junctas teneret, & sic unam eandemque monarchiam, legum, administrationis omniumque institutorum æqualitate gaudentem, patriam singulæ suam salutarent gentes. Consilium hoc confundendi junctosque regendi populos, non humanorum tantum institutorum, vel levioris cujusdam externæ nota rationis, distinctos, sed a natura ipsa, haud uno (quidam saltem) nomine separatos, utrum firmo stabilique nitatur fundamento, quod ingenium, perspicax simul & moderatum, leges naturæ sapienter reputans rerumque vim humanarum æqua lance perpendens, & hinc quid fieri possit facereque liceat colligens, sæcula duraturum posuit monumentum, an inferiore ortum genere, levem captans auram per ina-

nia feratur, quibus gaudent cupiditates hominum, sibi maxime indulgere amantium; judicent, quibus altiora sapere omnemque rerum, in tanta materiæ abundantia quas considerare oportet, compagem uno æstimare datum obtuitu. Nec nobis sumimus utilitatis explicare vim, quam magnam habere posse non dubitamus esse qui putent institutum, salubritatis tantum, non singulis quibusdam hominum, non uni alterive nationum, sed universo fere cœtui humano, promittens. Ea sola, quæ procul dubio collocavit experientia, modum, quo ad effectum nuper ductum vidimus consilium celebratissimum, & mutatam eodem sortem gentium, quæ, laxatis antiquioris societatis vinculis, nova jam universalis constrictæ fuerunt fœderis catena, contemplati, penicillo monstrare nitemur levi, in maximis, quibus larga nos beavit manu propitium Numen, donis habendum, quod bello nuper finito irrita evanuerint monarchiæ illius universalis initia.

Concedimus hoc humanitati, perpetuis terrigenarum rixis atrocium laceratæ, & naufragi, pronam salutis spem in primam, minimam, quam sors obtulerit, tabulam, tristium navigii reliquiarum unam, libenter collocantis instar, futuræ in imagine fortunæ facili ad credendum studio hærenti, haud omnino absonum fidei fuisse solatium ærumnarum, in amicitia illa gentium, per se tantum considerata, quæsitum; facta autem institutaque humana quævis, non ex iis quæ fieri aliquando possint æstimantibus, sed ad normam veri, honesti & utilis, quod illis, experientia probatis, revera inesse, vel ab eis abesse, deprehendimus, revocantibus etiam nobis dabitur, hujus, quod nostra agitatum est ætate, uno ejusdem societatis vinculo diversissimos colligandi populos, conaminis, atro tantum carbone notare, injuriarum, crudelitatis & calamitatum plena, vestigia.

Injuria quis carere dixerit fœdera, impari adeo libertatis usu sancita, ut quascunque dictitaverit satie-

tatis expers habendi cupiditas, procax potentiæ victricis licentia, modum servans nullum imperandi desiderium gloriæque avidissima honorum ambitio, conditiones, eas repudiare non auderet inopiæ infirmitas, adversis fracti defectus animi, cunctis nervos incidens terror? Nec bonum quemquam latet, eam semper esse officiorum, repugnante vel uno justi sensu nobis injunctorum, indolem, ut fastidium & tristitiam moveant, vel maxima, ex illis sancte servatis orta bona. Nam

»*Est modus in rebus, sunt certi denique fines*»
»*Quos ultra citraque nequit consistere rectum.*»

Injuriæ vero sæva præterea accessit asperitas ferreaque crudelitas, qua, suis omnibus neglectis commodis, omni, quæ penes homines est, ope niti jussi coactique sunt, socii qui fuere Gallorum, ut potentiæ gloria horum augeretur, vel promovendis operam dare consiliis adjuvandisque susceptis, quorum nullam

vel necessitatem vel successus spem animo complecti valerent, fructus etiam, utut largam ejusdem attulerit abundantiam rerum eventus, partem habituri nullam.

Absit igitur ut viam laudemus, qua in persequendo processit Gallorum Imperator ille, mundo imperare cupiens, suorum quod sibi maxime placere visum est, consilio, idea forsan, non facto, magni quo pollere eum dicunt, animi indicio; quin potius Ei, qui sapientissimo mortalium invigilat bonis favore, æternas summasque habeamus grates, bonitatem justitiamque celebraturas, qua iniquas hominis, sibi nimis tribuentis fidentisque turbans machinationes, gentibus cum pacis otio sua reddidit jura, sanctissima, impune diu violata.

Beneficium singulare, felicitatis plenum, hoc, ad eas maxime quin pertineat civitates, quæ, necessitati parentes, dominationis jugo durissimæ collum jam submiserant, nomine quamvis sui nondum ab omnibus de-

posito juris, dubium quidem est nullum: sed ut nullam non rempublicam sæpe graviterque premebat, in immensam, subitis nimis immoderatisque augmentis, crescens molem Francorum illa amplissima, omnibus fere vicina, semper alieno inhians; ita pace iis jam conditionibus restituta, quibus dominationi limites ponentur injustæ cuivis, unumque hominem terrarum fore rectorem prohibebitur, nemini non populo auctoritatem vindicatam & dignitatem suam, æquabilitatemque potestatis universis restitutam, dicere fas est.

Quæsitum sæpe fuit de paris illa potentiæ gentes inter distributione, quam tanti quondam fecerunt, rebus qui studebant politicis, ut ea neglecta, vel in minimis turbata, nullam Europæ securitatem, nullam salutem, existimarent exspectandam. Dubitatum inprimis est an legibus quis, æquis simul atque constantibus, eam describere valeat, an in harum observantia

conti-

continere unquam detur fœdifragæ deditos turbulentiæ, & an regibus alio fuerit aliquando nomine cara æqualitas illa, quam quatenus justi honestique speciem cupidini belli gloriæque præberet ejus tuendæ restaurandæque cura. Quæ dubia solvere tantasque componere lites nostrum quidem non est, nec juvat vastum petere, procellis agitatum æquor; sed hoc contendisse, audaciæ non tribuatur, æquitate ab omnibus servata, æquabilitati potestatis, qua, ut sui juris, gaudeant, fas est, liberæ quævis civitates, nihil timendum esse, adeoque omnibus maxime videndum, ut nulli aliis vi quid eripere liceat. Quod si a veri non abhorreat rationibus, nemo non mecum rebuspublicis gratulabitur Europæ, quæ immodicæ represso potentiæ flumine, cujus violentæ, ripis superatis moles contemnentes objectas, aquæ ruinam interituinque intimis tulerunt terræ recessibus, liberæ jam gaudent condi-

tionis quiete integra. Importuna sane adeo erat, quæ plurimis incubuit gentibus tyrannidis insolentia, longa quæ eam comitabatur ærumnarum caterva, letifera quæ ingruebat nox, ut nesciam an duritiei jure accusetur inhumanæ, qui, mutata subito rerum facie, vehementioribus lætitiæ non cedat commotionibus. Amissa enim dolenti quæ humanitatis sanctissima sunt, de salute jam desperanti, quid jucundius, quid antiquiore animum occupans totum jure, quam in integrum restituta plane illa? Et eo usque discriminis adducta nonne erat Europa, ut ultimum reddere videretur spiritum?

Hæc cui mentientibus notata, sordidis tantum, appareant coloribus, proprio Marte fastos adiens recentiores, ad memoriam insignia quæ sunt sola, trabali fixa clavo, memori condat pectori, quibus perpensis nullam fere deprehendisse se confitebitur gen-

tem, cujus facta fataque publica perniciosam non spirent arbitrii gubernationem externi, potentissimis quoque, vel maxime renitentibus, obtrusam. Quæ enim ea unquam laboravit cœcitate, ut sua sponte vincula sibi imponeret, domesticam retardantia industriam omneque impedientia commercium cum exteris, quos libere & adeundi & excipiendi potestate salus maxime nititur publica? Flagrante interdum bello, vel pestifera grassante lue, potestatis hujus usu aliquamdiu renuntiare jussit prudentia, majoris metu jacturæ commota; sed bellum ducere exasperareque, universis & singulis internecinum gerentibus, invidiaque portus & littora claudere gentibus, quas aliarum nulla non optat amicas, quibuscum commercia quævis suadent commoda, ampla certaque, gravissima urget vitæ consulendi necessitas, nil nisi immite tyranni mandatum valet. Factum vero est hoc nostra memoria & eo a-

*

speritatis progressa dementia id exigens, ut plagam per sæcula sentiant populi, languidis admodum nunc infirmitatis exsanguis conaminibus ad dulcia pacis dona adrepentes. — Affulget tamen simul, dextris nuntiata auspiciis, spes lætissima fore ut hæc diu permaneant. Et quid non valet angorum vacuitas, multo magis boni ipsius diu desiderati usus?

Multitudine rerum, jucundo animum voluptatis sensu perfundentium, abundat locus hic, dicentem suaviter alliciens; sed singulis perfrui vetans festinatio procedendum monet ad munera adhuc dulcissimæ pacis contemplanda alia, quorum splendore eo fortius ductos nos sentimus, quo magis in lucris ponenda sunt ab omnibus, quotquot rationis morumque culturæ, in litterarum versati campo, operam dare nituntur.

In multis, quæ pacificato nunc reddita sunt orbi, natura ipsa sollenniter homini tributum, sed improbo-

rum sæpe violatum negatumque ignorantia, colendis & perficiendis, quibus ejusdem naturæ utimur benef•cio dotibus, animi maxime, inserviendi, usuque earundem in cogitando, loquendo, scribendo, libero, nostræ & alienæ saluti, qua deceat conveniatque ratione, consulendi jus, salutare etiam licet. Caruerunt hujus usu diu nimis non ii soli, qui, in Gallia habitantes, dictatis plena subditorum obedientia obtemperandum domini potentis sponte quasi sua duxerunt, sed totius fere terræ incolæ, habenas dominationis Gallicæ plus minus sentientes. Scilicet injusta omnia ut lucem fugiunt veritatemque metuunt imperia, quemadmodum conamina quævis singulorum etiam turpia, omnis in eo opera versata est eorum, quibus fractæ nuper lucri quid afferret potentiæ licentia, ut ingenia animosque hominum deprimerent & omnem humanitatis sensum penitus suffocarent. Et quorsum non penetrat violentia, fortitudine, audacia & fortuna simul

adjuta? Illam constat, legibus, liberale nihil in præstantissimarum usu facultatum animi admittentibus, in ipso ortu suppressisse scripta, quæcunque tura non olerent copiose sibi incensa, vel aditu omnes prohibuisse ad ea, quibus cana jam antiquitas recti honestique causam, improbis semper invisam, egerit, vectigalia imposuisse ingenio, rationi, sermoni, verbo, Divinis omnibus, naturam ornantibus humanam, donis, Musasque jussisse terris exsulare, non tantum Martis, omnia horrore implentis, fragoribus perterritas, sed redeundi quoque via portitorum teloniariorumque procacibus iisdem præclusa catervis, quæ voracissima Britanniæ coloniarumque, in dissitissimas terrarum plagas hinc deductarum, mercibus vigilantia insidias struxerunt.

Humillimæ indicia hæc servitutis, qua ad infimam redacta sunt conditionem, quæcunque hominum nobilissima; sed, — pro honesti, quam æternam esse o-

portet, auctoritate, pro insigni illa, quæ genus nostrum ornat quamque tueri quemque decet, nobilitate, quod fastis deletum vellem, si sua veritati sancta non deberetur reverentia, — turpior adhuc libertati nostræ inflicta est plaga. Tulit ætas nostra, dignitatis eminentiæque gloria omnigenæ superbiens, tulit, quod vel dictu turpe, viros, procul a bellorum conflictu, litterato viventes in otio, publicarum turbis rerum nihil conferentes curæ, justissimis tantummodo veritatis armis causam generis humani, quam suam habuerunt, contra oppressores quosvis tueri conatos, vel proditione deserere nolentes, sæculi ornamenta, patria extorres, nusquam fida per extranea errantes domicilia, opprobrioque nullo non pressos: tulit, quod horrore perfundit artus, gnavos maxime probosque homines, promovendis litterarum studiis sedula, honestissimaque ea, consulentes industria, atroci, qua feræ tantum gaudent gentes, sævitia trucidatos, cum ab officio re-

cedere hostibusque patriæ & recti simul omnis inservire recusaverint.

Quantum hinc timoris, quantum impedimenti, quantumque damni, ad totam, quam late patet, rempublicam redundaverit litterariam, facile est perspectu. Cœlum Camœnæ amant serenum: fulgura tempestatesque solum, quam pinguissimum, vertere cogunt: servitutis impatientes, nullis tenentur vinculis. Quid igitur mirum, si querelarum frequentia, quibus, rarissimam in terris jam esse eruditionem, simulationis, jactantiæ adulationisque fuco non illitam, horridamque, ut litteris, ita moribus, imminere barbariem, clamitatum, indies crescens, acutos in bonis omnibus acerbissimarum curarum excitaverit dolorumque stimulos? Quodsi enim ipsum recti sensum exstinguere, & veri, justi honestique studium omne prohibere, non valuerit, vel summa vigilantiæ efficacia fidens impe-

randi

randi vis, reprimendi tamen bonum quodvis potens, multa late adeo sparsit mali semina, ut ubique terrarum obductos sentibus fertilissimos deplorare diu cogamur bonarum artium campos. Faces ut mittam ingeniorum, non tantum non faventibus, sed dulcissimo eorum studio renitentibus etiam iis, qui summas rerum regunt publicarum, exstinctas; amantissima libertatis studia litterarum, ipsa sibi silentium imponunt, ubi circumventa a malevolis fuerint, & iis cessantibus, longo gravique torpore laborantia, ultima patiuntur omnia, in quibus præstantia maxime se exserit humana, instituta. Servitutis jugo vel paucissimis pressæ lustris, infestissimam sibi sæculorum apertis admittunt portis barbariem litteræ, juventutis maxime si impedita fuerint studia. Quod nostro, si unquam, factum est ævo. E medio ad Musarum adyta tendentium curriculo, a mansuetioribus humanitatis studiis, ab artibus, quibus a pueritia, otio haud interrupto, invigilandum,

si aliquid proficiamus, ad labores Martis durissimos, truculentissimos, rapti sunt, non imberbes adolescentes, sed infantes pueri. Quid? quod crimini in pâtriam gravissimo datum parentibus, si aliis quam belli, & pæne dixerim crudelitatis, artibus, progeniem curaverint imbuendam.

Morum etiam integritati quod hinc timendum, boni jamdiu omnes summa cum anxietate præviderunt; singuli idem, quotquot adestis, mecum gravissime doleretis, si dicendo altius repetere nunc vacaret. Sed justa malorum, unde evasimus, recordatio, lætioris fortunæ utut augeat vim, diutina tamen, acerbitatis aliquid nunquam non habet & afflictionis; quare bonis, præsentia quæ tandem intueri dedit fatorum æquitas, gratos potius est quod animos pascamus. Contigit enim nobis, quod, in summa omnium rerum discrimina adductis civitatibus quibusvis, non omnino sperandum videbatur, ut, sedatis repente fortunæ procellis adver-

sæ, securas per æquora placide ferri violentissima res videamus cunctarum gentium, unam illam omnium tranquillitatem salutemque communem eadem desiderii exspectatione intuentium, æqua consiliorum prudentia quærentium.

Horridæ ut fuerunt, quas repressas jam lætamur, tempestates, ita dubitandum quidem non est, quin fluctuum agitatione, nonnisi sensim quiescente, jactati aliquamdiu adhuc erimus: accepta universæ terrarum gentes gravissima diu curabunt vulnera, factam molestissimo resarcire nitentur labore jacturam; sed novos adversorum scopulos prudentior evitabit præteritorum experientia, acerba omnia mitigabit amicitiæ confidentiæque dulcedo, dura arduaque leniet, æquabit, pactorum initorum justitia, feret difficultatibus exercitata patientia, vincet meliorum spes.

Humana quo reguntur fata, Divinæ decreto sapientiæ, jacta jamdudum est, quæ ævi nostri reliqua

*

manet, sors, quam nec divinare, nec movere, licet; eam autem explicare & quæ ferat nostris accommodare usibus, nostro certe datum est arbitrio, nostræ relictum curæ. Quam igitur est optandum, ut, suis quisque maxime intentus officiis, præteritorum memor, futura ita prospiciat, ita se iis præparet, ut suo saltem periculo sapuisse nostros appareat homines, magna salutis parte naufragos! Utinam intelligant gentes, universis tum optime servatam esse salutem, cum suæ quæque ita consulat, ut alienæ nihil detrahat, & tum maxime opus esse concordia, cum ad officium revocanda sit oblita fœderis quædam, vel novis sua cuique jura pactis sancienda! Utinam sapiant etiam qui rerum summas administrant publicarum, sui non habentes juris, quod a salute populorum alienum est parentium! Utinam omnes, quorum interest

» *Discant justitiam moniti & non temnere Divos!* »

Hoc ipso temporis articulo, dum inter antiqua & nova dubiæ hærent mentes hominum, ubi mutationem consiliorum postulant mutationes temporum fatorumque, cavendum maxime est, ne quid inconsiderate, nihil perturbate, nihil injuste, agatur. Justum tribuentes bono, quod in antiquis sit, pretium, omnia tamen non probemus, quæcunque rata habuerint proavi, nec malorum tantum, quibus ultima hæc abundavere tempora, memores, cuncta, quæ tulerunt, rejiciamus. Si nullis laborassent, quæ aliquot abhinc repetitis viguerunt lustris, regiminis formæ publicasque res agendi rationes, vitiis, tot tam cita non incidisset civitatibus ruina, nec eo usque miseriarum ventum esset. Simul non est quod existimet quispiam, illas quæ exceperunt, hominum mentes ita allicere potuisse, tam diu propitias tenere, ut priorum fere memoriam exstirpaverint, nisi boni utilisque multum iis infuisset. Aurum igitur cum scoria non abjiciamus, sed, tantillumvis sit, in no-

stros convertere discamus usus! Stet suus vero, utili & honesto, ubicunque reperiatur, honos!

»*Hoc opus, hoc studium, parvi properemus & ampli;*»
»*Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.*»

Sic beata tandem terrarum orbis gaudebit tranquillitate, serena omnia hilaritatem & vim animis hominum reddent, novam ad vitam cuncta revocabuntur, & sanctissima reconciliationis relligione unitum cum sana ratione & virtute genus humanum, his tantum ducibus suam quæret felicitatem.

DIXI!

РѢЧЬ,

въ

Торжественномъ Собраніи

ИМПЕРАТОРСКАГО АБОВСКАГО УНИВЕРСИТЕТА,

Октября 5 дня 1814 года,

на празднованіе мира въ Парижѣ, 30 Мая, заключеннаго,

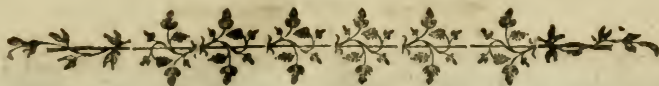
говоренная

Студентомъ Остботнической Націи

ГУСТАВОМЪ ЭРСТРЕМОМЪ.

Або 1815.

Въ Типографіи И. Х. ФРЕНКЕЛЯ и СЫНА.

Громы военные умолкли! — Радостныя восклицанія мира раздаются по вселенной; дубовые вѣнки украшаютъ главы воиновъ — и безчисленные народы, обнимая другъ друга, приносятъ жертву благодаренія Освободителю мира, Возстановителю блага человѣческаго рода. — И мы, сыны Финляндіи, и мы испытали къ намъ любовь чадолюбиваго Отца отечества, и до насъ достигли благодѣянія возобновленнаго мира: какъ же намъ днесь не радоваться? какъ намъ не излить чувствъ восторга, исполняющихъ сердца наши? Передъ симъ уже я видѣлъ Васъ, Сограждане, во храмѣ Всевышняго Покровителя и Благодѣтеля міра, приносящихъ Ему жертву благодарныхъ Вашихъ сердецъ; и сего дня вижу Васъ въ

семъ святилищѣ наукъ собранныхъ, для изліянія патріотическаго вашего восхищенія, для участвованія въ томъ торжествѣ, которымъ здѣшніе любители наукъ праздную тъ возстановленіе мира Европы и отечества.

И прежде гласъ радости раздавался внутри храма Аврайскихъ Музъ, и прежде обожатели наукъ здѣсь свидѣтельствовали и свой и отечества восторгъ; но сего дня призываетъ ихъ къ торжеству самый важнѣйшій случай, когда они свидѣтельствуютъ радость и щастіе, не токмо ихъ и отечества, но всей Евроы, и почти всего человѣчества; когда, съ восторгомъ произнеся имя **АЛЕКСАНДРА**, объявляютъ и свою и своихъ Сограждан благодарность Тому, который даровалъ спокойствіе бурной вселенной.

Но еще новый случай умножаетъ блескъ нынѣшняго торжества, когда днесь во храмѣ Аврайскихъ Музъ патріотическія наши чувства изъясняются въ

первый разъ на языкѣ новыхъ нашихъ Братіевъ и Согражданъ, на языкѣ потомковъ древнихъ храбрыхъ Славянъ. И во мнѣ видите, ШІ. ШІ., того щастливаго изъ питомцевъ Финляндскаго Университета, которому досталось на семъ славномъ языкѣ, первый разъ въ здѣшнемъ святилищѣ наукъ, выразить тѣ чувства, которыя нынѣ наполняютъ сердца всѣхъ сыновъ отечества; мнѣ досталась честь говорить къ Вамъ, Почтеннѣйшее Собраніе, нарѣчіемъ, которое и тѣмъ мнѣ драгоцѣннѣе, что великій и могущій народъ говоритъ онымъ, народъ, у коего и я имѣлъ щастіе видѣть многіе опыты благосклонности и древняго сѣвернаго гостепріимства. — Но я принялъ на себя съ робостію столь важное предпріятіе, чувствуя, что я еще далекъ отъ совершеннаго знанія почтеннаго онаго языка: однако, полагаясь на Ваше благосклонное снисхожденіе, осмѣлился я говорить къ Вамъ онымъ, въ надеждѣ, что Вы не почтете сей моей

смѣлости самолюбивою дерзостію, но рвеніемъ показать, сколько, не токмо я, но и тѣ, которые мнѣ назначили честь быть истолкователемъ ихъ чувствъ, сколько мы почитаемъ Россійскій народъ, сколько мы уважаемъ славный и изобильный языкъ Россіянъ. Одна сія надежда, одна сія къ Вамъ довѣренность ІІІІ. СС. ободряетъ меня вступить въ сіе мѣсто, чтобы изъявить ту радость, которою и мое и ваши сердца преисполнены. Но какимъ достойнѣйшимъ образомъ изобразить столь великій предметъ, какъ не начертаніемъ тѣхъ важныхъ приключеній, которыя предуготовили нынѣшнее торжество, какъ не изображеніемъ того великодушія и геройства, которыми Россія проложила себѣ и Европѣ путь къ славѣ и благоденствію. По сему хочу я, съ позволенія Вашего, ІІІІ. СС. изобразить Вамъ: Краткое обозрѣніе войны, веденной въ предѣлахъ Россійской Имперіи, и каковое вліяніе имѣла она на духъ и характеръ Россійскаго народа. —

По сколь щастливымъ почелъ бы я себя, ежелибы важность и величіе сего предмета столько заняли вниманіе ваше, чтобы недостатки, кои могли бы встрѣтиться въ слабомъ изображеніи сей величественной картины, не были для Васъ ощутительны! Сколь благодаренъ бы я былъ предъ Вами, ежели бы Вы воззрѣли болѣе на стараніе юноши, днесь къ Вамъ говорящаго, нежели на слабыя его способности въ витійствѣ, и на несовершенное его знаніе того благозвучнаго и изобильнаго языка, которымъ онъ дерзаетъ говорить къ великодушнымъ своимъ Согражданамъ.

Россія была покойна и щастлива, любимый и обожаемый Отецъ отечества бдѣлъ яко Ангелъ Хранитель надъ щастіемъ и благополучіемъ оныя. Геній мира обиталъ на равнинахъ Россійскихъ, и разсыпалъ повсюду златые плоды свои; солнце радости сіяло на небесахъ ея, и всѣ тучи безпокойствія сокрыты были подъ горизонтомъ. Мирный

поселянинъ съ радостію воздѣлывалъ нивы свои, будучи увѣренъ, что его жатва не будетъ попрана врагами; пастухъ, видя стада свои, разсыпанныя по зеленяющимся лугамъ, пѣлъ о радостяхъ жизни. Обитатель Россіи съ сердечнымъ веселіемъ встрѣчалъ каждое утро, и спѣшилъ къ мирнымъ трудамъ своимъ. Съ спокойною душею взиралъ онъ на вечернее солнце, изливающее послѣдніе лучи свои, и возвращался съ сладостными чувствами въ безбѣдный кровъ свой. Тамъ ожидали его несказанныя радости, когда онъ встрѣчался или съ нѣжною своею супругою и веселыми дѣтьми, или съ любезными сѣдовласыми родителями; когда онъ, отдыхая отъ трудовъ своихъ посреди любезнѣйшихъ сердцу его, забывалъ всѣ заботы.

Столь щастливы были жилища поселянъ Россійскихъ, наслаждавшихся дарами щедрой земли въ объятіяхъ мира, столь щастливы и цвѣтущи были и града ея. Флагъ Россійскій развѣвался въ гаваняхъ

запада, и многочисленные караваны доставляли въ Россію сокровища востока. Щастіе обитало и въ чертогахъ и хижинахъ; и безчисленные народы, сочлены единаго семейства, чада единаго отца, благословляли Всевышняго и того неусыпнаго Попечителя, подъ покровительствомъ коего, они могли наслаждаться симъ драгоцѣннѣйшимъ благополучіемъ. — Правда, что въ отдаленныхъ южныхъ краяхъ государства еще слышенъ былъ громъ военный, но перуны его не безпокоили щастливыхъ обитателей Россіи, они поражали не отечественную землю, но многочисленныя орды кичливыхъ Оттомановъ. Орлы Россійскіе парили на равнинахъ, на стѣнахъ Оттоманскихъ, и все предъ ними преклоняло главу свою. Безпрерывныя побѣды почти уже обѣщали немедленное окончаніе воинскихъ бѣдствій и скорое возвращеніе злачнаго мира: — но ахъ! къ прискорбію помрачилась заря мерцающей надежды, восхищавшей каждое сострадательное сердце.

Давно уже Европа была колеблема безпрерывными войнами, давно уже земля ея была обагряема кровію сыновъ ея. Вся Европа требовала мира и спокойствія; но одинъ только изъ всѣхъ не хотѣлъ мира, не хотѣлъ спокойствія, развѣ съ тѣмъ условіемъ, чтобы всѣ Европейскіе народы, чтобы всѣ жители мира ему покорялись, чтобы всѣ Монархи признали его властелиномъ своимъ. Будучи иностранцемъ въ той землѣ, гдѣ царствовалъ, былъ онъ уже давно не отцемъ, а утѣснителемъ отечества, и подъ видомъ покорять Британнію, которая по объявленію его противилась щастію Европы, вознамѣрился онъ самъ покорять все. — Италія, Швейцарія, Голландія скоро сдѣлались жертвами властолюбія его; Данія повиновалась; Испанія еще боролась послѣдними своими силами; — и Германія, нещастная Германія, неоднократно жертвовавъ жизнію сынов-своихъ для свободы, принуждена была признать своимъ

покро-

покровителемъ того, котораго она болѣе всѣхъ ненавидѣла, и который желалъ сего имени только для того, чтобы быть въ состояніи безъ сопротивленія брать юношей ея, и вести ихъ къ необходимому бѣдствію или смерти. Уже казалось, будто ничто не могло стоять противъ удивительной силы его, уже почти торжествовалъ сей высокомѣрный, уже почиталъ онъ себя повелителемъ міра; — но онъ забылъ, что на сѣверѣ обитаютъ народы, которые могутъ терпѣть все, только не быть рабами; онъ забылъ участь тѣхъ, которые вознамѣрились завоевать Россію, онъ забылъ, что Шведы никогда не покорялись тиранамъ: — скоро испыталъ онъ, чего не ожидалъ, и для сего обнажилъ мечь для новой кровопролитнѣйшей войны. Россіянъ думалъ онъ воинскими силами покорить, и выгнать даже изъ Европы въ Азію; Шведовъ хотѣлъ онъ повелительнымъ только словомъ принудить къ послушанію. Онъ или не

вспомнилъ, что прежде сражался съ храбрыми легіонами Россійскими, и что тотъ, кого не могъ онъ утѣснить, далъ ему руку, чтобы примириться, только въ томъ увѣреніи, что сей вѣроломный такъ усильно желалъ мира и благополучія Европы, какъ онъ словами то утверждалъ: — упоенный щастіемъ или не вспомнилъ онъ сего, или думалъ, что безчисленныя его войска, собранныя изъ двадцати народовъ, и исторгнутыя имъ изъ объятіи родительскихъ или супружескихъ, въ отчаяніи проклиная его оставившія родину свою, моглибы побѣдить тѣхъ, кои были готовы умереть за вѣру, за Царя, за отечество.

Таково было намѣреніе Наполеоново: — и чтобы лучше достигнуть цѣли своей, нарушилъ онъ обыкновеніе, которое всѣ образованные народы почитаютъ столь же святымъ, какъ и право людей: — безъ объявленія войны, безъ изъясненія предпріятій своихъ, пришелъ онъ вѣроломнымъ образомъ въ

предѣлы Россіи; онъ думалъ или не найти ничего готоваго къ защищенію, или онъ думалъ однимъ только сраженіемъ поразить и уничтожить всю Россійскую силу, что ему осталось бы только предписать законы тому Государю, который изъ всѣхъ Монарховъ достойнѣйшій дать законы всѣмъ народамъ.

Но какъ намъ достойно возблагодарить любезнѣйшаго Отца и Покровителя нашего отечества за то неутомимое усердіе, съ каковымъ бдѣлъ онъ о благѣ своего народа? Зная злыя, вѣроломныя намѣренія Наполеона, не оставилъ онъ границъ государства безъ защиты. Онъ самъ соучаствовалъ съ вѣрными сынами Отечества, когда Наполеоновы войска вступили въ Россійскую землю, онъ самъ совѣтовался съ мудрѣйшими своими Полководцами о способахъ спасти драгое отечество. Онъ самъ ободрялъ храбрыхъ своихъ воиновъ, самъ давалъ имъ примѣръ неустрашимости и мудрости; онъ самъ направлялъ первые ихъ шаги на пути славы и побѣды.

Война уже началась. — Съ несказанною гордостію вторгся Наполеонъ въ границы Россіи 13 дня Іюня 1812 года, и торжествовалъ уже какъ герой, со славою окончавшій великіе свои подвиги. Въ той мудрости, съ каковою Россійскіе Воеводы уклонялись отъ опасныхъ и безполезныхъ сраженій, въ которыя онъ старался ихъ завлечь, не видѣлъ онъ ничего инаго, кромѣ боязливости и безсилія. Онъ не думалъ, чтобы въ той осторожности и медленности, съ которыми Россійскія войска двинулись, сокрывались мудрѣйшія начертанія, каковыя исторія когда нибудь видѣла. Онъ не думалъ, чтобы храбрость, съ каковою опытные Россійскіе Полководцы противились всѣмъ его предпріятіямъ, когда сіи не были съ ихъ расположеніями согласны, сдѣлалась скалою, объ которую его копія должны сокрушиться; онъ не думалъ, чтобы дымъ, окрушающій его на бранныхъ Россійскихъ поляхъ, на вѣкъ помрачилъ сіяніе, доселѣ сопровождавшее его славу.

Но АЛЕКСАНДРЪ предвидѣлъ, какія пожертвованія были нужны къ спасенію отечества; онъ предвидѣлъ бѣдствія, неминуемыя для столь любезныхъ Ему подданныхъ, и оставя на время войска свои, и препоруча исполненіе расположеній своихъ мудрѣйшимъ и опытнѣйшимъ своимъ Воеводамъ, явился онъ какъ Ангелъ Утѣшитель къ горестнымъ своимъ дѣтямъ, чтобы подкрѣпить надежду въ ихъ груди и воспламенить любовь къ отечеству въ ихъ душѣ. Одинъ видъ Отца отечества могъ возвратить надежду отчаянному, и воодушевить всѣ сердца святою ревностію спасти отечество. Такъ спѣшилъ онъ изъ Польши въ первобытную Столицу свою Москву, и говорилъ къ вѣрнымъ своимъ подданнымъ изъ чертоговъ древнихъ Царей Россійскихъ; такъ спѣшилъ онъ къ брегамъ Невы, къ брегамъ Авры. Повсюду возбудилъ онъ надежду и упованіе на Всевышнее Провидѣніе, повсюду возбудилъ онъ ревностное стараніе участвовать въ спасеніи дражай-

шаго отечества; повсюду былъ онъ сопровождаемъ любовію и благословеніемъ всѣхъ сердецъ.

Между тѣмъ, какъ Россійскій Императоръ занимался столь великодушными трудами, Корсиканецъ и толпы его, какъ опустошительная рѣка лавы промчались въ Россійскую землю. Безстрашные легіоны **АЛЕКСАНДРА**, пылающіе храбростію и желаніемъ выгнать изверговъ изъ отечественной земли, видѣли съ негодованіемъ и прискорбіемъ прибытіе разбойниковъ, и многіе достойные сыны отечества запечатлѣли кровію любовь свою къ отчизнѣ; но будучи вѣрны Государю, послушны мудрымъ своимъ Начальникамъ, Россійскія дружины удержали обнаженный свой мечь, чтобы тѣмъ вѣрнѣе низложить врага. — Часъ отмщенія еще не ударилъ.

ПП. ПП. Съ огорченнымъ сердцемъ вспомню я сіе печальное время, и съ прискорбіемъ напомню

Вамъ объ ономъ. Кто не содрогнется, представляя себѣ печальную картину сихъ опустошенныхъ кровавыхъ нивъ, сихъ дымящихся развалинъ селъ и градовъ? Кто безъ сердечной печали могъ быть зрителемъ, когда мечь и огонь изгнали тысячи невинныхъ изъ отческихъ ихъ хижинъ, когда сіи нещастные, лишенные хлѣба, покровительства и, словомъ, всего, скитаясь по брегамъ Волги, просили пристанища у гостепріимныхъ своихъ братьевъ? Но нѣтъ ничего для Рускаго и для всякаго праводушнаго оскорбительнѣе того часа, когда Хищникъ вступаетъ въ древнюю священную Москву, когда онъ занимаетъ древнія стѣны Кремля, и своимъ пребываніемъ оскверняетъ почтенное обиталище великихъ Царей Россійскихъ, гдѣ каждый шагъ напоминаетъ о могуществѣ и величіи древнихъ временъ. — Можетъ быть случилось нѣкоторымъ изъ Васъ, НН. СС. видѣть первобытную Россійскую Столицу въ щастливыя времена: можетъ быть, прогуливаясь когда нибудь вокругъ башни

древняго Кремля, воображали носящіяся тѣни усопшихъ Героевъ надъ своими главами, и гордились именемъ Россіянина, гордились, что Вы потомки Славянъ; — и мнѣ досталось въ удѣлъ нѣкогда сіе щастіе. Я видѣлъ Москву, Царицу градовъ, поднявшую къ небесамъ украшенную старинными башнями главу свою, я видѣлъ сыновъ ея щастливыхъ въ нѣдрѣ оной. Но я видѣлъ ее и въ тотъ страшный часъ, когда чада ея, плачущія и отчаянныя оставили отеческій свой кровъ, чтобы пришедъ назадъ узрѣть одни дымящіеся остатки. — О! какъ этотъ взглядъ ужасенъ, когда священныя ея древности обращаются въ дымъ и пламень; когда обширное пространство гордыхъ и великолѣпныхъ дворцевъ Московскихъ представляетъ одно море огня и разрушенія; когда толпы разбойниковъ бросаются при свѣтѣ пламени разграбить все, чтобы разрушить и то, что пожаръ пощадилъ; когда нещастные обитатели, еще оставшіеся въ Москвѣ,

огнемъ

огнемъ были выгнаны изъ жилищъ своихъ, чтобы сдѣлаться жертвою хищныхъ Варваровъ, и потомъ безъ хлѣба, безъ пристанища скитаться между пылающими развалинами; когда храмы Всевышняго были осквернены гнуснѣйшими преступниками; когда самый почтенный Кремль былъ подкопанъ, чтобы взорваться на воздухъ, и Варваръ грозитъ сравнить съ землею и послѣдніе остатки сего великолѣпнаго града; когда всякій истинный сынъ и другъ отечества, со слезами взирая на сіе плачевное жилище скорби и печали возопилъ:

»Гдѣ ты, Славяновъ храбрыхъ сила?
»Проснись, возстань, Россійска мочь!
»Москва въ плѣну, Москва уныла,
»Какъ мрачная осення ночь!«

Но почто представлять сіи печальныя картины? Почто возобновлять сіи горестныя воспоминанія? —

Отвратимъ взоры наши отъ Московскихъ развалинъ, и устремимъ ихъ на великаго Монарха Россійскаго, на вѣрный его народъ, на храбрыхъ его Воиновъ, — и скоро радостный восторгъ заглушитъ унылыя чувства печали.

Великъ былъ **АЛЕКСАНДРЪ** въ сіе ужасное время. Какъ лучезарная звѣзда сіяетъ среди мрачной осенней ночи, такъ сіяютъ и его твердость и постоянство, въ тотъ часъ, когда отчаяніе грозило покрыть все страшнымъ своимъ туманомъ. — Уже Наполеонъ съ торжествомъ взошелъ въ Москву, и распространилъ страхъ и ужасъ вокругъ себя, уже казалось, будто ничто не могло стоять противъ него, будто вся Россія была осуждена на жертву его властолюбію. Зная опасное свое положеніе, но надѣясь на тотъ страхъ, который думалъ вселить во всѣхъ, спѣшилъ онъ съ ложнымъ великодушіемъ предложить Монарху нашему мирный переговоръ. — И что от-

вѣчалъ на то великій нашъ АЛЕКСАНДРЪ? — Печалясь о бѣдствіяхъ возлюбленнаго своего народа, но утѣшаясь его постоянствомъ, довѣренностію и любовію къ Монарху своему, стоитъ АЛЕКСАНДРЪ твердъ, какъ скала въ бурѣ, отвѣчаетъ злодѣю мечемъ своимъ, клянется не отложить его прежде, нежели даруетъ отечеству свободу: — и АЛЕКСАНДРЪ исполнилъ свою клятву.

Великъ былъ АЛЕКСАНДРЪ, но и народъ Его показалъ себя достойнымъ таковаго Царя; воины Его заслуживали щастіе сражаться подъ знаменами Его. Тщетно старался Наполеонъ разсѣять сѣмя раздора внутри предѣловъ Россіи; тщетно старался онъ увѣрить вѣрныхъ сыновъ Россіи, что онъ пришелъ имъ даровать свободу — такъ называлъ онъ отторженіе отъ Правительства, единственно старающагося о щастіи подданныхъ: — будучи благодарны къ благодѣяніямъ кроткаго своего

Царя, и вѣрны древнимъ законамъ и установленіямъ отечества своего, хотѣли они лучше идти въ вольную ссылку, хотѣли лучше сами погребстися подъ развалинами своей родины, нежели слушать тѣ обманчивыя обѣщанія, коими Наполеонъ старался развратить ихъ сердца, — и вмѣсто того, чтобы остаться въ своихъ жилищахъ, для наслажденія благодѣяніями, предлагаемыми Непріятелемъ, удалились они, и оставили свои хижины въ жертву пламени, дабы скоро потомъ востребовать ихъ развалинъ, дабы или побѣдить или умереть на могилахъ своихъ предковъ.

Никогда Россійскій народъ не былъ величественнѣе, никогда онъ болѣе не заслуживалъ почтенія и благодарности всей Европы, какъ въ сіе вѣчно достопамятное время. Всякое различіе состояній исчезло: весь народъ Россійскій составилъ одно великое семейство, одушевленное пламеннѣйшею, усерднѣйшею любовію къ возлюбленному Отцу, и къ от-

чизнѣ, для всѣхъ равно драгой. Съ радостію отказался богатый отъ тѣхъ удовольствій, которыя онъ столь много уважалъ, и былъ готовъ всѣми своими силами помогать защитникамъ отечества. Съ радостію пожертвовалъ и убогій послѣднимъ своимъ имѣніемъ, восхищаясь тою мыслію, что и онъ могъ, хотя и мало, содѣйствовать къ защищенію отеческой земли. Со всѣхъ сторонъ спѣшили сограждане всякаго возраста и всякаго состоянія, ревнуя о щастіи встрѣчать опасности и смерть подъ знаменами АЛЕКСАНДРА. Не только не печалился, но гордился нещастіемъ тотъ Согражданинъ, который видѣлъ свое имѣніе разграбленное или сожженное; онъ радовался, что и сія жертва могла содѣйствовать къ спасенію отечества. Гордъ былъ тотъ воинъ, который видѣлъ кровь свою текущею на священной войнѣ противъ враговъ праотцевъ и братій его; и то семейство гордилось, изъ нѣдра коего онъ вышелъ на знаменитые подвиги.

Финляндскіе Соотечественники и Сограждане! Я бы обидѣлъ ваши сердца, ежелибы въ нѣсколькихъ словахъ не возобновилъ для Васъ тѣхъ чувствъ, кои въ то время исполняли душу вашу. — Довольно напомнить Вамъ о томъ восторгѣ, смѣшанномъ съ печалію, съ каковымъ Вы въ началѣ сей достопамятной брани приняли возлюбленнаго Монарха нашего въ объятія ваши. Довольно напомнить Вамъ, какъ ваши сердца трогались, когда Вы видѣли Его взоръ, прежде радовавшійся щастію чадъ своихъ, и нынѣ изъявляющій нѣжнѣйшую печаль о бѣдствіяхъ, на время имъ грозящихъ. Довольно напомнить, что благодарность ваша за великодушіе АЛЕКСАНДРА, на Васъ возложила пріятнѣйшій долгъ просить позволенія и Вамъ, содѣйствовать по мѣрѣ вашихъ силъ, къ защитѣ престола и общаго отечества. Довольно напомнить о той радости, съ каковою Вы видѣли нашего Монарха крѣпче связавшаго дружбу, соединяющую оба сосѣдніе народы сѣвера. Довольно напомнить о

тѣхъ горячихъ благословеніяхъ и желаніяхъ, съ каковыми Вы проводили Его, когда Онъ, будучи тронутъ и доволенъ любовію вашею, оставилъ Васъ, чтобы опять шествовать на поле брани.

Народъ, столь великій внутри себя, столь ревностный для блага отечества, какъ народъ Россійскій, и управляемый Монархомъ, столь мудрымъ, столь человѣколюбивымъ, какъ **АЛЕКСАНДРЪ**, что не могъ бы сдѣлать для защиты своей свободы, для независимости своихъ братіевъ, когда онъ съ обнаженнымъ мечемъ мщенія спѣшилъ показать Варвару, сколь кратко торжество тирановъ, сколь безсильна рука, угнѣтающая невинность и право человѣчества. Представьте вашему взору какъ войска половины Европы устремляются на воиновъ одной Россіи, еще не вполнѣ собравшихся; представьте, съ какою надмѣнностію они заняли даже самое древнее обиталище могущества и богатства Россіи; — но воззрите и на храбрыхъ сыновъ Россіи, какъ они съ ними препираются

о каждомъ шагѣ; воззрите на легіоны Россійскіе, ожидающіе часъ отмщенія: — ударитъ сей страшный, но блаженный часъ: и теперь воззрите, какъ они спѣшатъ сотреть дружину злодѣя съ лица родной земли; воззрите, какъ они спѣшатъ отмстить за оскверненные олтари священной вѣры, за оскверненныя могилы своихъ предковъ.

»Не всуе храбрые стремятся:
»Ихъ вѣрою пылаетъ грудь.
»Не всуе жару средь томятся:
»Самъ Богъ имъ показуетъ путь.
»Во свѣтлы брони облеченный,
»Щитомъ небеснымъ покровенный
»Се Михаилъ предъидетъ имъ.
»Средь битвъ, въ дыму, во мглѣ сгущенной
»Пылаетъ мечь его священный;
»Архистратигъ непобѣдимъ!«

Такъ одушевленные священнымъ пламенемъ любви къ отечеству, ополченные сѣверною храбростію,

и по-

и покровенные имъ, который защищаетъ невинность и справедливость, спѣшили воины Россiйскiе спасти свое отечество, спѣшили объявить себя достойными довѣренности Монарха своего — и послѣдняго дня Декабря мѣсяца 1812 года не нашлось ни одного непрiятеля въ Россiйской землѣ.

Я бы желалъ ПП. СС. имѣть случай полнѣйшими чертами представить Вамъ произшествiя 1812:го, 1813:го и 1814:го годовъ, сихъ годовъ вѣчно достопамятныхъ въ исторiи Россiи и Европы: — но предметъ столь великiй, столь обширный требуетъ болѣе искуства, нежели сколько Вы находите въ рукѣ слабаго юноши, — и для того прiимите благосклонно сiи слабыя черты той восхитительной картины, которую кисть искуснаго художника нѣкогда удивитъ потомство. — Но прежде нежели отъиду отъ сего мѣста, позволите мнѣ НН. НН. наименовать съ

благодарностію и почтеніемъ нѣсколько именъ, драгихъ для всѣхъ ревнующихъ о независимости, славѣ и благополучіи отечества:

И Ты потомокъ храбрыхъ Царей Россійскихъ, Ты, который въ наслѣдіе получилъ ихъ къ отечеству любовь, ихъ неустрашимость въ битвахъ и сраженіяхъ, *КОНСТАНТИНЪ ПАВЛОВИЧЬ*, *Великій Князь Всероссійскій*, пріими слабое мое свидѣтельство о всѣхъ къ Тебѣ высокопочитаніи и благодарности! О герой заменитый, во время трудовъ участвовавшій въ великихъ трудахъ кроткаго АЛЕКСАНДРА, и нынѣ участвующій и въ торжествѣ его, какъ завидна участь тѣхъ, кои подъ началствомъ твоимъ сражались за отечество и благополучіе Европы! Какъ Богъ войны летѣлъ Ты въ огонь и смертный бой, тысячи смертей не страшили Тебя — и Побѣда Тебя увѣнчала нетлѣнными лаврами. Украшайся юный Герой сими лаврами, и пріими благословенія всѣхъ народовъ!

Ты безсмертный Кутузовъ Смоленскій, который великимъ нашимъ Монархомъ былъ приглашенъ къ бранямъ за свободу Европы, но который окончалъ славную свою жизнь, не видѣвши еще зрѣлыхъ плодовъ трудовъ своихъ, пріими и Ты мое почтеніе. Съ благоговѣніемъ представляю себѣ тотъ величественный видъ, когда Ты, почтенный герой, въ сѣдинахъ коего побѣда пльла лавры свои, принялъ начальство надъ храбрыми Россійскими легіонами, чтобы ихъ вести къ славѣ и безсмертію. Я воображаю себѣ

»сколь съ израненымъ челомъ
»предъ строемъ Ты прекрасенъ;«

Я воображаю себѣ, что вижу посла съ небесныхъ сторонъ предъявляющаго всѣмъ, что теперь насталъ часъ спасенія: говорю о томъ величественномъ произшествіи, которое сими словами прославилъ стихотворецъ:

»О диво! се Орелъ пронзилъ
»Надъ нимъ небесъ равнины;

»могущій Вождь главу склонилъ,

»*Ура!* кричатъ дружины.«

Ты пылалъ ревностію, и безцѣнны были труды твои за благо отечества твоего. Гласъ АЛЕКСАНДРА призвалъ Тебя отъ побѣдъ Твоихъ на брегахъ Дуная, къ западнымъ предѣламъ Государства, чтобы тамъ сражаться за благополучіе соотечественниковъ твоихъ; слава и побѣда сопровождали Тебя, и имя твое раздавалось между освобожденнымъ народомъ Россіи. — Но Тебя уже нѣтъ! Отъ средины побѣдъ твоихъ призвалъ Тебя Ангелъ небесный въ жилище блаженныхъ, чтобы тамъ радоваться великодушнымъ трудамъ, содѣяннымъ Тобою на землѣ. — Миръ и благословеніе праху твоему!

Я именовалъ Кутузова, — и кончина его напоминаетъ мнѣ о Васъ, Васъ прочихъ жертвовавшихъ вашею жизнію за отечество. Она напоминаетъ мнѣ о Тебѣ, храбрый Багратіонъ; о Тебѣ, смѣлый Багговудъ; о Тебѣ, неустрашимый, великодушный

Кульневъ, имя коего вѣчно незабвенно въ сѣверной моей отчизнѣ, гдѣ Ты первый изъ воиновъ АЛЕКСАНДРА увѣрилъ жителей о милости Его, и своими великодушными поступками показалъ себя достойнымъ посланникомъ сего человѣколюбиваго Монарха *); — и о Васъ всѣхъ, которые скончались славною геройскою смертію на полѣ браней! Почивайте мирно на тѣхъ лаврахъ, которыми храбрость украсила ваши могилы. Сопровождайте яко небесные, безсмертные геніи всѣхъ тѣхъ, кои пекутся о благѣ земнаго вашего отечества, и будьте Ангелами Хранителями того народа, для коего Вы презирали опасности и смерть. Благодарное потомство Вамъ сотворитъ вѣчную память, и имена ваши будутъ вѣчно благословенны.

---

*) Во время войны 1808 года, когда Финляндія занималась Императорскими Россійскими войсками, сей великодушный Герой командовалъ Россійскою Авангардіею въ Остерботніи, и пріобрѣлъ себѣ, человѣколюбіемъ своимъ, вѣчную тамошнихъ жителей благодарность.

Но посвящая печальную сію жертву воспоминанію усопшихъ Героевъ, радуемся, что не оставили насъ всѣ, которые сражались за благоденствіе наше. Радуемся, что многіе изъ нихъ еще готовы ополчиться, коль скоро гласъ славы и отечества позоветъ ихъ къ новымъ трудамъ и новымъ побѣдамъ. Радуемся, что можемъ изъявить имъ благодарность сердецъ нашихъ, и возобновляемъ съ благоговѣніемъ воспоминаніе трудовъ ими содѣянныхъ для благополучія нашего. Да и кто, не воздавъ благословенія, воспомнитъ имя твое, храбрый Витгенштейнъ, Ты, который безстрашно отразилъ дерзкія нападенія Наполеона, когда онъ старался завоевать самое Царское жилище, великолѣпное твореніе *ПЕТРА Великаго?* Кто не возблагодаритъ Тебя, безстрашный Винцингероде; Тебя, мудрый и опытный Барклай де Толли; Тебя, герой и любимецъ Козаковъ, Платовъ; Тебя, Побѣдитель на землѣ и на морѣ, Чичаговъ; Васъ, побѣдоносные Герои: Бенигсенъ, Тормасовъ,

Милорадовичъ, Раевскій, Коновницынъ, Остерманъ-Толстой, Воронцовъ, Ермоловъ, Дороховъ, Иловайскій, Тучковъ, Чернышевъ, Эртель, Шепелевъ, Дибичъ, Яшвилъ, — и всѣхъ Васъ храбрыхъ, въ священной брани не щадившихъ вашей жизни за благо собратіевъ вашихъ? Пріимите Вы всѣ сердечную благодарность и нашу и потомства. Память ваша пребудетъ незабвенна въ лѣтописяхъ Россіи.

Но особо должно мнѣ именовать Героя, котораго мы Финляндскіе Сограждане съ гордостію присвоемъ себѣ, и коего имя съ благословеніемъ произносится въ хижинѣ каждаго Финляндца: — Слава Тебѣ знаменитый Штейнгейль! Ты, великодушнымъ и чадолюбивымъ нашимъ Монархомъ намъ дарованъ, чтобы благодѣтельнымъ правленіемъ твоимъ надъ землею нашею ежечасно возобновлять у насъ воспоминаніе о милости Его: и Ты былъ Имъ призванъ,

чтобы подъ знаменами Его и отечества простерть свою руку къ защищенію свободы; Ты внималъ гласу Его: Рига, Кубличь, Ушачь, Полоцкъ, Дѣсна, Чашники, Смоляны, и Ула свидѣтельствуютъ о храбрости твоей; побѣда слѣдовала за Тобою на полѣ брани, и Ты пришелъ назадъ, увѣнчанный лаврами, чтобы продолжать благородныя твои попеченія о благополучіи крея нашего.

И могули умолчать о Тебѣ, Армфельтъ, Тебѣ, коего вѣрность къ кроткому нашему Царю и ревность о благѣ Его, о благѣ отечества твоего, будетъ служить примѣромъ для насъ, соотечественниковъ твоихъ. Хотя Ты во время сей брани не встрѣчалъ враговъ на полѣ сраженія съ прочими Воеводами АЛЕКСАНДРА, однако своею опытностію и усердными совѣтами служилъ Ты Ему, во время опасностей. Милость и довѣренность Его награждали Тебя, и еще по кончинѣ твоей. Имя твое

живетъ

живетъ въ сердцахъ друзей отечества, и возбудитъ молодыхъ Твоихъ согражданъ къ ревности въ службѣ Государя и отечества.

Но, ПП. СС., Россійскіе Герои сражались не токмо за одно *свое* отечество, независимость и спокойствіе онаго. Кто изъ насъ не знаетъ, какъ великодушный АЛЕКСАНДРЪ, освободившій сыновъ Россіи, сражался за свободу Германіи, и за свободу самой Франціи? Кто не знаетъ, какъ Онъ наконецъ соединилъ могущественнѣйшихъ Монарховъ Европы, и вселилъ во всѣхъ желаніе соучаствовать въ спасеніи міра? Какъ Онъ, напослѣдокъ сокрушивши главу тиранства, даровалъ Европѣ столь желанный миръ? И какъ Онъ, сопровождаемый благословеніемъ милліоновъ, и благопривѣтствуемый радостными восклицаніями милліоновъ, возвратился какъ Герой и Миротворецъ въ нѣдро вѣрнаго своего народа?

И такъ Духи войны и угнѣтенія наконецъ удалились, — Миръ, радость и утѣшеніе человѣчества низпустились паки на землю. — И мы сыны сѣвера, мы чада Россіи, мы особливо торжествуемъ и радуемся, что тотъ Ангелъ Хранитель, который творитъ и охраняетъ наше щастіе и благоденствіе, Онъ самъ Тотъ, который возстановилъ право человѣчества, столь долго угнѣтенное, который милліонамъ современниковъ драгоцѣненъ и любезенъ, который и послѣднимъ потомствомъ будетъ благословляемъ.

Великодушный АЛЕКСАНДРЪ! когда тысяча голосовъ возвѣщаютъ славу твою, когда тысяча радостныхъ взоровъ Тебя увѣряютъ, сколь Ты драгоцѣненъ тѣмъ племенамъ, коихъ щастіе Ты сотворилъ: — воззри и на простое приношеніе почшенія и любви, благодарными *нашими* сердцами Тебѣ приносимое! Внемли Имя Твое благословляемое и народами Финляндіи и на брегахъ Авры! Внемли и

здѣсь горячія молитвы, за Тебя возсылаемыя къ Тому, который Тебя послалъ быть примѣромъ Монархамъ, щастіемъ человѣчеству, славою Россіи!

Соотечественники, Сограждане! Чтобы участвовать въ томъ торжествѣ, которое мудрость и геройство АЛЕКСАНДРА намъ приготовили, собрались мы днесь въ сей храмъ. — Да будутъ дни Его многочисленны, щастливы и славны: вотъ вѣрный залогъ щастія нашего, Россіи и Европы; и да раздается еще долго повсюду сія ежедневная и усердная молитва всѣхъ вѣрныхъ Россіянъ: Да здравствуетъ АЛЕКСАНДРЪ!

Samma dagar föreståënde 3:ne Tal höllos, eller den 3, 4 och 5 October 1814, var det nya Academiehuset alla tre aftnarne öfver allt illumineradt; och voro dervidäfven 2:ne Transparenter anbragte, af hvilka den i fönstret midt på stora façaden åt Domkyrkan föreställde Atlas, som uppbar himmelsgloben, med öfverskrift:

Iisdem diebus, quibus habebantur tres illæ hoc Volumine comprehensæ Orationes, Octobris nimirum 3:o, 4:o & 5:o a. 1814, festis per singulas vesperas ignibus collucebat nova Ædes Academica; in cujus etiam utroque longiore pariete, & quidem mediis iisque superioris contignationis fenestris, duæ conspiciebantur tabulæ in pertenui linteo ita pictæ, ut lumen pone positum translucerent. Sistebat harum tabularum illa, quæ Cori plagam & Templum Cathedrale spectabat, Atlantem humeris portantem cœlum, cum hac epigraphe:

Въ тѣ самые дни, въ кои предъидущія Рѣчи были говорены, т. е 3:го, 4:го и 5:го Октября 1814:го года, новый Университетскій домъ былъ по вечерамъ весь иллюминованъ. Притомъ были два транспарента, изъ коихъ одинъ, въ срединѣ фасада къ Каѳедральной Церкви, представлялъ Атласа, носящаго небо на плечахъ, съ надписію:

Tantæ molis erat Europæ reddere jura;

och nedtill följande vers:

& infra:

и ниже картины:

Tung den omsorg var, som skullran tryckte
På Europas ädle Räddare:
Men Han bar den — och bedriftens rykte
Lyfta skall Hans namn till stjernorne. c)

Å den

c) Т. е. Тяжко было бремя попеченія, лежащее великодушному Европы Освободителю на раменахъ: но Онъ носилъ оное — и слава знаменитыхъ Его подвиговъ возноситъ имя Его до небесъ.

Å den andra Transparenten, som intog medlersta öfra fönstret af långsidan åt Tavast gatan och det nya Torget, sågs en ung Krigare i Romersk drägt, med en oliveqvist i venstra och 2:ne nycklar uti högra handen, återvända från Jani Tempel, hvars lås och bomar han tillslutit. Ofvanföre lästes:

Altera tabula, fenestræ novum, quod Academiæ Eurum versus adjacet, forum, & plateam quæ a Tavastia nomen habet, respicienti infixa, videndus exhibebatur bellator juvenis Romano habitu, sinistra oleæ ramum gerens, dextra claves duas, atque a Jani templo jam clauso repagulisque obserato revertens. Supra legendum erat:

Вторый транспарентъ, въ срединѣ фасада къ новой площади предъ Университетскимъ домомъ и къ Тавастгузской улицѣ, цредставлялъ молодаго Воина, въ Римскомъ одѣяніи, носящаго въ лѣвой рукѣ оливковую вѣтвь, и въ правой держащаго два ключа, коими запиралъ врата храма Янусова, Надъ картиною была надпись:

Positis mitescent sæcula bellis;

och nedanföre:

& infra:

и ниже картины:

Stängd är Krigets port: — i Fredens skygd
Blomstra Milda Seder, Rätt och Dygd. *)

---

*) Т. е. Врата войны заперты: — подъ тѣнію Мира цвѣтутъ Смиренные Нравы, Правосудіе и Добродѣтель.

Corrigenda:

Pag. 65 lin. 15 exstat: *stiger;* lege: *stigen.* Pag. 146 lin. 16 *pectori,* l. *pectore;* pag. 155 lin. 11 *nite tur,* l. *nitentur.* Pag. 166 lin. 1 носелянинъ, l. поселянинъ; pag. 192 lin. 8 крея, l. края.

